

MUSIKKMAGASINET: Røyksopp.

KLASSEKAMPEN

Mandag 2. mai 2022. Nummer 99. Uke 18. Årgang 54. Løssalg: 40 kroner

A-avis

„Jeg oppfordrer norske kjønnsforskere til å innta det offentlige rommet og hjelpe Trettebergstuen. Eva Lundgren **SIDE 3**

„Norge har en ‘naturkapital’ som bør forvaltes med minst like stor omsorg som annen kapital. Sigmund Hågvar **SIDE 16 OG 17**

Droppar rolle

Frp-nestleiar Terje Søviknes vil skape ro og sluttar som lobbyist for Eide Fjordbruk, men fortset å jobbe i selskapet. Under helgas landsmøte fekk han viljen sin då Frp gjekk inn for hans syn i lakseskattsa.

SIDE 4 OG 5

Kan samle Irland

Mary Lou McDonald kan lede det republikanske partiet Sinn Féin til en historisk valgseier når en ny provinsforsamling skal velges i Nord-Irland på torsdag. Det kan skyte fart i planene om grensejustering.

SIDE 12 OG 13

Tusenvis i det første 1. mai-toget etter pandemien:

Hevar fana for sekstimarsdag

HELDT FANA HØGT: Fleire i gårsdagens 1.-mai-tog i Oslo ville ha kutt i arbeidstida.

FOTO: MARI SKURDAL

KUTT: Kampen for redusert arbeidstid var blant parolane i fleire i 1. mai-tog landet rundt. Leiar i LO i Bergen

Fauzia Hussain-Wiik varslar debatt på LO-kongressen. Det har vore altfor stilt i eige rekkjer, seier ho. **SIDE 6 OG 7**

Den glemte flukten

VOLD: Mens verdens øyne er rettet mot krigen i Ukraina, er flyktningene som tar seg til Polen fra Hviterussland, glemte. Flere av dem forteller om deporteringer og vold fra grensevakter.

SIDE 14 OG 15

Offeret og over-griperen

NYANSE: I sin nye roman prøver forfatter Kathrine Nedrejord å skildre mannen som voldtok henne. Men egentlig har hun fått nok av nyanserende litteratur om overgrep.

KULTUR, SIDE 20 OG 21

KLASSEKAMPEN

Ansvarlig redaktør: Mari Skurdal

Administrerende direktør: Christian Samuelsen

Nyhetsjef: Simen Tallaksen og Lars Unar Larsen Vegstein

Kulturredaktør: Bendik Wold

Utenriksredaktør: Mari Eifring

Featureredaktør: Velaug Hobbelstad Sælid

Politisk redaktør: Bjørgulv Braanen

Utviklingsredaktør: Katrine Ree Holmøy

Utgitt av © Klassekampen AS.

Ettertrykk og elektronisk videre distribusjon forbudt uten etter særskilt avtale.

Sjonglørene

■ Under helgas Frp-landsmøte ga Terje Søviknes etter for presset og endret stillingen sin ved Eide Fjordbruk. Frp-nestlederen har, som Klassekampen har avdekket, sjonglert jobben som lakselobbyist og rolla som nestlederen som utformer Frps politikk på samme felt. Søviknes skal fra nå av ikke drive med politisk påvirkning på vegne av Eide Fjordbruk, men med «forretningsutvikling og teknologi». Han sier til NRK at han endrer rolla for å «dempe støyen». Partileder Sylvi Listhaug ser ikke problemet med dobbeltrollen siden Søviknes har vært åpen om den.

■ Det later til at verken Listhaug eller Søviknes forstår hva saken handler om. Partier lytter selvsagt til næringslivet når de utformer politikk. Men ved å være lobbyist og nestleder samtidig, har Søviknes tilsmusset det politiske arbeidet i Stortinget og på landsmøtet. Partier eksponeres for utenforstående interesser når saker som den omstridte laksekatten behandles. Når de skal finne ut hva de mener, bør velgerne føle seg trygge på at det beste argumentet vinner fram, ikke nestlederens private behov. Søviknes har fått betalt for å påvirke partifeller, og en nestleder har makt når politiske verv i framtida skal deles ut til de samme medlemmene han har prøvd å overtale.

■ I helga vedtok Frp en resolusjon om å trekke i nødbremsen og stanse den planlagte skjerpelsen av formuesskatten på laksekonsesjoner. Det vil spare oppdrettere, som i sin tid fikk gratis konsesjoner, for enorme summer i skatt. Det framstår uklart om det er lobbyisten eller nestlederen Søviknes som har vunnet fram. Det er ikke overraskende at Listhaug sliter med å se problemet i denne nye Søviknes-saken, for den er nærmest en paradegrein i Frp: I 2017 avdekket Dagbladet at Listhaug ble betalt av Norges idrettsforbund for å drive påvirkningsarbeid i Frp i spørsmål om Oslos OL-søknad. Hun sjonglerte jobben som First House-rådgiver og vervet som sentralstyremedlem. Det er tilsynelatende aksept i Frp for at deres ledere kan blande private interesser inn i arbeidet med partiets politikk. Det bør gå på tilliten løs for partiets velgere.

KNUT GJERSETH OLSEN

Den siste åttetuseneren på lista

Kalenderen

2. MAI

En byste av Mao Zedong ligger i snøen 8013 meter over havet. Det kinesiske flagget blafrer i den tynne lufta. Klokka er 10.20 på morgenen den 2. mai i 1964, og ti slitne karer skuer fornøyde utover det tibetanske fjellandskapet.

Fjellklatrerne hadde med dette besteget Shishapangma, som med sine 8013 høydemeter inntil da var

det siste ubestegede fjellet på over 8000 meter. Shishapangma er verdens 14. høyeste, men det laveste av åttetusenerne. Det ligger sør i Tibet og omtales, tross tallets dødsfall, som en av de letteste åttetusenerne.

Nestleder for ekspedisjonen Chou Cheng beskriver i en rapport i Alpine Journal mange skjulte bresprekker og bratte, ugjestmilde klipper på fjellets nord-øst- og vestsida. Sørsida er likevel den bratteste, skriver han: «liksom en gigantisk hånd

Luftige greier

med en utrolig øks hadde kuttet siden av fjellet og gjort den umulig å klatre». Vel, vel. Da fikk nordsida bli løsningen, og den 25. april tok ekspedisjonen beina fatt med leder Xu Jing i spissen.

Åtte dager seinere med 30 negative og bitende vind, oppgraving av nedsnødde camper, 40 graders helning i dyp snø, et fall på 20 meter og antakelig en livredd geolog, sto altså ti menn og en taus Mao på toppen av Shishapangma. Vel blåst.

RR

Verdens rikeste mann kjøper verdens viktigste plattform – hva så? Elons kongedømme

Hege Skarrud

FOKUS

Er det så ille om verdens rikeste menneske eier en av de viktigste plattformene vi har for debatter om samfunnets utvikling? Han vil jo tross alt åpne opp Twitters kildekode og kryptere meldingstjenesten. Tesla-investor Ross Gerber syns oppkjøpet er topp. I hans og mange andres øyne er Elon Musk en forkjemper for menneskeheten. Gerber sa om oppkjøpet: «Grunnen til at Elon involverer seg er ikke per se yttringsfrihet, det handler om å beskytte demokratiet, det er en større sak.»

største private oppkjøp. Det er rart som forankra på venstresida å nærmest savne Wall Street. Men det å flytte makten fra børs over i hendene til en enkeltperson, er ikke mer demokratisk – tvert om. På Wall Street finnes i det minste en viss reell sammenheng, hvor tynn den enn måtte være, mellom forbrukernes ønsker og utforming av plattform. Ved å ta Twitter av børs undergraves markedets samspill med selskapet. Selv Mark Zuckerberg må forholde seg til investorer, som vi får håpe fører til en slags debatt om plattformens framtid.

Desentralisering av makt er et presserende behov for å imøtegå globale krysskriser som økende ulikhet, polarisering og miljøkrise. Musks overtakelse av Twitter er et betydelig skritt i retning mer sentralisering. Det er problematisk

«Musk er notorisk for å motvirke forsøk på fagorganisering»

at en person kan smelle i bordet et beløp tilsvarende et statsbudsjett og kjøpe bytorget den har kranglet med. Jo visst, åpen kildekode og kryptert meldingstjeneste er bra, men sånn bør det være uansett. Det er et politisk krav som må på plass for alle, ikke være en milliardærs nådegave for å få kontrollere det offentlige rom.

Musks oppkjøp av Twitter er et hardt slag for demokratiet på et prinsipielt nivå. Men vi skal heller ikke glemme at forretningsmannen Musk er kjent for å ha antide-

mokratiske holdninger. Han prøvd å tvinge fram koronalettelse da pandemien herjet som verst for å holde Tesla-produksjonen i gang. Tesla har den siste tiden også kommet i hardt vær for å ha en gjennomgående rasistisk og sexistisk kultur. (I en gransking av det amerikanske arbeidstilsynet kom det fram at hvite arbeidere kaller delene av fabrikkene hvor sorte arbeidere er i flertall, for «plantasjen».) Musk er også notorisk for å motvirke forsøk på fagorganisering. På miljøfronten byttes Tesla-batterienes råvarer ut, noe som minsker batterienes levetid, for å booste selskapets bunnlinje.

Det er altså lite Musk gjør for ikke å maksimere profitten. At han kjøper opp et selskap som blør, tyder på at han kan se Twitter som en investering og vil kommersialisere plattformen ytterligere. Noen er, på Twitter så klart, opportunistiske og håper på at Musk vil radere plattformen – og dermed seg selv – siden folk vil forlate plattformen når drapstrusler og konspirasjonsteorier inviteres inn via vidåpne dører. Det er lov å håpe, men det er ikke bra for demokratiet at man tror positiv endring kommer av at milliardærer gjør dårlige valg.

Enkelte marxister holder på ideen om at kapitalismen vil spise opp seg selv. En bedre løsning er at sivilsamfunnet kommer sammen og finner nye løsninger.

Hege Skarrud,
leder i Attac Norge
hege@attac.no

DUNCE

AV JENS K STYVE

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTFolk flest skal ha seg
frabedt folk flest

HAUK

DAGENS SUKK

Hvem skal komme med innspill til likestillingsministerens mannsutvalg?

En utfordring

Eva Lundgren

FEMINIST,
JAVISST

Likestillingsminister Anette Trettebergstuen vil sette ned et mannsutvalg for å skape mer aktiv offentlig debatt om likestillingspolitikken generelt og menns likestillingsutfordringer spesielt (NTB-artikkel i Klassekampen 25. april).

Ja, det heter «utfordringer». I verdens mest likestilte land finnes det bare «utfordringer» – dette pene, tilslørende ordet nevnes fem ganger i artikkelen. «Problem» er for lengst støvsuget bort fra politisk terminologi i Norge. Menns høye selvmordstall, nevnt av likestillingsministeren, er altså en «utfordring» og intet samfunnsmessig problem? Det er visst også en pen liten «utfordring» at gutter får dårlige karakterer og ikke søker videre utdanning? Er det frekt å gjette at valg av terminologi utgjør et premiss og vil legge føringer i det videre arbeidet med – og i – mannsutvalget?

Før hun kommer så langt, må Trettebergstuen lage mandat for utvalget, og til det trenger hun innspill «fra folk, og særlig menn» på «inkluderende» folkemøter i fire norske byer «om hva de ønsker at utvalget skal diskutere». Inkluderende for hvem? Hvem kommer til å entre podiet og innta talerstolen? Trolig de menn som pleier å uttale seg om sitt kjønns utfordringer i aviser, radio, tv, sosiale og digitale medier.

Ut fra den stadig pågående offentlige samtalen vet vi faktisk mye om det Trettebergstuen etterspør. Tilstrekkelig for å utforme et mandat. Dessuten: Så vidt vites finnes det fortsatt sju norske kjønnsforskningssentre; de eldste har forsket på kjønnsproblematikk siden 1980-tallet. Her og innenfor en rekke andre akademiske fagfelt er det mye særdeles kvalifisert kunnskap å ta av – historisk, kulturell, sosiologisk, psykologisk, litterær, naturvitenskapelig, politisk. Mens det ministeren gjør, er å tale inn i – eller snarere ut fra – et tomt kunnskapsmessig rom. Er det frekt å gjette at denne mangel på faktisk kunnskap eller på kunnskapsinteresse utgjør et premiss og vil legge føringer i det videre arbeidet?

Det paradoksale er at likestillingsministeren inn i sitt kunnskapsvakuu likevel lanserer moderskapet – forestillingen om den primære omsorgspersonen – og «stereotypiske kjønnsrollemønstre» som sin forklaring på den «utfordringen» det er at menn ikke tar ut tilstrekkelig pappapermisjon: mødre

MANGLER INNSIKT: Anette Trettebergstuen er helt taus om de mørkere sidene av menns «likestillingsutfordringer», skriver Eva Lundgren. **FOTO: JAVAD PARSA, NTB**

«tviholder på foreldrepermisjonen», mens «menn vil ta mer ansvar, men de får ikke muligheten til det».

Denne stabile strukturen til tross, nok et paradoks: Likestillingsministeren «tror» at dagens kjønnsroller er videre for kvinner enn for menn. Til dette spør jeg, som en kunnskapens venn: Hva bygger hun denne tro på?

Har Trettebergstuen hørt om «hegemonisk maskulinitet», om en stabil type

mandatet hun trenger inkluderende folkemøter for å lage. Likestillingsministeren trenger åpenbart tilgang til kvalifisert kunnskap på et felt som bugner av kunnskap og viten om menns «likestillingsutfordringer».

Hvor vanskelig kan det være! Eller: Hvor vanskelig det kan være, avhenger naturligvis av kunnskapsinteresse og faktisk kunnskap – det regjeringen i verdens mest likestilte Norge gjerne påberoper i utformingen av politikk. Også politikk om menns fysiske og seksuelle vold, voldtekt, seksuelle trakassier. Dette er den kanskje største av alle «likestillingsutfordringer» for menn i det norske likestillingsparadiset. Trettebergstuen er helt taus om dette – av forskere benevnt som et samfunnsproblem og folkehelseproblem.

«Likestillingsministeren trenger åpenbart tilgang til kvalifisert kunnskap»

mannlighet i betydningen «valgfrihet», om andre mannligheter? (Se for øvrig Anne Bitschs utmerkede artikkel i Klassekampen 25. april: «Krigen om livmoren».) Og hva med den eldgamle, men fortsatt aktuelle forestillingen om splittet og trang kvinnelighet: hore-madonna, som unge kvinner fortsatt strever med i sine liv – ikke minst på grunn av menns «utfordringer»?

Jeg oppfordrer norske kjønnsforskere til å ta sitt formidlingsoppdrag på alvor, innta det offentlige rommet og hjelpe Trettebergstuen. Ikke bare med det

Eva Lundgren, professor emerita i sosiologi, dosent i religionsvitenskap, Uppsala universitet
evalundgren.no@gmail.com

Feministene Wencke Mühleisen, Asta Beate Håland, Stephen Walton og Anne Bitsch skriver i Klassekampen mandager. Eva Lundgren er gjesteskribent.

PÅ TEPPE

Spesialfelt

Gjengangeren melder at «**russ avtalte slåsskamp i Horten – politiet rykket ut**».

De er jo veldig gode på sånt.

Samliv

«Etter to skilsmisser laster Kjetil (50) ned **Tinder**», skriver Aftenposten.

To skal nå bli tre.

Stakkar

«**Langer ut mot Listhaug**», melder Netts-avisen: «**Synes nesten synd på henne**».

Men bare nesten.

Dårlig idé

Dagbladet frister med «**Løste sexproblem med sjokkmetode**».

Høres ikke helt lovlig ut.

Best usagt

Nordlys melder at «her inne kan Villy **sitte på sengekanten og fiske storøye**».

Hold grisepratens Deres for Dem selv, takk!

Vegataliban

«**Tybring-Gjedde: Er vi på MDGs landsmøte?**» leser vi i Dagsavisen.

Lunsjen hadde vel et vegetarisk alternativ.

Blåmandag

«**Vil anmelde vold**», forteller Bergens Tidende: «**Lærere gruer seg til å gå på jobb**».

De tør ikke engang se på spanskkrøret lenger.

Kloakk

«Rykket ut til melding om **fest under et kumløkk i Trondheim**», melder Adresseavisen.

Her snakker vi dritings.

Gode navn

På NRK klagde **Chris Sommervik** over **snøen** i Nord-Norge.

Gode navn II

Camilla Flaatten skriver i Aftenposten om **hvordan å beskytte deg mot flått**.

teppet@klassekampen.no

Får nesten sympati

Dørvakta passer på

Björgulv Braanen (politisk redaktør)
Bjørn S. Kristiansen | Maria Dyrhol Sandvik | Aleksander Åsnes
politikk@klassekampen.no

POLITIKK

Rettet blikket mot Ukraina

STØTTE: Solidaritet med folket i Ukraina var hovedfokuset i statsminister og Ap-leder **Jonas Gahr Støres** tale i Drammen søndag 1. mai. – Vi ser brutalitetens ansikt i ødeleggelse av liv, av ungdom og eldre, bygninger og sykehus, og mark som skal dyrkes, ikke bombes. Det er en krig som opprører fordi den rammer medmennesker, sa Støre i det som var hans første 1. mai-tale som statsminister. Talen i Drammen var den første av en rekke taler Støre holdt søndag. Støre gjorde det nok en gang klart at han fordømmer Russlands invasjon av Ukraina. – Vi står solidariske med det ukrainske folk. Vi forsvarer deres rett til å forsvare seg selv, sa statsministeren.

ONTB

SV er uroa for rolleblandinga til Frp-nestleiar Terje

77 Framleis for tet

PÅ VAKT: SV og Arbeidarpartiet er glade for at Terje Søviknes kuttar ned på lobbyverksemda. Sylvi Listhaug skjønar framleis ikkje kva som var problemet med rolleblandinga til nestleieren.

LOBBYISME

Av Aleksander Åsnes

I helga annonserte nestleiar i Framstegspartiet Terje Søviknes at han skulle endre stillingsinstruksen med arbeids-gjevaren sin Eide Fjordbruk, slik at jobben ikkje lenger skal innebære å drive lobby-verksemd for laksenæringa.

Nestleiar i SV Torgeir Knag Fylkesnes er ein av dei som har vore mest kritisk til rolleblandinga til Søviknes.

– Det skulle berre mangle at han tek det skrittet og justerer avtalen, men eg meiner at problemet framleis er der, seier Fylkesnes.

Han meiner nemleg at det framleis er grunn til å vere kritisk til at nestleieren i Framstegspartiet er så tett knytt til oppdrettsnæringa.

To hattar

I ei rekkje artiklar har Klassekampen synt korleis Søviknes har kombinert vervet som nestleiar i Frp med jobben som lobbyist for oppdretts-selskapet Eide fjordbruk.

Han har mellom anna arrangert eit seminar om den omstridde lakseskatten for politikarar frå alle parti, men han har også vore med i utforminga av politikken til Frp når dei har sendt inn forslag i Stortinget om å stogge den nye skatten.

Til NRK seier Søviknes at han først og fremst no justerer rolla si for å dempe støyen som har vore kring rolla hans i partiet.

Fylkesnes tykkjer det er bra at han gjer det, men meiner at det framleis er problematisk at nestleieren i Frp har så tette band til laksenæringa.

– Han kombinerer framleis

FAKTA:

Dobbeltrolla til Søviknes:

■ Frp-nestleiar Terje Søviknes er leigd inn som konsulent av oppdrettselskapet Eide Fjordbruk. Han er heilt open om at han driv påverknadsarbeid mot alle partia på Stortinget.

■ Søviknes vedgår at han har hatt diskusjonar med stortingsrepresentantane Helge André Njåstad og Sivert Bjørnstad i eige parti om lakseskatten. Dei to er blant fleire Frp-representantar som har levert inn eit representantforslag til Stortinget om å stogge skatten.

■ Søviknes vil ikkje gå inn på kor mykje han har fått betalt for lobbyismejobben, men Eide Fjordbruk seier til Klassekampen at det dreier seg om «vanleg konsulentløn».

eit tillitsverv i Frp med å jobbe i oppdrettsbransjen. Han kan framleis gje Eide Fjordbruk råd om kven dei bør ta kontakt med for å påverke politikken, kor tid dei bør kome med forslag og korleis forslaga bør vere forma ut for å nå igjenom, seier Fylkesnes og legg til:

– Dei aller beste lobbyistane er dei vi aldri ser noko til på Stortinget. Dei jobbar med å gje eit vink om kven ein bør prate med og med å gje eit bilete av kva slags aktørar som er viktige. Det at det framleis skjer ei rolleblanding mellom eit tillitsverv i eit politisk parti, og slikt arbeid er problematisk, seier han.

Listhaug avviser problemet

Næringspolitisk talsperson i Arbeidarpartiet Per Vidar Kjølmoen er ein annan som har vore svært kritisk til rolleblandinga til Søviknes og korleis den har blitt handtert av partileiar Sylvi Listhaug. Han

tykkjer også det er bra at Søviknes no tek grep.

– Det er veldig merkeleg at partileiar Sylvi Listhaug ikkje rydda opp i dette lenge før, men eg er glad for at Søviknes no skjønar at dette ikkje er ei rolleblanding som går an å forsvare, seier Kjølmoen.

Sylvi Listhaug tykkjer på si side at rolleblandinga til Søviknes aldri har vore noko problem i det heile.

– Det som er viktig, er at

Terje har vore heilt open om rolla han har i Eide Fjordbruk, og det er det som er det viktige, seier ho.

– Men nokon meiner at det framstår som om laksenæringa her har kjøpt seg påverknad direkte inn i partiet, og så blir det følgt opp av at de vedtek politikk som er veldig i tråd med det næringa ønskjer?

– Men slik er det ikkje, det er ikkje mogleg å kjøpe politikk i Frp. Det er heilt naturleg at vi er kritiske til å auke

formuesskatten i oppdrettsnæringa, på same måte som vi er kritiske til formuesskatten på andre område, seier Listhaug.

Uttale vedteke

Framstegspartiet hadde landsmøte i helga, og då vedtok dei ein uttale som tok til ordet for å betre rammevilkåra for oppdrettsnæringa og stogge den omstridde formuesskatten på eldre laksekonsejsonar.

Hyllet motstemmer

MOTMÅLE: I sin 1. mai-tale hyllet LO-leder **Peggy Hessen Følsvik** russerne som har blitt pågrepet for å demonstrere mot krigen i Ukraina. Hun åpnet talen med blikket rettet østover. – I Russland er mange forledet av Putin-regimet sin propaganda til å støtte krigen. Men tusenvis tar også til motmæle og risikerer sin egen frihet, sa hun.

©NTB

Mandag 2. mai 2022

DAGEN I DAG

i turfølget. Olje- og energiminister Terje Aasland (Ap) besøker næringslivet i Mosjøen. Åse, **Aase** (her ved operasanger Nordmo Løvberg) og Åsa er dagens navn.

RR

Søviknes i laksesaka: te band

KRITISK: Nestleiar i SV Torgeir Knag Fylkesnes er kritisk til rolleblendinga til Terje Søviknes. Han meiner det framleis er problematisk at nestleieren har så tette band til laksenæringa.

FOTO: SIV DOLMEN

Uttalen var innsendt av Vestland Frp.

Til NRK avviser no Søviknes at han var med på å skrive uttalen, men fylkesleiar i Vestland Frp Gustav Bahus har tidlegare sagt til Klassekampen at Søviknes var med på å skrive han, og då stadfesta også Søviknes det.

Uttalen vart i alle fall vedteke. Partileiar Sylvi Listhaug trur ikkje det har noko med Terje Søviknes å gjere.

– Eg kan forsikre om at Frp hadde meint det same om denne lakseskatten heilt uavhengig av kva Terje Søviknes meiner eller kva rolle han spelar, seier ho.

Har planer om å reise til Kyiv

Utenriksminister Anniken Huitfeldt (Ap) har til hensikt å reise til Kyiv. Når dette skal skje, er foreløpig ikke kjent. – Jeg har planer om å gjøre det etter hvert, sier Huitfeldt til TV 2. Hensikten er å markere støtte til Ukraina og president Volodymyr Zelenskyj. – Det som er viktig, er at Norge vil bidra med å gjenoppbygge det ukrainske samfunnet. Vi vil bidra med humanitær bistand og budsjettstøtte til det ukrainske folk, og vi vil bidra med våpen fordi vi vil forsvare deres rett til å beskytte sitt territorium, sier utenriksministeren.

©NTB

INNKALLING TIL GENERALFORSAMLING I KLASSEKAMPEN AS

torsdag 12. mai 2022 kl. 18.00.

DAGSORDEN:

1. Konstituering
2. Styrets beretning for 2021
3. Revisors beretning for 2021
4. Fastsettelse av resultatregnskap, balanse og disponering av overskudd for 2021
5. Forslag til vedtak (frist 28. april)
6. Valg av medlemmer til styret
7. Valg av revisor

Generalforsamlingen gjennomføres i Klassekampens lokaler i Grønland 4.
Ta kontakt dersom du ønsker å delta digitalt.

Sakspapirer legges ut på www.klassekampen.no.

Aksjeeiere med registrert e-postadresse i aksjeregisteret får tilsendt alle sakspapirer på e-post. Dersom du ikke er registrert med e-postadresse kan du sende den til oss på aksje@klassekampen.no for å få tilsendt sakspapirer.

Ta kontakt på aksje@klassekampen.no eller ring 21 09 30 00 dersom du har spørsmål.

Oslo, mars 2022
Klassekampen AS
Sveinung Mjelde
styreleder

KLASSEKAMPEN

Vi minner om at de som arver aksjer i Klassekampen selv må sørge for at nye navn registreres i aksjeboken. Det samme gjelder ved oppløsning (og lignende) av selskaper som er registrert som aksjonærer. Aksjer med ukjente eiere vil bli overført til Klassekampens Venner. - Styret i Klassekampen

Simen Tallaksen og Lars Unar Larsen Vegstein (nyhetssjefer)
 Ase Brandvold | Pål Hellesnes | Jonas Bergvall Henmo | Anna Krokene
 Frida Holsten Gullestad | Jo Skårderud (Trondheim)
 Ole Magnus Rapp (Tromsø)
 Anne Kari Hinna | Martin Årseth (Bergen)

NYHETER

Sliter med å fylle ledige stillinger

ARBEIDSLIV: Antallet ledige stillinger har nådd et rekordhøyt nivå, ifølge Nav. Samtidig sliter arbeidsgiverne med for få og ukvalifiserte søkere. Det ble registrert nær 50.000 nye stillinger hos Nav forrige måned, noe som er 9 prosent flere enn i april i fjor, skriver Dagens Næringsliv. – I april hadde vi to arbeidssøkere per ny ledig stilling, men påska førte til færre ledige stillinger denne måneden, så bildet er egentlig enda strammere. I mars var vi nemlig helt nede i 1,5 arbeidssøkere per ledig stilling. Det betyr i praksis at arbeidsgiverne i mange tilfeller sliter med å fylle ledige stillinger, sier statistikksef Ulf Andersen i Nav til DN.

ONTB

Tusenvis i 1. mai-tog landet over ■ Vil styrka LO Mobiliserer for arbe

KAMP: Landet rundt blei 1. mai brukt til å løfta parolar for kortare arbeidstid. LO i Bergen-leiar Fauzia Hussain-Wiik varslar debatt på LO-kongressen.

ARBEIDSLIV

Av Anne Kari Hinna (tekst og foto), Bergen

– Det har vore altfor stille frå egne rekker. Det vil bli ein debatt på LO-kongressen, seier leiar for LO i Bergen og omland Fauzia Hussain-Wiik, som gjekk i front i 1. mai-toget i Bergen saman med leiar for Fellesorganisasjonen Mimmi Kvisvik.

1. mai blei det frå mange talarstolar i landet brukt tid til å visa solidaritet med folket i Ukraina. Men den gamle kampen om arbeidstidsreduksjon var også synleg i fleire byar.

Hussain-Wiik ønsker at kampen for arbeidstidsreduksjon kjem høgare på dagsorden framover.

I Bergen var hovudparolen «En dag å leve med. En lønn å leve av».

– Det handlar også om arbeidstider, seier Hussain-Wiik, som tidlegare på dagen var hovudtalar i Ytre Arna i Bergen, der 1. mai-tradisjonane er lange.

LO gjekk under førre kongress inn for å jobba for ein plan for korleis ein kan gå vidare med arbeidstidsreduksjonar, «(...) herunder 6 timars arbeidsdag/30 timars arbeidsuke».

Ei gruppe i LO har jobba med spørsmålet, men lite konkret er kome ut av arbeidet, meiner Hussain-Wiik.

Til LO-kongressen i slutten av mai er det kome fleire forslag om å skjerpa avsnittet i

TID FOR FRI: Parolar om kortare arbeidstid gjekk igjen i 1. mai-toga i går. Her går SV-leider Audun Lysbakken 1. mai-tog frå Youngstorget i Oslo.

handlingsprogrammet om arbeidstidsreduksjon.

Hussain-Wiik vil ha opp debatten på LO-kongressen. Ho meiner det har vore for stille sidan vedtaket i 2017. Sjølv meiner ho at ein reduksjon til 30 timars veke er ein meir realistisk veg å gå, enn ein normalarbeidsdag på seks timar.

– Men det eg er opptatt av, er at det bør snakkast om arbeidstidsreduksjon, så kan me heller krangla om korleis me skal gjera det. Det er mange måtar å gjera det på.

Er aktualisert

7600 var samla på Youngstor-

get i Oslo, opplyser teljekorpset. Også der vart kampen for kortare arbeidstid løfta, blant anna med parolen «6-timars arbeidsdag». Fana som blei heva, er ein snart 40 år gammal kopi av ei fane arbeidarene ved Sulitjelma Gruber laga på 1930-talet. Opphavleg sto det «8-timars arbeidsdag» på fana, men arbeidarene mala over og erstatta 8-talet med eit 6-tal så snart den kampen i si tid var vunne.

Leiar for LO i Oslo Ingunn Gjerstad meiner engasjementet for seks timersdagen er aukande igjen i våre dagar.

– Me ser ei oppvakning

rundt dette spørsmålet, som handlar om korleis livet på bakken er. Dette er blitt aktualisert gjennom pandemien for grupper som er i velferdas frontdesk, som lærarar, omsorgsarbeidarar, barne- og ungdomsarbeidarar, folk på sjukehus, seier Gjerstad.

LO i Oslo er blant dei som har sendt inn forslag til LO-kongressen om å skjerpa LOs arbeid for arbeidstidsreduksjon. Blant anna foreslår dei at det må presiserast at det dreier seg om arbeidsreduksjon «med full lønnskompensasjon». Også frå LO i Troms og Finnmark kjem det forslag

om å styrka arbeidet for seks timersdagen. Frå nord er forslaget å ta inn at «LO vil stille krav ved framtidige tariffoppgjør om gradvis å innføre 6-timersdag/30-timars uke med full lønnskompensasjon». Også frå Norsk Tjenestemannslag (NTL) kjem det forslag om å styrka handlingsprogrammet.

Ingen av forslaga får støtte frå sekretariatet i LO.

Gjerstad fortel at det blir jobba med konkrete prøveprosjekt i bydel Sagene i Oslo, og at bystyret i Oslo har sett av pengar.

– I tidlegare prosjekt var

Krypdyr står i fare for å forsvinne

VERDT
Å VITE

REPTIL: Hva har slanger, øgler, skilpadder og krokodiller til felles? De er alle krypdyr, og dessuten står mange i fare for å bli utryddet, skal vi tro en studie publisert i Nature, skriver Forskning.no. Faktisk hele 21 prosent av verdens krypdyr kan forsvinne som følge av blant annet hogst og jordbruk. Nå er kanskje ikke krypdyr den mest kosete dyrearten, men det er likevel null grunn til å juble. For tro det eller ei, også krypdyr har ei viktig rolle i økosystemet vårt. **RR**

Os arbeid for arbeidstidsreform Arbeidstidskutt

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN, NTB

det meir merksemd om sjukefråvær, no skal det fokuserast meir på livskvalitet og livsglede. Det synest me er fint, seier ho.

Også i Bergen er det prøveprosjekt på gang.

Slit med dagleglivet

Også i Trondheim og Stavanger gjekk folk med parolar om kortare arbeidsdag: «100 år med 8 timer er nok – vi vil ha 6 timersdag nå!», stod det i Stavanger. «Kortere arbeidstid, start innføring av 6-timersdagen!», var kravet i Trondheim. Jo Jensen, leiar for LO i Stavanger og omland, seier paro-

VORE FOR STILLE: Leiar for LO i Bergen Fauzia Hussain-Wiik seier ho vil ha opp debatten om sekstimarsdag på LO-kongressen.

Tydeleg beskjed frå fane i Oslo.

FOTO: MARI SKURDAL

FAKTA

Sekstimarsdag:

■ Krav om sekstimarsdag har lenge vore ei sentral kampsak for kvinnerørsla og delar av arbeidarrørsla.

■ Raudt, SV og Miljøpartiet Dei Grøne går inn for sekstimarsdag.

■ I 2017 vedtok LO-kongressen at «LO vil i perioden utarbeide en plan for hvordan man kan gå videre med arbeidstidsreduksjoner. Planen må ha et helhetlig perspektiv og bygge på erfaringer fra nasjonale og internasjonale forsøk i ulike bransjer og sektorer, herunder 6 timersdag/30 timers arbeidsuke».

len har vore med lenge, men er minst like viktig i dag.

– Når me har hatt aukande kvinnedeltaking i arbeidslivet, har det samstundes ført til at fleire slit med å få dagleglivet og jobb til å gå i hop. Det er ein veldig viktig grunn for arbeidstidsforkorting, seier han.

Jenseng skal til LO-kongressen som observatør. Han tviler på at det blir eit stort slag om arbeidstidsreduksjon i år, men peiker framover.

– Me får slåst fram mot neste kongress, seier han.

Forbundsleiar i Fellesorganisasjonen (FO) Mimmi Kvis-

vik, som heldt tale i Bergen går, seier tida ikkje er inne for sekstimarsdag eller 30 timars veke no, sjølv om forbundet har det som mål. Ho viser blant anna til den sterke prisveksten og krav om å styrka kjøpekrafta.

– Skal me lykkast, må det vera eit samla løft i LO. Så langt er det ikkje grunnlag for det. Per dags dato må me nok hegna om åtte timar arbeid, åtte timar fritid og åtte timar kvile, seier Kvisvik.

Ho meiner at også klima- og miljøomsyn kan tala for arbeidstidsreduksjon.

annekarih@klassekampen.no

Klassekampen er en radikal, riksdekkende dagsavis. Vi har hovedkontor i Oslo sentrum og lokalkontorer i Bergen, Trondheim og Tromsø.

KULTUR-JOURNALIST, FAST STILLING

En av våre ansatte bytter jobb, og kulturavdelingen søker derfor etter en ny journalist i full stilling.

På våre kultursider kombinerer vi idédebatt med nyhetsjournalistikk på kulturfeltet. Vi ser etter en allsidig, arbeidsom og engasjert skribent med teft for nyheter, sans for språk og kunnskap om stoffområdene kulturredaksjonen dekker.

Som ansatt i Klassekampen vil du gå inn i en turnus som innebærer noe arbeid på søndager.

Hvis du har spørsmål, ta kontakt med kulturredaktør Bendik Wold (e-post bendikw@klassekampen.no eller tlf. 21 09 31 09) eller klubbleder i NJ Astrid Hygen Meyer (e-post astridm@klassekampen.no eller 21 09 30 85).

Kvinner og personer med minoritetsbakgrunn oppfordres til å søke.

Søknad med CV sendes til bendikw@klassekampen.no

KLASSEKAMPEN
Utfordrer det etablerte

Søknadsfrist: 16. mai

Klassekampen er ei radikal, riksdekkende dagsavis med hovedkontor i Oslo.

LEDIG STILLING SOM FOTOJOURNALIST

Klassekampen søker en fotojournalist til en fast stilling i avisa. Vi er en avis i vekst, og de siste årene har vi styrket journalistikken og satset på nye områder. Nå vil vi styrke den visuelle journalistikken.

Vi kan tilby:

- nyhetspuls og ferdypning
- en variert og innholdsrik arbeidsdag
- mulighet for reiser
- inkluderende og engasjerte kolleger
- lokaler sentralt i Oslo

Vi ser for oss at du:

- har solid erfaring med fotojournalistikk
- har et bildespråk som tilfører bredde og variasjon til avisa
- er en lagspiller
- er kreativ, tar initiativ og bidrar med ideer
- interesserer deg for sakene Klassekampen dekker
- har førerkort

Det vil bli noe kvelds- og helgearbeid. Søkere må ha interesse og forståelse for det særegne avisprosjektet Klassekampen. Kvinner og personer med minoritetsbakgrunn oppfordres til å søke.

Søknad, CV og arbeidsprøver sendes til katrineh@klassekampen.no. Søknadsfrist: 2. mai.

Spørsmål om stillingen kan rettes til utviklingsredaktør Katrine Ree Holmøy 93262972/katrineh@klassekampen.no eller klubbleder i NJ Astrid Hygen Meyer 90 88 03 07/astridm@klassekampen.no

KLASSEKAMPEN
Utfordrer det etablerte

LES OGSÅ AVISA PÅ
klassekampen.no

PÅ TUR: Grana trekker nordover, bort fra varmere klima. Her fra et hogstfelt i Øvre Eiker.
FOTO: CHRISTOPHER OLSSØN

Varmt klima får store negative konsekvenser for skogen: Grana migrerer

KLIMA: Finnmarksvidda kan bli dekket av granskog, viser en ny rapport. Et varmere og våtere klima skaper store negative endringer for skogen.

SKOG

Av Ole Magnus Rapp

Barnelærdommen om at «grana stopper i Rana» er snart historie. Grana, som regnes blant våre viktigste trær, gjør som torsken: trekker nordover, bort fra varmere klima.

– Grana vil migrere nordover, også til Finnmarksvidda. I Sør-Norge vil skogens utvikling bli begrenset, i Europa vil vi se en høyfrekvent skogdød, sier forsker Kyrre Kausrud som har ledet et omfattende arbeid med å forutse klimautfordringer for norsk skog.

Miljødirektoratet har bestilt fagtagrunnlaget, og Vitenskapskomiteen for mat og

miljø satte sammen ekspertgruppa som har vurdert skogens framtid ut fra forventede klimaendringer.

Trues av skadedyr

Noen av konklusjonene i rapporten de nå har lagt fram, er at ekstremvær, skadedyr og sykdom kan endre norsk skog vesentlig. En variert skog, en blanding av løvtrær og bartrær, kan gjøre den mer robust mot klimaendringene. Men skiftet skjer raskt, og det kan være for seint å påvirke utviklingen, ifølge rapporten.

Skogen dekker cirka 40 prosent av Norges areal. 27 prosent av norsk skog er produktiv, og totalt er nærmere 5 prosent vernet. Skogen har viktige roller for å ta vare på naturmangfoldet. Den tar til seg og lagrer CO₂ og gir tømmer til bygningsmateriale. Alt

fra bakterier og insekter til vilt og beitedyr har skogen som viktig leveområde.

– Skogen tar årlig opp karbondioksid tilsvarende halvparten av norske utslipp. 48 prosent av våre truede arter lever i skog, sier direktør Ellen Hambro i Miljødirektoratet, som i går mottok skograpporten fra ekspertgruppa i Vitenskapskomiteen.

Opptak svekkes

Hambro påpeker at varmere klima kan gi økt vekst og større CO₂-opptak. Men andre effekter av klimaendringene kan gjøre at evnen til å ta opp og lagre klimagasser svekkes.

– Vi kan havne i en situasjon der de negative konsekvensene av klimaendringene overgår de positive effektene. Tørke, skogbrann, plantesykdommer, spredning av parasitter og andre skadegjørere kan gi betydelig skade på skogen, sier Ellen Hambro.

Hun viser til at Norge har et variert landskap, noe som er positivt. Rapporten sier at tett skog med bare en art vil være mer sårbar for storm, kraftig

FAKTA

Skog:

■ Nærmere 40 prosent av arealet til Fastlands-Norge er dekket av skog. Furu, bjørk og gran dominerer, samt en del bartrær som rogn, alder, selje og eik.

■ Skogen har viktige roller for å ta vare på biomangfoldet og for å ta opp og lagre klimagasser. Skogbruk er en viktig næring, som pågår i de fleste fylker.

■ Klimaendringer med varmere, våtere og tørrere vær vil påvirke skogen og økosystemene som lever der.

snøfall og sykdom enn skog med større variasjon.

Skifter klimasone

Forsker Kyrre Kausrud sier at varmere klima gir lengre vekstsesong, noe som i første omgang kan være positivt. Men varmen kan igjen gi tørke, som vi allerede har sett er svært skadelig for skogen. Mye nedbør som regn vintertid kan komme, og det vil ikke skogen ha mye nytte av.

Norge har den vestligste forekomsten av boreal skog og er en del av den sirkumpolare taigaen, som utgjør en tredel av verdens skog.

– Det som i dag er boreal skog i Norge, vil endre seg til et mer temperert klima. Områder som i dag ikke har så mye skog, som Hardangervidda og Finnmarksvidda, vil få granskog, sier Kausrud.

Forskerne slår fast at Norge vil forlate den boreale klimasonen, og det meste av landet vil bli omfattet av en varmere sone, mer lik det Mellom-Europa har i dag. Furu, gran og bjørk er våre viktigste treslag. Forskerne regner granas rolle som et svært sentral framover.

– Grana ser ut til å migrere nordover og høyere opp i fjellet sørpå. For at skogen skal kunne flytte på seg, må vi ha åpne korridorer, sier Kausrud.

Grana hører ikke naturlig hjemme i Finnmark, men det har pågått omfattende planting i fylket i statlig regi, også av sitkagran. Ekspertene sier arter som vokser raskt, vil ha fordeler i framtidens klima.

rapp@klassekampen.no

Din annonse her?

Klassekampen har 122.300 daglige lesere. Send en e-post til annonse@klassekampen.no for et godt tilbud.

KIWI's PRISLØFTE

"VI GIR OSS
ALDRIG
PÅ PRIS!"

FESTPRISER I MAI!

SJEKK
PRISEN!

Før 34,90

24⁹⁰

ALI KAFFE

250 g original kokmalt, filtermalt, pr. kg 99,60

SJEKK
PRISEN!

2x180 g

49⁰⁰

BIG BEEF BURGER/ BURGER BIG JUICY

2x180 g Folkets, pr. kg 136,11

82⁵⁰

SOMMERKOTELETT BØKERØKT

Ca 1,1 kg Folkets, pr. kg

59⁹⁰

SPEKESKINKE

250 g Grilstad, pr. kg 239,60

Pr. pk
19⁹⁰

MEG 15%
KIWI PLUS-BONUS
16⁹²

**ROMANO, MIDDELSHAVS,
RUCCULA OG ISBERG MIX**

100-250 g Grønn&Frisk, pr. kg 79,60-199,00

Pr. pk
29⁹⁰

MEG 15%
KIWI PLUS-BONUS
25⁴²

TOMATER ROMANTICA/ROMANSE

400 g Season/Gartner, pr. kg 74,75

KIWI mini pris

Kjøp kjapt, trygt og billig

Hans Jacob Orning
Professor i historie ved Universitetet i Oslo

Gro Steinsland
Professor emeritus

Frans-Arne Stylegar
Arkeolog og by- og arealplanlegger i Multiconsult

Christine Amadou
Professor ved Universitetet i Oslo

Thomas Reinertsen Berg
Forfatter. Siste bok: «Til verdens ende»

Gunnhild Røthe
Religionshistoriker

Dette året (fvt.) ble Herofilos, «anatomiens far», født i Khalkedon. Han var en ivrig utøver av offentlige disseksjoner i Alexandria, og flere kilder tilskriver anatomisten flere hundretalls viviseksjoner. Ulikt sine forgjengere Aristoteles og Praxagoras, mente Herofilos at det var hjernen, ikke hjertet, som rommet menneskelig tanke og intelligens.

Historiens medisinske tekster foreskriver botemidler mot alt fra byl

Oldtidens verk og plager

Oppskriftene kunne inneholde vin, råttent kjøtt, og avføring fra dyr.

Sofia Heim
ANTIKKEN

Så lenge mennesket har levd, har man prøvd å finne løsninger for diverse verk og plager. Medisinske tekster, overlevert på papyrus eller som innskrifter på stein- og leirtavler, har vært en god kilde til viten om sykdommer i oldtiden. Slike tekster inneholdt gjerne oppskrifter på medisiner og steg-for-steg-forklaringer for hvordan disse skulle brukes.

Blant de mest kjente tekstene er det hippokratiske korpus fra antikkens Hellas, en tekstsamling som har påvirket utviklingen av den vestlige, moderne medisinen vi bruker i dag. Men i medisinen, som i mye annet, fikk grekerne inspirasjon fra andre oldtidskulturer, deriblant fra Egypt.

Medisin blant sanddynene

Flere av de eldste medisinske tekstene har sitt utspring i Egypt. Ebers-papyrusen (skrevet cirka 1550 år fvt.) ble funnet mellom bena på en mumie i en nekropolis i Theben. Dette er en av de eldste og lengste medisinske tekstene som har overlevd til vår tid. Papyrusen fikk sitt navn etter

den tyske egyptologen Georg Ebers, som publiserte den egyptiske teksten med tilhørende gloseliste i 1875.

Ebers-papyrusen er en lang skriftrull som måler nesten 20 meter i lengden. Teksten er skrevet på hieratisk, det vil si med sirlig, hieroglyfisk håndskrift, og beskriver over 700 ulike trylleformulærer, oppskrifter og prosedyrer. Råd om fruktbarhet og prevensjon er et gjennomgående tema. Man finner også botemidler for ulike plager som astma, epilepsi, hørsnue, byllepest, depresjon, og tørr hodebunn.

Lukt og demoner

Den egyptiske medisinen var opptatt av å holde god flyt i menneskets væsker. Blokkeringer i kroppens ulike «kanaler» måtte fjernes gjennom overnaturlige eller naturlige remedier. Lakserende midler ble brukt hyppig for å løse slike blokkeringer. Ellers var det viktig å opprettholde en likevekt i kroppen, som i den greske humoralpatologien: Dersom pasienten led av mye *whdhw*, en vond lukt som forårsaket sykdom, skulle de naturligvis behandles med røkelse og godlukt.

Blant tekstens metafysiske tips og triks finner man oppskrifter som nevner vin, råttent kjøtt, og avføring fra dyr. Blandingene skulle fungere godt for å avverge demoner. Ebers-papyrusen tilbyr også hjelp mot mer konkrete plager som insekter og parasitter. En slik løsning, i avsnittet «hvordan man fjerner en parasitt [Guinea-ormen]», er fremgangsmåten dessverre den samme i dag som for 3500 år siden: vond og langtekkelig.

Feilbehandling

Feilbehandling kunne ha

alvorlige følger for både lege og pasient, og det ble nødvendig å utvikle et regelverk for å unngå uforsvarlig praksis og unødig sakføring. De tidligste tekstene om medisinsk lov og rett ble utarbeidet i Mesopotamia. Hammurabi, en av de gamle kongene i Babylon, formulerte et lovverk som skulle beskytte borgerne. Kongens lovtekster, Hammurabis lover, ble skrevet ned på steintavler i cirka 1760 fvt. Steintavlene ble plassert i det offentlige rom slik at alle skulle kunne lese dem og overholde reglene. Blant lovtekstene finner vi også pasientrettigheter.

I Mesopotamia var pris, straff, og erstatningskrav avhengig av pasientens status. Den frie, mannlige borgeren, *awilum* på akkadisk, måtte betale mest for legebesøket. Prisen for en operasjon med bronselanse kunne ligge på 10 sølvshekel. En ringere borger kunne betale halvparten. Men om legen forårsaket skade eller død hos en *awilum*, måtte legen selv betale den høyeste prisen: \$218 i Hammurabis lover krever at legen, dersom han opererer en *awilum* og forårsaker hans død eller skade på hans øye, måtte miste sin hånd.

Om pasienten var en slave, en *wardum*, var både pris og straff mye lavere. Eventuelle bøter for feilbehandling skulle utbetales til slavens eier.

Medisinsk etikk

I tillegg til et lovverk som omtalte feilbehandling, trengtes flere klare retningslinjer innen legekunsten. Her tok Hellas opp stafettpinnen.

I antikkens Hellas var det stor interesse for legekunsten, og på øya Kos ble det opprettet spesialiserte medisinske skoler allerede 700 år fvt. På den-

EBERS-PAPYRUSEN: En av de eldste og lengste medisinske tekstene som har overlevd etter vår tid, fra oldtidens Egypt.

FOTO: LEIPZIG UNIVERSITETSBIBLIOTEK

ne øya ble legen Hippokrates født. Et sted mellom det 5. og det 3. århundret ble den hippokratiske eden utviklet. Eden måtte sverges til helbredende guddommer, deriblant Asklepios, Apollo, og gudinnen Hygeia. Brudd på eden brakte legen skam og vanære i all evighet.

Den vordende legen måtte sverge å ikke volde pasienten skade med hensikt. Legen måtte også overholde en taushetsplikt for det han måtte se eller høre, både under behandling og utenom. Ellers skulle legen ha en holistisk tilnærming til legekunsten, og påse at pasienten fikk den behandlingen og dietten som fungerte best for hele kroppen. Gift kunne ikke gis til pasienten (selv om de ba om det), og operasjoner av nyre- og gallestein måtte delegeres til mer kyndige kirurger.

Som far, så sønn

Legekunsten gikk stort sett i arv. Under opplæringsperioden måtte legen følge den læremester, og til gjengjeld behandlet han læremesteren

som en forelder: De måtte leve sammen og eiendom måtte deles. Det legen opparbeidet seg av medisinsk kunnskap, kunne læres bort kun til ens egne eller til læremesterens barn, dersom de ønsket det.

Amuletter

Til tross for at Hippokrates argumenterte for rasjonell medisin, det vil si at sykdommer kan ha naturlige årsaker, vedvarte ideen om sykdom som guddommelig straff. Denne tanken fortsatte også inn i den kristne tidsalderen.

I Egypt finner man amuletter, korte tekster med trylleformulærer og bibelvers, som den kristne pasienten bar med seg. Jesu helbredende ord skulle visstnok avskrekke onde krefter som brakte sykdom.

Helgennavn og utdrag fra evangeliene var populære amuletter og kunne beskytte pasienten fra plager som demonbesettelse, feber og oppkast.

Sofia Heim,
stipendiat i klassisk, UiO
sofia.heim@ifikk.uio.no

ad fontes

«Kvinnen [Pandora] tok det store lokket av krukken og tømte den: hun eslet menneskene fæle plager. Men der i sitt uknuselige værelse, like innunder krukken hellekant, forble Håpet alene og jog ikke mot åpningen. [...] Titusener av andre plager ferdes blant menneskene: For jorda er full av onder, til og med havet er fullt. Sykdommer besøker menneskene for egen maskin, noen om dagen, noen om nettene – de bringer menneskene sorg i det stille, for kloke Zevs hadde tatt stemmen deres ifra dem.»

Hesiod, «Verk og dager» ll. 94–104

Graving og autopsi

SELVSYN: Noen medisinske uttrykk har lystbetonte opphav: «Autopsi» kommer fra gresk og betyr «selvsyn». Begrepet ble tilknyttet medisin og disseksjon først på 1700-tallet. Før dette var «autopsi» utbredt praksis blant annet i reiseskildringer som vektla verdien av forfatterens egenopplevelse av severdigheten. Slike beskrivelser kunne være ganske

pålitelige: Da arkeologen Heinrich Schliemann oppdaget «Agamemnons grav» i 1976, hadde han visstnok fulgt anvisningene fra Pausanias' reiseskildring (skrevet på 100-tallet evt.). Takket være Pausanias' «autopsi» i Korint kunne arkeologen grave treffsikkert innenfor det mykenske murverket og finne akhaierkongens gravsted.

lepest til tørre hodebunner.

SKREVET I STEIN: De tidligste tekstene om medisinsk lov og rett ble utarbeidet i Mesopotamia. Her er originalversjonen av Hammurabis lover, skrevet ned steintavler i cirka 1760 før vår tidsregning.

FOTO: LOUVRE-MUSEET/WIKIMEDIA COMMONS

«TA TIDEN, MINE HERRER!» Æren for høyest dødelighet går til skotske Robert Liston på 1800-tallet.

ILLUSTRASJON: ERNEST BOARD OF BRISTOL (1877–1934)

Å se sitt snitt

Kirurgi har historisk vært en profesjon med høy dødelighet – ikke bare for pasientene.

tekster som Iliaden og Odysseen skildrer enkle former for akutt kirurgi. Homer beskriver scener der feltleger renser sår, forbinder dem og behandler dem med varme bad, vin, og naturmedisin.

Da trojaneren Pandaros brøt våpenhvilen og traff kong Menelaos med en pil i flanken, måtte den greske kongen opereres. Soldatene tilkalte straks Makhaon som var både krig og feltlege. Makhaon trakk pilen ut av Menelaos, rensset såret med munnen og smurte det med en salve – dette reddet livet til pasienten.

Ellers virker ikke feltmedisinen i Homer å ha vært særlig effektiv: Man har regnet seg frem til en dødelighetsrate på litt over 75 prosent blant de sårede i Iliaden og like under 60 prosent i Odysseen.

«Ta tiden, mine herrer!»

Til tross for høy dødelighet, kan ikke antikkens kirurger skryte på seg størst antall døde under én operasjon. Seieren går til kirurgen Robert Liston som arbeidet i Skottland på begynnelsen av 1800-tallet. På denne tiden var ikke anestesi godt utviklet, og kirurger måtte operere raskest mulig for å sikre pasientens ve og vel. Liston kunne visstnok amputere et ben på cirka 2,5 minutter.

Hans største bragd var imidlertid en operasjon som tilskrives den høyeste dødelighetsraten til dags dato: Under en amputasjon klarte Liston å skjære fingrene av assistenten sin og å snitte i frakken til en av tilskuerne. Dette resulterte i at både pasienten og assistenten døde av koldbrann, mens den skrekkslagne tilskueren døde av hjertestans. Operasjonen fikk en makeløs dødelighetsrate på 300 prosent.

ANTIKKEN

Sofia Heim

I antikkens Hellas måtte den jevne legen kunne det meste: Han skulle diagnostisere, utforme dietter, skrive ut medisiner, og operere pasienter. Betegnelsen *kirurg* betyr opprinnelig 'håndarbeider' på gresk, og kirurgen helbredet pasientene ved «å kutte og brenne» i dem. Siden operasjoner sjelden var vellykkede, tydde man til kirurgi som en siste utvei.

Å gå under kniven

Antikk medisin tok utgangspunkt i humoralpatologien (av gr. *humos* som betyr 'saft'): Inngrep skulle gjenopprette væskebalansen i den syke ved å regulere mengden gul og svart galle, blod, og slim.

Dersom medisiner eller ny diett ikke fungerte, grep legen til kniven for blodlating og kauterisering (sårbranning). Dødeligheten var høy blant pasientene. Det hippokratiske fyndordet lyder dermed kort og pessimistisk: «Hva legemiddelet ikke kan kurere, vil kniven kurere. Det kniven ikke kan kurere, vil etsingen kurere. Det etsingen ikke kan kurere, må betraktes som uhelbredelig.»

Kirurgi hos Homer

Slagmarken var en travel arena for sårbehandling. Soldatene i Trojakrigen pådro seg mange skader, og

Mari Eifring (redaktør)
Lotta Elstad (redaksjonssekretær)
Eirik Grasaas-Stavenes | Sissel Henriksen | Ole Øyvind Sand Holth
Peter M. Johansen | Yohan Shanmugaratnam | Pernille Solheim
Amal Wahab (Kairo)
utenriks@klassekampen.no

UTENRIKS

NOTERT

Tyskland åpner for olje-boikott av Russland

Den tyske regjeringen skal være villige til å støtte et forslag om EU-boikott av russisk olje, ifølge kilder i Brussel. EU har alt innført forbud mot import av kull fra Russland, et forbud som rett nok først vil tre i kraft i august. Spørsmålet om boikott av russisk olje og gass splitter derimot medlemslandene, og Tyskland har til nå strittet imot. Rundt 25 prosent av Tysklands oljeimport og 40 prosent av gassimporten har tidligere kommet fra Russland, og Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj har kritisert landet for å være med på å finansiere russernes krigføring med «blodpenger». Tysklands utenriksminister Annalena Baerbock har lovet at Tyskland innen utgangen av året vil kutte all import av olje fra Russland, og at gass deretter står for tur, men finansminister Christian Lindner har slått på bremsen. – Vi må være tålmodige, sa han nylig og understreket overfor BBC at det vil ta tid før Tyskland kan klare seg uten russisk olje og gass.

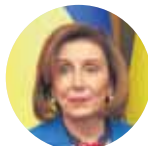

©NTB

SITATET

«Dette er frihetenes forpost, og du kjemper en kamp for alle»

Nancy Pelosi, speaker i Representantenes hus i USA, på besøk hos Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj i Kyiv.

NOTERT

India går gjennom historisk hetebølge

Millioner av indere sliter med å takle en historisk hetebølge som har sammenfalt med strømbrydd i flere deler av landet. Temperaturen har flere steder vært over 45 grader. Det nordvestlige og sentrale India har gjennomgått den varmeste april måneden siden man begynte å gjøre målinger for 122 år siden, sa sjef Mrityunjay Mohapatra i det indiske meteorologiske instituttet lørdag. Hetebølgen kan intensiveres i dagene som kommer, og temperaturen kan overstige 50 grader nord i landet, advarer Mohapatra. Mai pleier nemlig å være den varmeste måneden i landet.

©NTB

Det republikanske partiet Sinn Féin Et skritt mot

VALG: Målingene tyder på at Sinn Féin kan bli største parti i valget på ny nordirsk provinsforsamling. Partiet er fra før størst i republikken Irland.

NORD-IRLAND

Av Sissel Henriksen

Torsdag denne uka er det duket for valg på de 90 representantene i den nordirske provinsforsamlingen, Stormont. Det største partiet får retten til å utnevne førsteminister, noe som er «stort sett den eneste praktiske betydningen av å vinne et valg i Nord-Irland», ifølge nettstedet britiskpolitikk.no.

– Et Sinn Féin som er størst i hele Irland, vil ha en enorm symboleffekt, og er noe unionistene frykter, understreker likevel Erik Mustad, førstelektor i engelsk ved Universitetet i Agder og en av nettsidens redaktører.

Sinn Féin er fra før største parti i republikken Irland. De er eneste irske parti som er organisert både i Irland og i Nord-Irland.

– En Sinn Féin-seier i nord kan også være et skritt nærmere en folkeavstemning om et gjenforent Irland, sier Mustad.

Frykter avstemning

Unionistpartiet Democratic Unionist Party (DUP) har vært største parti i Stormont siden 2003, men siden i høst har republikanske Sinn Féin ligget som største parti på målinger. Ved forrige valg havnet partiet på andreplass, med 27,9 prosent.

– På målingene svinger Sinn Féin rundt samme resultat som i 2017. At de kan bli størst nå, handler ikke om først og fremst om egen framgang, men at unionistvelgerne har spredd seg på flere partier, og at DUP dermed ligger an til et svakere resultat enn sist, sier Mustad.

Ifølge Irish Independent skriver Sinn Féin i sitt valgmanifest at de ønsker å sette en dato for en folkeavstemning om irsk gjenforening.

«Dersom Sinn Féin vinner dette valget, vil det utvilsomt sette fortgang i planen deres om en splittende folkeavstemning om grensa», sa DUP-leder Jeffrey Donaldson i et påskebudskap til medlemmene

FAKTA

Valg i Nord-Irland:

- 5. mai er det valg til den nordirske provinsforsamlingen.
- Republikanske Sinn Féin ligger an til å bli største parti.
- Dersom Sinn Féin vinner valget, blir det første gang i de hundre årene Nord-Irland har eksistert at et parti som ikke er protestantisk-unionistisk, styrer.
- Unionistpartiet DUP har vært største parti siden 2003.
- DUPs førsteminister Paul Givan trakk seg i protest 3. februar i år. Siden har Nord-Irland vært styrt fra London.
- De fem partiene som leder på målingene, er: unionistpartiene DUP og UUP, nasjonalistpartiene Sinn Féin og SDLP, samt Alliansenpartiet, som trekker velgere fra begge sider.

ifølge den irske rikskringkastingen RTE.

Styrt fra London

Dersom Sinn Féin blir størst og DUP nest størst, vil Sinn Féin-leder Michelle O'Neill bli førsteminister og DUP få viseførsteministeren.

I henhold til Langfredagsavtalen, som legger ramme for styringen av Nord-Irland, er nasjonalister og unionister låst i en obligatorisk maktfordeling.

Maktdelingsavtalen krever at første- og viseførsteministeren kommer fra hvert sitt parti. Dersom en av dem trekker seg, må begge gå av. Da blir hjemmestyret suspendert, og Nord-Irland styres fra London.

Sist det skjedde, var 3. februar i år, da førsteminister Paul Givan (DUP) gikk av i protest mot Nord-Irland-protokollen i brexitavtalen med EU. Viseførsteminister Michelle O'Neill måtte dermed også gå av. Siden da har Nord-Irlands 1,8 millioner innbyggere vært styrt fra London.

Det er heller ikke sikkert at det nordirske hjemmestyret vil bli gjenopprettet etter valget. DUP har nemlig ikke bekräftet at de vil gå i regjering med en førsteminister fra Sinn Féin. Dessuten har Donaldson ifølge Irish Independent sagt at DUP ikke vil gå i

TIL VALG IGJEN: Velgerne i Nord-Irland skal

regjering igjen med mindre Nord-Irland-protokollen endres, enten ved en ny avtale med EU eller ved at den britiske regjeringen ensidig fjerner den.

Den omstridte protokollen skal sikre fri flyt av varer mellom Nord-Irland og Irland etter at britene gikk ut av EU.

– Protokollen ble laget for å unngå en hard grense mellom Irland og Nord-Irland, og er en direkte følge av brexit, påpeker Mustad.

Han mener at DUP på et vis er fanget i følgene av egen politikk: Partiet var for brexit, mens Sinn Féin, i likhet med 55,8 prosent av velgerne i Nord-Irland, ville bli i EU.

DUP er mot protokollen for-

«Et Sinn Féin som er størst i hele Irland, vil ha en enorm symboleffekt»

ERIK MUSTAD, FØRSTELEKTOR I ENGLSK VED UNIVERSITETET I AGDER

kan gå mot historisk valgseier i Nord-Irland på torsdag: Ett et samlet Irland

gå til urnene igjen 5. mai for å velge ny nordirsk provinsforsamling. Her forlater velgere et stemmelokale under det britiske parlamentsvalget i desember 2019. FOTO: PAUL FAITH, AFP/NTB

di den i praksis innebærer toll- og importkontroll mellom Nord-Irland og resten av Storbritannia. DUP ønsker ikke at Nord-Irland skal behandles ulikt fra resten av Storbritannia.

– Brexit og mye lederkrangel og interne konflikter er hovedårsaken til at DUP mister velgere, sier Mustad.

Lang konfliktlinje

Sinn Féin har hatt et uavhengig og samlet Irland som mål helt siden partiet ble stiftet i 1905, da Irland fortsatt var under britisk styre.

Republikken Irland ble selvstendig i 1922, mens Nord-Irland forble under britisk styre. I republikken var

flertallet katolikker, mens i nord var det flest protestanter.

Den katolske minoriteten i Nord-Irland opplevde diskriminering, både på arbeidsmarkedet og i valgsystemet. I 1968 førte misnøyen til opprøyer, som ble starten på 30 år med væpna konflikt, kalt The Troubles. Rundt 3500 irer ble drept av britiske styrker og paramilitære fra begge sider før Langfredagsavtalen kom på plass i 1998.

Konflikten mellom katolske nasjonalister og protestantiske unionister er fortsatt til stede, og følgene av brexit har aktualisert den.

I april i fjor blusset det igjen opp vold, da ytterliggående unionister ifølge NTB kastet

brannbomber mot politi og meningsmotstandere. Seinest i påska i år var det voldelige sammenstøt i Derry, i forbindelse med en republikansk parade til minne om Påskeopprøret i 1916.

Ett Irland?

Mustad sier at DUP frykter at en folkeavstemning vil gi flertall for gjenforening. Protestantiske unionister vil bli i mindretall i et forent Irland.

Selv tror Mustad at det er uunngåelig med et samlet Irland på sikt, men det kan ta tid å komme dit.

Skal Irland gjenforenes, må det være flertall for det både i republikken Irland og i Nord-Irland. Målinger tyder på at et

knappt flertall i nord ønsker gjenforening og folkeavstemning.

– Selv om det skulle bli flertall i nord, er det ikke gitt at det blir det i Irland også.

– Politisk ønsker nok et stort flertall av irene i republikken ett Irland. Men økonomien er et alvorlig hinder: Per i dag får Nord-Irland 15 milliarder pund årlig i overføringer fra London. Det betyr at det må reises en svimlende sum via økte skatter hvis Nord-Irland kommer inn i Irland. Når det regnestykket kommer på bordet, blir mange i tvil, sier Mustad.

Samtidig ligger frykten for ny vold som en verkebyll under spørsmålet om ett Irland.

– De siste årene er det som har murret, faren for vold fra unionistene. Det er lite bråk med restene av det gamle IRA, sier Mustad.

Ved en eventuell Sinn Féin-seier ser han det som avgjørende at de får i gang tiltak som bedrer folks levekår.

– Vinner de, må de vise at de er styringsdyktige og la ting sette seg før de tar opp spørsmålet om folkeavstemning. Folk vil ha et hverdagsliv, understreker han.

I sitt valgmanifest lover Sinn Féin blant annet å betale 230 pund til hver husholdning for å avhjelpe høye energipriser, samt store ekstrabevilgninger til helsevesenet.

sissel.henriksen@klassekampen.no

UVELKOMNE: Systematiske deporteringer og vold fra grensevakter er fortsatt realiteten for de som tar seg til Polen fra Hviterussland.

Morten Risberg (tekst og foto), Hajnowka og Bialystok i Polen

POLEN

Polen har stolt tatt imot over to millioner ukrainske flyktninger siden Russland invaderte. Lenger nord møter andre flyktninger et helt annet mottaksapparat.

– Folk tror vi er sjenerøse, men det er vi virkelig ikke, sier aktivisten Gosia Tokarska til Klassekampen.

Hun gestikulerer kraftig, og må rette på den formløse, hjemmestrikkede lua. Den hardbarka aktivisten og familiemora kler seg fargerikt i den ellers dystre skogen utenfor Hajnowka, noen få kilometer fra grensa til Hviterussland.

Klassekampen møtte henne i den samme skogen i november i fjor. Da hadde hun nylig reddet livet til en syrisk mann som lå forfrossen og bevisstløs i myra. Han hadde ribbeinsbrudd, og maktet ikke å gå lenger på egen hånd.

Han var bare én av flere tusen som da tok veien via Hviterussland i forsøk på å komme seg til EU. Flyktninger og migranter fra Midtøsten og Afrika fikk turistvisum og tilrettelagte reise-pakker som skulle ta dem trygt og raskt til Polen, og videre til Vest-Europa. I realiteten møtte de gjentatte deporteringer og push-backs fra både polske og hviterussiske grensevakter, og en utilgjengelig, kald skog som tok livet av flere titalls migranter.

Polen anså flyktningstrømmen som et hybridangrep fra Hviterussland.

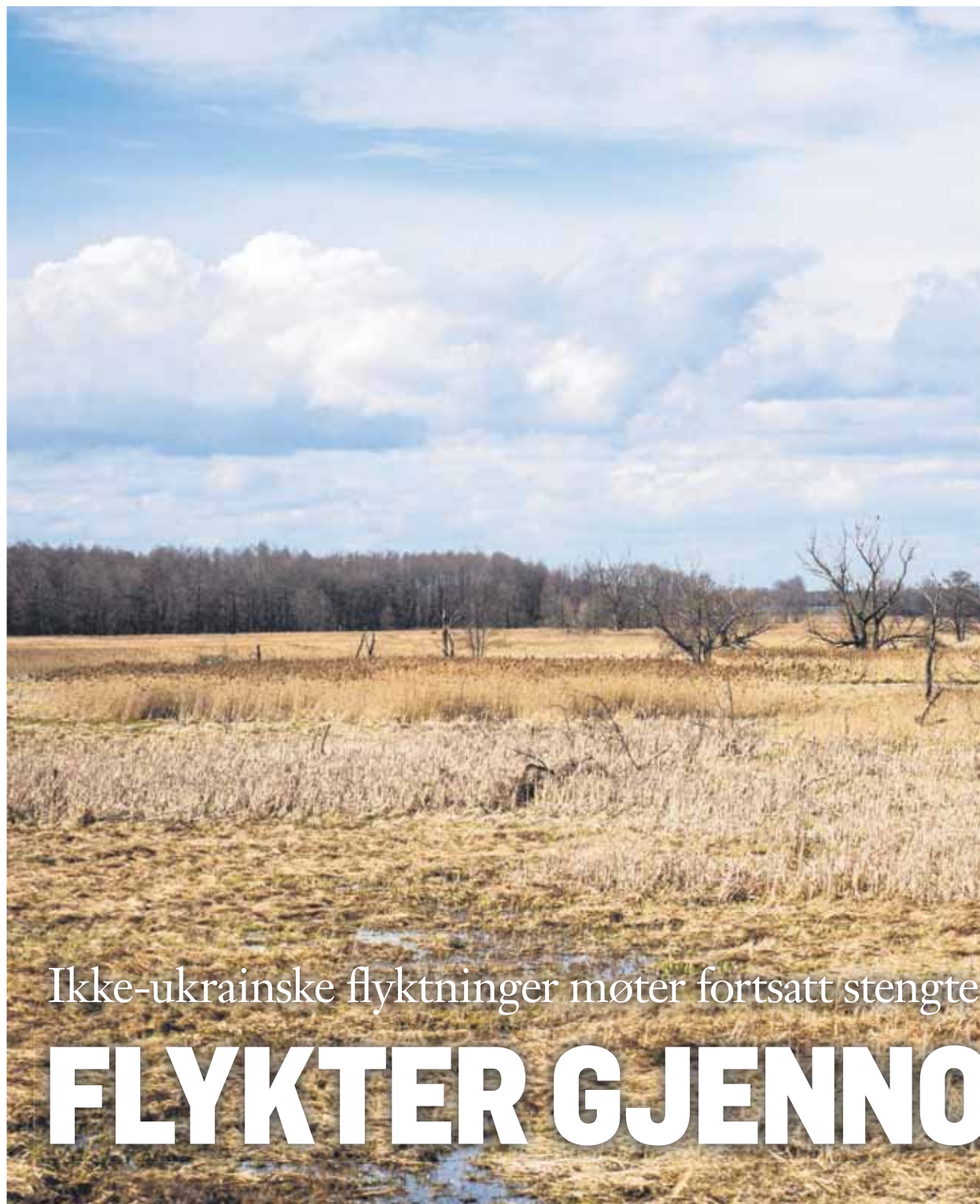
Gjemt og glemt

I mellomtida startet en ny flyktningstrøm, når folk begynte å flykte fra Russlands invasjon av Ukraina. Av snart fem millioner ukrainere som har rømt fra krigen, har Polen foreløpig tatt imot over to millioner. Gjestfriheten blir møtt av applaus verden over, for de som viser hjerterom og åpner husene for krigsrammede i nød.

– Vi er så stolte som nasjon fordi vi ikke har noen flyktningssentre for ukrainere. Det er fantastisk, men menneskene fra Midtøsten blir kastet i mottakssentre som ligner fengsler, og må overleve i skogen under forferdelige forhold, sier Tokarska.

For selv om den ukrainske flyktningkrisa overskygger situasjonen på den hviterussiske grensa, er det fortsatt en stadig strøm med mennesker som forsøker denne ruta i håp om å komme seg til EU.

– Vi hører fortsatt daglig om

Ikke-ukrainske flyktninger møter fortsatt stengte

FLYKTER GJENNO

folk i skogen. Nylig har det stort sett vært familier, barn, mødre – og en gravid kvinne. Jeg hørte at hun ble deportert.

Tokarska blir igjen oppspilt, og knytter nevene mens hun prater.

– Det er ekstremt irriterende. Selvfølgelig er vi for å hjelpe ukrainere med hele vårt hjerte – det er ingen tvil om det. Men det er som om menneskene her ikke er av samme kvalitet fordi de har en mørkere hudfarge. Det er virkelig vanskelig å akseptere.

Ulovlig unntakstilstand

Mens vi prater, ser vi trafikken mellom trærne. Politibiler og militære kjøretøy kjører til og fra grenseområdet og den røde sona, hvor Gosia Tokarska og familien bor. Sona – som strekker seg rundt tre kilometer fra grensa – er fortsatt lukket for både hjelpearbeidere og journalister som den har vært siden i høst.

” Det er som om menneskene her ikke er av samme kvalitet fordi de har en mørkere hudfarge.

GOSIA TOKARSKA, AKTIVIST

– Sona er fortsatt ulovlig, og dette er bekreftet av retten. Tidligere forsøkte de å skjule dette, men nå bryr de seg ikke lenger, selv om alle vet at det er imot loven, sier Tokarska.

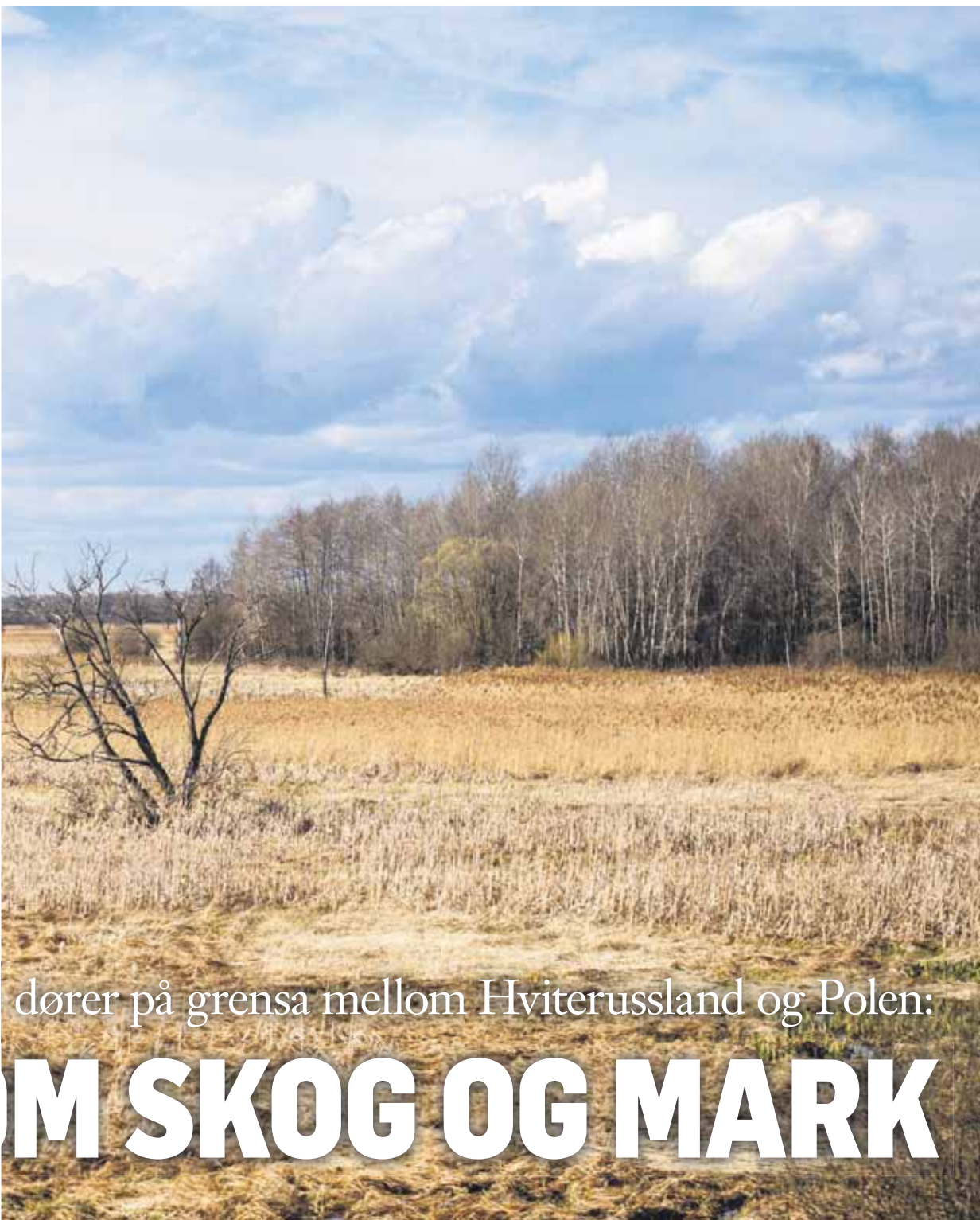
Livene er snudd på hodet for de som bor inne i sona, sier hun.

– Det er ingen sivile som er ute i gatene lenger. Vi ser kun uniformert personell, og barn blir møtt av bevæpnede soldater på butikken.

Grensevaktene har blitt mer profesjonelle og effektive, sier hun. Lokalbefolkningen blir regelmessig vekket av helikoptre med søkelys som leter etter folk i skogen.

Men selv om Tokarska fortsatt engasjerer seg sterkt i grensesituasjonen, har hun selv ikke tatt aktiv del i bistandsarbeid siden nyttår. Det er også grunnen til at vi får lov til å prate med henne.

Med grensevaktens økte kon-

dører på grensa mellom Hviterussland og Polen: OM SKOG OG MARK

troll har de også mer kontroll over aktivistene som forsøker å hjelpe. Nylig ble tre av gruppas medlemmer arrestert. En aktivist ble også anholdt fordi hun satt og ventet i en bil utenfor den røde sonen. Flere aktivister avsto derfor forespørsel om intervju. De frykter represalier fra politiet.

Mennesker som våpen

I fjor kom brorparten av menneskene fra Irak, men i år registrerer de flere fra Sudan, Egypt, Rwanda og Jemen, opplyser talsperson for den polske grensevakta, Anna Michalska.

Hun er konsekvent på å kalle dem ulovlige migranter.

– Vi har registrert over 3500 ulovlige passeringer siden nyttår, sier Michalska.

– Blir menneskestrømmen fortsatt ansett som et hybridangrep?

– Selvfølgelig! Hvorfor ikke? Hviterussland tilbyr turistvisum, og soldatene hjelper migrantene

med å krysse grensa og klippe opp gjerdet, sier Michalska.

Hun mener situasjonen er en helt annen på den ukrainske grensa.

– Der flykter folk fra krig, og de er takknemlige for å komme til et trygt land. De som krysser fra Hviterussland, har ingen planer om å bli i Polen.

Og alle får anledning til å søke om asyl, hevder hun.

– Men de færreste ønsker det. Av 3500 forsøk hittil i år, var det kun 250 som ville søke om internasjonal beskyttelse, sier Michalska.

Kasteball

Majid (40) fra Jemen fikk aldri muligheten til å søke, forteller han til Klassekampen på telefon fra Warszawa.

I 2015 flyktet han fra hjemlandet på grunn av politiske vanskeligheter. Han sier han først reiste til Russland på studentvi-

ÅPENT LENDE: Flyktningene må forsere skog og våtmark for å komme i sikkerhet. Nærmere sivilisasjonen blir det også mer åpne landskap, som her, rett utenfor Bialystok. Da blir det utfordrende å skjule seg for politi og grensevakter.

FAKTA

Flyktningrute til EU:

■ Høsten 2021 startet en ny flyktningrute mot EU – via grensa mellom Hviterussland og Polen.

■ Hviterussland ble anklaget for å tilby visum og pakkereiser til mennesker i Midtøsten og Afrika, og Polen kalte det hybridkrigføring.

■ Polen ble på sin side kritisert for ulovlige deporteringer av flyktninger og migranter.

■ Offisielt døde 21 flyktninger og migranter i skogene mellom de to landene, men aktivister tror tallet er mye høyere.

■ Polske myndigheter sier at flyktningstrømmen øker. Hittil i år har de registrert over 3500 forsøk på ulovlige grensepasseringer.

sum, og forsøkte seinere å søke om asyl uten hell.

– I mars i år hørte jeg om noen fra Sudan som hadde kommet seg til Tyskland via Hviterussland, og jeg ble tilbudt å følge en som ville forsøke samme rute.

Opplevelsene han forteller om på grensa likner det andre har fortalt: Hviterussiske soldater viste hvor de kunne gå, og hjalp med å finne et hull i gjerdet.

– Vi ble i skogen i fem dager, og forsøkte finne noen som kunne hjelpe oss videre på reisa. Da kom polske grensevakter, som tok oss til et mottakssenter.

Majid hevder han der ba om å søke om asyl i Polen, men at grensevaktene ikke brydde seg. De avsto også ønskene om å kontakte en advokat.

– De var ikke voldelige, men de truet oss og insinuerte at vi ikke skulle prøve igjen. Så førte de oss tilbake til grensa og dyttet oss over til Hviterussland.

Han og følgesvennen ville gi opp og reise tilbake til Minsk. Men kort tid etterpå ble de oppdaget av hviterussiske soldater.

– Vi ble slått. Vi ble slått veldig hardt.

Stemmens hans knekker over telefonen, og han tar en pause.

– De brakk ribbeina mine, og de slo meg hardt på beina. Det var veldig og uten nåde.

Deretter ble Majid satt på en minibuss med flere andre og kjørt til et annet sted ved grensa. Der ble de igjen sendt inn i Polen av de hviterussiske soldatene.

En egypter i bussen fikk en telefon fra soldatene. Han skulle lede gruppa med et offline kart.

– Han fikk oss til å krysse den samme elva tre ganger, så vi var bløte og kalde. Vi forsøkte å ringe aktivister etter hjelp, men ingen svarte oss.

Etter hvert fikk gruppa kontakt med en smugler som kunne ta dem til Tyskland for 2500 dollar per person. Majid var blakk, og ble etterlatt i skogen – med et sim-kort. Etter fire dager i skogen fikk han til slutt tak i aktivisten «Maria» i Grupo Granica.

– De ga meg mat, vann, varme klær og medisiner. Det var «Maria» som fortalte at jeg hadde ribbeinsbrudd – at det var derfor jeg hadde hatt så vondt.

Klassekampen har også vært i kontakt med «Maria», som bekrefter historien til Majid. Av sikkerhetsårsaker ønsker hun ikke å oppgi navn i mediene.

Familier, kvinner og barn

– I vintermånedene var det mest enslige menn, men nå ser vi at det igjen kommer kvinner, barn og familier. Det begynner å likne nivåene vi så i fjor høst, sier Kalina Czwarnóg.

Hun er talsperson for Fundacja Ocalenie, en annen organisasjon som hjelper migranter og flyktninger.

Hun var selv nylig i grenseområdet i en uke og var på åtte bistandsoperasjoner på tre dager.

Den økte trafikken er ekstra bekymringsverdig, siden mye av oppmerksomheten nå går til Ukraina, sier Czwarnóg.

– Det er færre som står klare til å hjelpe dem som kommer fra Hviterussland.

– De som kommer fra Ukraina, får alt de trenger – skole, bosted og jobbtilbud. De som kommer fra Hviterussland, blir traumatisert og mishandlet. Kontrasten er veldig synlig, sier Czwarnóg.

utenriks@klassekampen.no

KRONIKK &DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom.
Replikk/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å
forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Carline Tromp
carlinet@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

VIKTIG: Hendene.

Vi trenger frie skoler

SKOLE

Arne Øgaard

Tonje Brenna vil fjerne betegnelsen friskoler, og begrunner det med et spørsmål om andre skoler er ufrie. Hun er også opptatt av det offentlige må ha kontroll med skolene. Myndighetene må selvsagt lage et skolelovverk og sørge for at dette blir overholdt. Men en stor utfordring for alle som arbeider i skolen, er at mange politikere tror at de er store pedagoger.

Det er ikke slik at du blir klokere desto flere år og flere timer du sitter ved pulten. Likevel ser vi at seksåringene får stadig flere stillesittende timer. Det hemmer deres mulighet til bevegelse og fri fantasilek, og spesielt guttene lider. Det er også guttene som taper mest på at sløydbenkene har forsvunnet i mange skoler. Den omfattende bruken av datateknologi på barnetrinnet må betraktes som en stort eksperiment, og det samme kan en si om den utbredte bruken av tester.

Vi som jobber i dagens friskoler er til en viss grad fristilt fra noe av dette. Men vi skulle gjerne vært enda friere, og fått full offentlig støtte slik at vi slapp å ta skolepenger. Vi opplever betegnelsen privatskoler som ekskluderende, tilsvarende «privat eiendom adgang forbudt». Friskolene er et tilbud for alle.

Vi i steinerskolene er spesielt glade for at vi er frie til å vektlegge arbeid med hendene. Vi tror det er viktig for de som skal ta hånd om fremtiden.

Arne Øgaard,
steinerpedagog og redaktør
aroeaga@online.no

For 50 år siden ble Miljøverndepartementet opprettet på e Skjebnetime fo

KRONIKK

Sigmund Hågvær

I 1972 ble verdens første miljøverndepartement opprettet – i Norge. Det ble født på en bølge av naturvernengasjement og håp. Her hjemme hadde vi året før fått vår første verneplan for vassdrag, og begrepet økopolitikk var lansert og debattert. To år i forveien hadde vi deltatt i feiringen av det europeiske naturvernåret, som skapte initiativer og optimisme over hele kontinentet. Samme året som departementet ble opprettet, gikk den aller første internasjonale miljøvernkonferansen av stabelen i Stockholm.

I dag, femti år senere, kan vi peke på flere positive resultater av departementets arbeid. En rekke internasjonale avtaler er undertegnet. Norsk industri har blitt holdt i et relativt strengt grep når det gjelder utslipp til vann og luft. En rekke vassdrag er sikret fritt løp fra kildene til havet, og om lag 17 prosent av kongeriket er vernet som nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservater.

Samtidig har negative krefter fortsatt å tære på norsk natur. Gjennom dispensasjoner og kortsiktig tenkning har det foregått en bit-for-bit-utbygging langs strendene, i skogene og i fjellet. Presset på strandsonen er slett ikke over, selv om byggeforbudet i hundremetersonen fortsatt gjelder. 20. april kunne Klassekampen melde at den nylåtte kommunalministeren Sigbjørn Gjelsvik ivrer for å løse opp dette forbudet i

del av landet. Friluftssorga-nisasjonene, som blant annet skal ivareta allemannsretten, er svært bekymret utspillet. Naturødeleggende vindkraft har allerede satt sitt preg på flere norske landskap, og et nytt, landsdekkende fremstøt er på vei. Det snakkes høyt i Stortinget om å bygge ut vernede vassdrag. Tiden er moden for å drøfte behovet for oppdaterte grep innen norsk naturvern.

Energi er en begrenset ressurs. Men det er også intakt natur! Med sine økosystemtjenester, nesten fem tusen rødlistede arter, en rekke truede naturtyper – og store verdi for folkehelsen – er naturen en verdifull, men sårbar fellesarv. Organisasjonen Motvind Norge har utarbeidet en grundig rapport: «Energi-politikk på naturens premisser». Den konkluderer med at Norge kan fremskaffe nok strøm i fremtiden uten å ødelegge mer natur, og at enøk- og oppgraderingstiltak kan gi flere tusen nye arbeidsplasser. Dessverre har norske myndigheter valgt vindkraftutbygging i stedet for å realisere dette potensialet.

■ Vi må gjenopprette kom-mandostrukturen i miljøver-net. Planavdelingen bør flyttes tilbake fra Kommunal-departementet til Klima- og miljødepartementet. Statsfor-valterne må få tilbake full innsigelsesrett overfor kommunene og stoppe vettløs hyttebygging, nedbygging av strandsonen og annet som strider mot regionale og nasjonale interesser. Alle kommuner må få tilbake kompetente miljøledere, slik de hadde på 1990-tallet.

■ Det bør være forbud mot inngrep i våtmarker, som myrer og fjæreamråder. Dette er sårbare og viktige naturtyper. De lagrer karbon,

hindrer flom, renser vann og er levested for mange arter, blant annet omtrent halvparten av våre rødlistede fuglearter.

■ Kulturlandskapets mang-fold blir stadig mer truet. BirdLife Norge har levert regjeringen en tiltaksplan for kulturlandskapets fugleliv, men situasjonen er kritisk også for andre grupper, som høyere planter og pollinerende insekter. Tiltakene kunne egne seg som kommunale

prosjekter med langsiktig statlig støtte. Her kan inngå restaurering av kulturlandskapets mosaikk ved å gjenskape dammer og åpne bekker, samt reetablere og skjøtte blomsterenger. ■ Skogvernet går med sneglefart og må forseres kraftig fra dagens fem prosent til ti, som er Stortingets eget mål. Norge bør vurdere EUs anbefaling om plukkthogst i stedet for flatehogst. Det vil tjene både

OVERHØRT

Flertallet i Oslo bystyre og byrådet oppfører seg som om hovedstaden er Kardemomme by.

Per-Willy Amundsen om hovedstadens arbeid med rus, til VårtOslo

Hvor mye ulikhet tåler vi før alle tar skade av det?

Raymond Johansen i Aftenposten

Vi prøver ikke å diskutere for å bli klokere, vi prøver å vinne, bryte ned den andre siden – vi prøver å styrke posisjonen vår i gruppen og vinne status, ikke visdom.

Forsker Chris Bail om hva folk gjør på sosiale medier, til Morgenbladet

Ja, hva skal de gjøre, de som ser skumle, grå skygger fare forbi dem i gangen i det nyoppussede rekkehuset de nettopp har kjøpt?

Dagsavisens Hanne Mauno lurer på hva som skjer nå som «Åndenes Makt» er borte

MER DEBATT NESTE SIDE >>

en bølge av håp. Klarer vi også de neste 50?

r naturen

SISTE REST: Aldri før har naturen vært så truet av menneskelige inngrep, skriver kronikkforfatteren. Bildet er fra Storheia vindmøllepark på Fosen.

FOTO: HEIKO JUNG, NTB

klimaet, biomangfoldet og rekreasjonsinteressene.

■ Flere arter bør få status som «prioriterte», og flere naturtyper som «utvalgte». Spesialtilpassede redningsaksjoner bør utarbeides for hver art eller naturtype, og følges opp over tid.

■ Landbasert vindindustri er

ødeleggende for landskapsverdiene, langt ut over turbinenes plassering. Villmarksopplevelser i intakte landskap er viktige for mange.

■ Lag store verneområder som tåler slitasje fra mennesker og naturlige prosesser som brann og stormfelling.

Store naturområder har flere arter og større, levedyktige bestander og har størst evne for å bevare artsmangfoldet over tid.

■ Bevar sammenhengende natur i bratt terreng, både i og utenfor verneområder. Et varmere klima tvinger mange arter ut på vandring for å «finne igjen» sitt klima. I Europa trekker en rekke arter allerede nordover. En snarvei mot et kjøligere sted er oppover i høyden!

■ Ved å bevare sammenhengende naturbelter, for eksempel langs vassdrag, vil arter kunne vandre oppover. Slike bratte vandringsleder kalles «biologiske krabbefelt», og selv langsomme arter kan redde seg på den måten.

■ Vi må sikre naturmangfoldet under vann: korallrev, ålegrasenger, tareskoger. Gruveavfall skal ikke dumpes i våre fjorder.

■ Reparer skadet natur. Perioden 2021–2030 er FN's tiår for naturrestaurering. Her i Norge er dette aktuelt for eksempel i ulike våtmarker, skogsmiljøer og kulturlandskaper. Store verneområder kan «bygges» ved å slå ring rundt rester av viktig natur og restaurere områdene imellom.

Aldri før har norsk natur vært så truet av inngrep. Nå er det virkelig tid for å ta nye veivalg. Vi kan lære oss å verdsette naturherlighetene på en ny måte.

Vi må redde grønne lunger i bebyggelsen og forvalte nær-naturen omsorgsfullt. Man snakker om friluftsliv på grønn resept: du skal ikke til apoteket, men komme deg ut på tur. Utlendinger kommer til Norge for å suge til seg noen av disse verdiene. Norge har en «naturkapital» som bør forvaltes med minst like stor omsorg som annen kapital – og i et enda lengre perspektiv.

Det ville vært et grønt skifte.

Sigmund Hågvar, professor emeritus i natur- og miljøvern, NMBU
sigmund.hagvar@nmbu.no

FRAMAND FUGL: Eit amerikansk B-52 bombefly i flukt over Bardufoss under årets Cold Response-øving.

FOTO: TORBJØRN KJOSVOLD, FORSVARETS MEDIEARKIV

Surrogati og skam

REPRODUKSJON

Benedicte Alnæs, Kari Sommerseth og Cathrine Ude

Merkelappen «surrogat» er en skam, skriver Sylfest Lomheim i Klassekampen onsdag 27. april, som utgangspunkt for en språklig lek rundt uttrykket. Men hvorfor er et uttrykk som på et godt og korrekt vis beskriver hvordan et barn har blitt unnfanget, skamfullt?

Språk finnes blant annet for å på best mulig måte beskrive verden rundt oss. Ved å endre ord endrer en begrepets betydning. Svangerskap og fødsel er den farligste tiden i alle kvinners liv. De medisiner surrogatmor er tvunget til å ta før et kunstig befruktet egg blir satt inn er forbundet med risiko for reproduktive vansker i etterkant. Det er det som er skam: å presse en kvinne til å gjennomføre et slikt svangerskap.

Lomheim synes å ha glemt at denne praksisen er ulovlig i Norge og av god grunn. Surrogati, som han omtaler i forskjønnende ordelag, baserer seg utelukkende på en konstant andel av fattige kvinner, noen med egne barn, som må være desperate nok til å ikke se en annen utvei enn å ta medisiner som ikke er forsket nok på til å kunne si hvilke kort- eller langsiktige helseplager som kan oppstå. I tillegg til den emosjonelle torturen det er å gi ifra seg et barn

man har bygget og næret i ni måneder.

Praksisen med å betale en kvinne for å gjennomføre et risikosvangerskap for deretter å ta med seg dette barnet hjem til et annet land er handel med mennesker; også kjent som slaveri. Man kjøper seg en baby som deler kjøperens DNA.

Lomheims påstand om at et barn kun er båret av surrogatmor eller mor er ikke bare feil, men en grov fornærmelse mot alle kvinner som har bygd, tatt vare på og født egne barn. Det er nemlig ikke slik at kvinnen kun er en kuvøse og at barnet bygger seg selv, det er kvinnen

som bærer, nærer og bygger barnet med og gjennom sin kropp. En kvinne er ikke en krukke

En kvinne er ikke en krukke som menn kan plante sin sæd i.

En kvinne er et menneske med potensiale til blant annet å kreere liv. Båndet mellom mor og barn er barnets første kjærlighetsbånd. Å planlegge for at bruddet med mor skal være barnets første erfaring i verden, er en forbrytelse mot både mor og barn og derfor forbudt ved norsk lov.

Lomheim forsøker å skjønne begreper for surrogati og fremsnakke menneskerettighetsbrudd. Juridisk sett er surrogatbarna unnfanget på ulovlig vis, uansett semantisk vridning.

Benedicte Alnæs, Kari Sommerseth og Cathrine Ude, Kvinneaktivistene
taaspissko@gmail.com

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Kvalifiserte lærere

SKOLE

Thom Jambak

I et svar på min tekst om hva det vil si å være lærer, i Klassekampen 21. april, gjentar Helge Eide, direktør for samfunn, velferd og demokrati i KS, kjente påstander om at KS mener kvalifiserte lærere er avgjørende, uten at det blir mer troverdig av det. Hadde kvalifiserte lærere vært avgjørende for KS hadde vel KS foreslått å fjerne ansattkoden «lærer uten godkjent utdanning»? Og KS hadde vel heller ikke brukt mange innlegg i landets aviser på å bortforklare det faktum at nesten hver femte lærer i skolen faktisk ikke er lærer i det hele tatt?

Nesten 40.000 utdannede lærere arbeider ikke lenger i skolen. Hele én av tre med skolerettet lærerutdanning er altså ikke sysselsatt i skoleverket. En grunn til det er selvsagt at KS ikke vil tilby god nok lønn i forhold til utdanningsnivå.

Og når både utdannede lærere, lærerstuderenter og lærerorganisasjoner reagerer på KS' nedsnakking av kvalifiserte lærere synes jeg KS burde vurdere om deres egen holdning til utdannede lærere er nok en grunn til at ikke flere blir i lærerjobben.

Karl Øyvind Jordell kommenter 28. april også innlegget mitt. Jeg anerkjenner også sykepleiernes utdanning, som Jordell har nytte av for tiden. Men å sette lærere og sykepleiere opp mot hverandre, slik Jordell gjør, er lite fruktbart. Det er like lite fruktbart som å snakke ned fag og undersøke hvor viktig det er at lærere har god utdannelse i alle fagene det undervises i, ikke bare i matematikk og grunnleggende leseopplæring.

Samtidig er det viktig at læreryrket tiltrekker mennesker som ikke bare har kunnskaper og ferdigheter, men som også har de egenskapene som skal til for å være en gode lærere for våre barn og unge. I alle tilfeller er lønn og arbeidsforhold gode virkemidler. Jeg ønsker uansett Jordell god bedring.

Thom Jambak,
lærer og tillitsvalgt
Thom.Jambak@
utdanningsforbundet.no

Et nordisk fredsinitiativ?

UKRAINA

Fredrik Heffermehl

Krigen i Ukraina viser nok en gang at verden ligner en by med brutale og tungt bevæpnede gjenger som streifer rundt i gatene og plyndrer og dreper. Ingen kan føle seg trygg i en slik by. Det samme gjelder internasjonalt. Uansett hvor mange og sterke våpen nasjonen har, de kan aldri gjøre oss trygge. Det trengs rettshåndhevelse og verden er nødt til å bli av med våpnene. Ingen land kan bli trygge før også naboland kan føle seg trygge.

Sylvi Listhaug uttalte i Dagsrevyen 28. april at «Vi trenger amerikanske baser for å være forberedt om noe skulle skje.» Har hun overhodet tenkt over hvor mye basene vil øke faren for at «noe skjer». Fra to prosent til 52? Ingen kan si noe eksakt. Mange advarte om at Ukraina ikke burde gå for langt i å la USA og Nato utfolde seg i landet, det ville sikkert lede til krig. Rådet ble ikke fulgt og nok en gang fikk vi se at våpen ikke kan forhindre krig, snarere tvert om.

Vi må ikke, i sjokktilstand over Ukraina-krigen, utvide eller forlenge en tradisjon som gir stadig nye kriger og, i atomalderen, en konstant risiko for utslettelse. Tiden er inne for at de fem nordiske landene sammen tar et initiativ for å virkeliggjøre FN's mål om globalt demokrati og kollektiv sikkerhet. Alle medlemsland må underordne seg, slik FN-

IKKE LØSNINGEN: I stedet for å bidra med stadig mer våpen i krig bør de nordiske landene ta initiativet til global nedrusting, skriver forfatteren. Her fra en demonstrasjon i Berlin i forrige uke.

pakten forutsetter. Et lovende skritt kom for en uke siden, da en resolusjon som begrenser vetoretten i Sikkerhetsrådet fikk bred tilslutning i Hovedforsamlingen.

En vei ut av fastlåste forhandlinger kan alltid være et skifte av perspektiv eller arena. Så også i Ukraina. Med tanke på at Mikhail Gorbatsjov oppfordret til et nedrustningskappløp, og Vladimir Putin gjentatte ganger har ønsket samarbeid med Vesten om å bygge et moderne, blokkfritt, transnasjonalt system for kollektiv sikkerhet, kan en tenkelig slutt på Ukraina-krigen ligge i en bredere fredsløsning om også å avslutte den geopolitiske striden mellom

USA og Russland/Kina, en global demilitarisering kombinert med noen grep for å rette opp FN's svakheter. I atomalderen er det

for Nato som et USA-styrt verdenspoliti må Sikkerhetsrådet få den nødvendige myndighet og militære maktmidler. Store problemer

ligger forut.

Det er presserende at verden forener seg på tvers av alle grenser,

etniske og religiøse skillelinjer, politiske og økonomiske systemer, for å gjenoppbygge, styrke og forplikte seg til FN, bygge fred og omfordele utgiftene til krig for å tjene behovene til mennesker og natur.

Fredrik S. Heffermehl,
jurist og forfatter

Nok en gang fikk vi se at våpen ikke kan forhindre krig.

ingen vei utenom, det avgjør om vi vil overleve. Ikke minst må Sikkerhetsrådet settes i stand til å oppfylle sitt ansvar for internasjonal fred og sikkerhet.

De nordiske land bør ta fatt på saken i toppmøtet i København onsdag. I stedet

Det tar tid å bygge kompetanse

BARNEVERNET

Kjetil Ostling

I Klassekampen 26. april påstår Tore Nyseter at Helsetilsynet har avdekket at 90 prosent av alle barnevernstjenester har brutt loven. Han hevder også at barnevernet generelt lider av en faglig svikt som trenger et kvalitetsløft, samt at myndighetene ikke har maktet å gjøre noe med dette.

Aller først: Tilsynet Nyseter viser til er gjort i 40 prosent av barneverntjenestene og de er valgt ut på bakgrunn av en risikovurdering, det vil si dette var tjenester tilsynsmyndighetene var bekymret for i utgangspunktet. Det finnes ingen holdepunkter for å si at dette gjelder alle tjenester. Vi er helt enige i at det er bekymringsverdig at så mange av de kommunene som var under tilsyn kom så

dårlig ut. Det er også viktig å påpeke at barneverntjenestene drives av kommunen, og de som kommer dårlig ut i tilsynet også kan ha utfordringer i andre tjenester.

Bufdir, som er fagdirektoratet for kommunale barneverntjenester, er derimot enige i at det trengs et kvalitetsløft i barnevernet.

Vi har derfor siden 2018 jobbet med en historisk kompetansesatsing i kommunalt barnevern. De første fire årene har vi satset på kvalitetsutviklingsprogram, opplæring og om lag 350 studieplasser årlig på praksisnære videreutdanninger på masternivå.

Videreutdanningene våre omhandler blant annet relasjonskompetanse og juss. Kompetansetiltakene retter seg mot ulike nivåer i kommunene, slik at også politisk og administrativ ledelse med ansvar for barnevernet gis anledning til å delta i forbe-

dringsarbeid og kvalitetsutvikling. Ansvarliggjøring av kommunenes øverste ledelse er vesentlig. Gjennom kompetansestrategien ønsker Bufdir å legge til rette for kvalitetsutvikling og kompetanseheving på alle nivå, fra politikere og kommunedirektør og ned til den enkelte saksbehandler.

Denne dynamikken er det viktig å kjenne til når man omtaler kompetanse og utvikling i barnevernet i dag.

Vi jobber også med å sikre at de nye utdanningene for barnevernsarbeidere tar opp blant annet de tingene Nyseter etterlyser. Den store endringen vil imidlertid ikke tre i kraft før i 2031, når alle ansatte i barnevernstjenesten som jobber med barn og familier må ha relevant og praksisnær mastergrad. I tillegg er det bestemmelser om krav til veiledning av ansatte i ny barnevernlov. Bufdir er i ferd med å utarbeide veileder knyttet til

kravet. Barnevernfaglig kvalitetssystem som fra 2023 vil tilby digital faglig støtte til alle saksbehandlere, vil også kunne bidra til å sikre at lovkrav blir overholdt.

Man kan ikke skynde seg når det gjelder å bygge kompetanse, utvikling av kunnskap og ferdigheter er en modningsprosess.

Det å utdanne nye mastere tar tid, blant annet fordi vi trenger flere med doktorgrad som kan utdanne de nye studentene. Likevel har vi gode signaler i evalueringer og i tilbakemeldinger fra ulike kommuner og fra Statsforvalterne om at kompetansesatsingen allerede gir gode resultater.

Bufdir imøteser kritikk og debatt om kompetansen i det norske barnevernet, men det stemmer altså ikke at myndighetene ikke gjør noe med det som Nyseter hevder.

Kjetil Ostling,
divisjonsdirektør i Bufdir

Klassekampen
har 122.300
lesere daglig.

PRØV AVISA
GRATIS
I TRE UKER

Send sms
«**ABO 3236**»
til 1960

Bendik Wold (kulturredaktør) | Sara Hegna Hammer (red.sek.)
Jonas Brække | Mylena Kifle | Guri Kulås | Selma Stormyren Larsen
Dag Eivind Undheim Larsen | Mari Brenna Vollen
kultur@klassekampen.no

KULTUR & MEDIER

FOTO: SETH WENIG, AP/NTB

TELEGRAM

Ny vår for fagrørsla

Tilsette i Amazon USA oppretta nyleg si første fagforeining, og fleire kan raskt følgja etter.

Netthandelgiganten Amazon har brukt store ressursar på å hindra tilsette i USA i å fagorganisera seg. I mars sa Amazon-tilsette i Alabama nei til organisering for andre gong. Det skjedde etter årelangt press frå selskapet. Like etter vart det eit Amazon-lager med 8000 tilsette på Staten Island i New York som svært overraskande kunne oppretta USAs første avdeling i Amazon Labour Union (ALU). Foreininga er uavhengig og bygd frå grunnen av fire lokale aktivistar. Det meiner fleire er årsaka til suksessen, som i New York Times vart omtalt som «kanskje ein av dei største arbeidarsigrane sidan 1930-talet». Alt no er 1500 tilsette ved Amazons sorteringsanlegg i Staten Island i full gang med å drøfta organisering. Senator **Bernie Sanders** er blant dei som har støtta aktivistane, og i eit stort intervju i Vanity Fair seier veteranen at tida no er inne for Joe Biden og Demokratane til å gjera fagorganisering til si hovudsak. Både i varehandelen og medieindustrien – Amazons to hovudverksemdar – har det i løpet av pandemien vore uvanleg framgang i organiseringsgraden i USA.

GK

INTERNASJONALEN: Skuespiller, filmskaper og FN-utsending **Angelina Jolie** har besøkt Lviv i Vest-Ukraina for å møte folk som har flyktet frå krigen.

Amerikanske Jolie har vært UNHCRs spesialutsending for flyktninger siden 2012, men det er uklart om hun er i Ukraina i denne rolla. Jolie skal blant annet ha møtt barn som ble såret i raketangrepet mot jernbanestasjonen i Kramatorsk.

ONTB

FOTO: TERJE PEDERSEN, NTB

NOTERT

Gikk av med seieren

Justisminister **Emilie Enger Mehl** (Sp) gikk av med seieren i årets sesong av realityprogrammet «Kompani Lauritzen». «Det var et rørende øyeblikk å komme i mål og se hele laget stå der», sier Mehl til NTB. Serien ble spilt inn sommeren 2021, før Mehl ble justisminister. Hun har bedt TV 2 om at honoraret hennes doneres til frivillige organisasjoner. Mehl ble for første gang innvalgt til Stortinget i 2017 som representant for Hedmark.

ONTB

Kathrine Nedrejords overgriper har vært e Forståels

For å forstå mannen som voldtok henne, prøvde Kathrine Nedrejord å skrive hans historie. Men egentlig har hun fått nok av nyanserende litteratur om overgrep.

BØKER

Av Sara Hegna Hammer (tekst)
og Lea Mandana (foto), Paris

Mannen som en natt i 2017 overfalt Kathrine Nedrejord i Paris, skulle aldri bli hovedpersonen i hennes liv. Det lovet forfatteren seg selv. Men i den langtekkelige prosessen for å få ham dømt, fem år preget av sinne og fortvilelse, var det umulig å unngå.

Med utgivelsen av «Forbryter og straff» er han også blitt hovedpersonen i boka hennes. Ved å skrive voldtektsmannen fram forsøker Nedrejord å forstå hvordan et menneske kan utsette et annet for så mye smerte med overlegg.

– Før de arresterte ham, kunne jeg se på ham som et monster uten fjes og uten en livshistorie. Men da han ble tatt, ble han et ordentlig menneske, sier Nedrejord til Klassekampen på telefon fra den franske hovedstaden.

For henne var tanken på at overgriperen skulle være et helt vanlig menneske, ikke til å holde ut. Det ville jo bety at enhver annen mann som gikk bak henne på gata, kunne gjøre det samme.

– Jeg måtte innhente kunnskap om ham for å innse at det ikke er helt vilkårlig hvem som voldtar, sier Nedrejord, som også behandlet overfallet i romanen «Forvandlinga» (2018).

Et mislykket forsøk

De fleste voldtekter begås av en person offeret kjenner og som Nedrejord påpeker, kan det for mange av disse ofrene være vanskelig å begripe at et menneske de er glad i, samtidig kan være en forbryter. For henne er det motsatt: For å fatte det som hendte, har Nedrejord vært nødt til å utvide sin egen forståelse av hva det vil si å være menneskelig.

– Det er spørsmålet om hvorfor som har plaget meg. Det er ikke et stort, filosofisk hvorfor, men et helt konkret: Hvorfor gjorde han det?

«Forbryter og straff» er skrevet i et forsøk på å forstå gjerningsmannens beveggrunner for å angripe, rane og voldta en fremmed jente som var på vei hjem fra et hyggelig lag med venner. Egentlig ville

FAKTA

«Forbryter og straff»:

■ Roman av Kathrine Nedrejord (f. 1987), norsk og samisk forfatter og dramatiker bosatt i Paris.

■ Boka handler om følgene av en brutal overfallsvoldtekt, et tema Nedrejord også behandlet i «Forvandlinga» (2018).
■ Nedrejord har også gitt ut flere barne- og ungdomsbøker. Blant annet «Lappjævel» (2020) og «Det Sara skjuler» (2019). De to sistnevnte ble nominert til Kulturdepartementets litteraturpris.

Nedrejord skrive historien fra hans perspektiv, bore og grave i hvem han er og hvordan han tenkte den natta, men hun innså at det ikke ville la seg gjøre.

«Jeg har forsøkt, jeg har mislyktes», skriver Nedrejord i boka.

«Han er ikke et mysterium, men jeg var der den kvelden, og det gjør meg ute av stand til å forstå forbrytelsen.»

På offerets bekostning

Forståelse er da også et ambivalent begrep for Kathrine Nedrejord. I «Forbryter og straff» følger vi forfatterens motsigelsesfulle tankestrømmer i månedene hun venter på at saken skal komme for retten.

Hun søker til litteraturen og filmen for å forstå, men ender oftere opp med å bli provosert. «Kunstnerne elsker gråsoner», skriver Nedrejord og raser mot dens hang til å skape nyanser i fortellinger med en tydelig overgriper og et vergeløst offer.

«Det hender jeg tenker at det må finnes miljøer det er lettere å være et voldtektsoffer i enn det kunstneriske», skriver Nedrejord.

– Hva mener du med det?

– Kunstnere har en spesiell interesse for det komplekse mennesket, og ofte er dette mennesket fullt av feil og mangler, og ofte er det mennesker som har begått ugjerninger, sier Nedrejord.

Jeg har kjent på en viss frustrasjon over at mange ser på forbryteren som mer interessant enn offeret. Fortellingene ses fra forbryternes perspektiv, og offeret forblir vagt og blekt. Forbryterens menneskelighet går på bekostning av offerets.

– For mange vil kanskje sympatien med offeret oppleves selvsagt og avklart. Synet på en gjerningsperson vil ofte være mer sammensatt og dermed innby til undersøkelser?

– På et vis er nok forbryterens fortelling mindre ubehagelig å ta i. For ved å velge det perspektivet slipper man å gå inn i konsekvensen av et overgrep og heller konsentrere seg om årsakene til at det kunne skje, sier Nedrejord.

– Men kan det ikke også handle om det menneskelige behovet for å forstå uforståelige handlinger, slik du også har forsøkt i denne boka?

n hvit skygge. I «Forbryter og straff» forsøker hun å fargelegge ham.

se med bismak

FORSØK: Ved å skrive voldtekstmannen fram forsøker forfatter Kathrine Nedrejord å forstå hvordan et menneske kan utsette et annet for så mye smerte med overlegg.

– Jo, men ofte skaper ikke verkene noen dyp forståelse. Man fokuserer på det overflatiske og prøver å beholde mystikken.

Den komplekse litteraturen

«Det er ingen som er så opptatt av overgriperens stemme, voldtekstmannens versjon, som kunstnerne», skriver Nedrejord i boka.

Selv om «hennes» gjerningsmann ikke kommer til orde i «Forbryter og straff», bidrar likevel den sparsomme informasjonen vi får om ham, til å tegne et bilde av et menneske av kjøtt og blod.

Vi får vite at han er hjemløs, alkoholisert og ensom. Han har trolig vokst opp i et alkoholisert hjem, bor på et hospits, har ingen ordentlige venner, har fått sparken fra alle jobber og har kalde, bulende øyne.

– Når man skisser opp kon-

turene av et menneske, slik du også gjør her, er det da mulig å unngå å nyansere bildet av den monstrose overgriperen?

– God litteratur skal gjerne være kompleks, så når man skriver om en forbrytelse med en tydelig overgriper og et tydelig offer, må man lete etter

kompleksiteten andre steder. Det fører ofte til at man gjør fortellingen mer nyansert enn den egentlig er, mener Nedrejord.

– Er ikke kunsten nettopp et sted for å nyansere det som i våre øvrige samfunnsinstitusjoner, som rettsvesenet, ikke lar seg nyansere?

– Jo, og det er naturlig at kunstnere er opptatt av å nyansere alt hele tida, for man vil jo gjerne belyse alle sider av mennesket. Og jeg synes at det skal være rom for det, men jeg vil bare forbeholde meg retten til å ikke lese det, sier Nedrejord.

Likevel har hun trolig lest flere bøker om overgrep og overgripere enn de fleste. I kjølvannet av sin egen skjellsettende erfaring har Nedrejord vært, til sin families store frustrasjon, som en magnet på bøker, dokumentarer og podkaster som leter etter en forklaring på hvorfor mennesker kan begå så uhyrlige handlinger.

– Jeg har sett hvordan kunsten kan skape fascinasjon for overgrep, bygge myter rundt overgriperen. Og jeg savner litt mer rom for ofrenes historie.

sarah@klassekampen.no

«Fortellingene ses fra forbryternes perspektiv, og offeret forblir vagt og blekt. Forbryterens menneskelighet går på bekostning av offerets»

KATHRINE NEDREJORD, FORFATTER

I «We Own This City» retter David Simon og George Pelecanos nok

Fra vondt til verre

14 år etter «The Wire» er situasjonen i Baltimore i USA like håpløs, sier manusforfatter David Simon. Hans nye serie «We Own This City» viser hvor galt det har gått.

SERIER

Av Christian Monggaard, Information

Det er 14 år siden manusforfatter David Simon satte det siste punktumet i «The Wire». Den fem sesonger lange serien forteller om Baltimore, der Simon er oppvokst, og der han jobbet som krimreporter i mer enn 15 år før han begynte å skrive tv-serier.

Serien handler om myndighetenes kamp mot narkotika og forteller historien om den amerikanske storbyens fall og hvordan krigen mot narkotika egentlig er en håpløs krig mot landets egne innbyggere.

Nå er 62 år gamle David Simon, sammen med George Pelecanos, som også jobbet med «The Wire», aktuell med en ny serie. «We Own This City» foregår også i Baltimore og viser hvor galt det har gått siden 2008, da «The Wire» sluttet. For det har på ingen måte blitt bedre, sier de to når vi snakker med dem over Zoom fra USA.

– Problemene stammer fra samme sted, og de befinner seg på samme spektrum, men

FAKTA

«We Own This City»:

■ Amerikansk serie av David Simon og George Pelecanos, serieskaperne bak den kritikerroste serien «The Wire».

■ «We Own This City» er regissert av Reinaldo Marcus Green.

■ Serien er basert på en bok av Baltimore Sun-reporter Justin Fenton og tar utgangspunkt i en korrupsjonsetterforskning av en politienhet i den amerikanske byen.

■ Serien kan strømmes på HBO Max.

de har bare blitt verre, sier Simon.

En ny form for korrupsjon

Også «We Own This City» er en kritikk av krigen mot narkotika. Men det er en ny generasjon av politifolk som er hovedpersoner.

– De fleste politibetjenter holder i 20 år og så slutter de. Det har skjedd et generasjonsskifte, og situasjonen i «The Wire» var en helt annen enn det vi nå ser, sier Simon.

– Det er som om Herc og Carver (to ikke altfor kompetente politifolk fra «The Wire», red.) hadde blitt ledere og skulle dele sin visdom om po-

litiarbeid til den neste generasjonen politifolk, sier Simon.

«We Own This City» er basert på virkelige begivenheter og en bok av journalisten Justin Fenton fra Simons gamle avis, The Baltimore Sun. Serien foregår i 2017, mens FBI etterforsker korrupsjon i en av byens på papiret mest vellykkede politienheter, The Gun Trace Task Force. Enhetens medlemmer skal fjerne våpen og narkotika fra Baltimores gater, men de oppfører seg som småkonger og stjeler i stedet penger og narkotika fra narkohandlerne.

– Da jeg dekket politiet i 1980-årene og 1990-årene, fungerte korrupsjonen på en bestemt måte, sier Simon.

– De tingene man visste foregikk, var tilfeldige overgrep. Hvis du som politibetjent ville banke en fyr, var det deg og ham på gata: Det var ditt ord mot hans. Hvis man ville stjele penger, var det deg aleine med kameratene dine i et rom der madrassen ble løftet, og du fant 40.000 dollar og bare leverte inn 30.000 av dem som bevismateriale.

En naturlig utvikling

Slik er det ikke lenger. Kynisme, likegyldighet og en manglende forståelse for hva politiarbeid er, har gjort situasjonen mye verre. Derfor har innbyggerne i Baltimore mistet tilliten til politiet.

– Ikke bare unnlater de å levere inn pengene som bevismateriale, de sender også narkotikaen ut på gatene igjen. Det er en form for eksistensiell fornektelse som ikke fantes på 1990-tallet.

STILLSTAND: «We Own This City» foregår også i Baltimore og viser hvor galt det har gått siden 2008, da «The Wire» sluttet. FOTO: HBO

The Gun Trace Task Force ledet an, sier Simon.

Han vedgår også at det er en naturlig utvikling: «Hvis man fortsetter på feil kurs i 50 år i stedet for 30 eller 20 år, blir man oppdratt av generasjoner av politifolk som ikke tror på noe som helst. Man ender med et nivå av korrupsjon som er umulig å løse.»

Det har også vært flere saker med politibrutalitet og mord begått av politiet i Balti-

more der de ansvarlige ble frifunnet, og etter hvert har alle innbyggerne et horn i siden på politiet, og det har blitt umulig å sette sammen juryer i narkotikasaker.

– Hvis jeg blir valgt til å sitte i en jury i en narkotikasak der det ikke er snakk om opplagt vold, så vil jeg stemme for frifinnelse, sier Simon.

– Jeg bryr meg ikke om hva bevisene er. Jeg har ikke tenkt å delta i dette spillet lenger.

Få et ess
i ermet med
Klassekampen!

Gi bort avisa tre uker gratis
**FÅ KLASSEKAMPENS KULTURELL-
POLITISKE KORTSTOKK**

SE KLASSEKAMPEN.NO/GIBORT

en gang krass kritikk mot den mislykkede krigen mot narkotika:

«Det er ingen som utfører politiarbeid i Baltimore»

DAVID SIMON, SERIESKAPER

forbud. Det er frustrerende. Hvis man som manusforfatter skulle stå opp hver morgen og si «jeg skal endre verden i dag», da ville man ikke klare å stå opp.

Pelecanos leverer:

– Man kan ikke forvente å skape endring gjennom en tv-serie. Det kan man virkelig ikke.

Bortkastet underholdning

Men hvorfor fortsetter de? Skyldes det sinne eller en kunstnerisk forpliktelse til å gjøre noe?

– Når man får en serie på 10 eller 20 timer – og millioner av dollar – virker det bortkastet å bare tenke underholdning, sier Simon.

– Alle som velger journalistikken, har en aversjon mot det dystopiske. Jeg har alltid vært interessert i å diskutere det politiske, det økonomiske, og hva vi har gjort mot oss selv som samfunn. Det gjør det mer interessant for meg. Det gjør meg ikke mer sint.

Pelecanos, som opprinnelig var romanforfatter, forteller at bøkene hans fokuserer på sosial rettferdighet, og at han umiddelbart stolte på David Simon da han ble spurt om å bidra til «The Wire»:

– Jeg visste hva han sto for. Vi hadde de samme interesse- ne. «We Own This City» blir sendt i løpet av seks uker, men vi har brukt tre-fire år på den, og man må spørre seg: «Hvorfor skal jeg bruke all den tida på det – år av livet mitt?» Det må handle om noe. Det er det enkleste svaret jeg kan gi deg.

kultur@klassekampen.no

Hvis jeg kan, vil jeg få erklært den juryen ugdyldig. Vi må sende en melding: Krigen mot narkotika ødelegger hele strøk og familier. Den løser ingenting. Det er mer og reinere narkotika enn noen gang.

– Gjøres ikke politiarbeid

Det kommer med andre ord ikke noe godt ut av krigen mot narkotika. Den er rettet mot individer, folk flest, særlig de fattige med en annen hudfarge enn hvit, og ikke mot de sosiale, politiske, økonomiske og strukturelle problemene som

ligger bak. Dessuten ødelegger krigen politiets arbeid.

– Det er ingen som utfører politiarbeid i Baltimore, sier Simon.

– Statistikken over arrestasjoner innen alvorlige forbrytelser har kollapset, og politiet har blitt oppdratt til at de blir betalt og forfremmet for å snappe opp folk og plante en pose narkotika på dem. Det vil ikke folk være med på lenger.

At innbyggerne får nok, kan bidra til å løse problemene i den amerikanske storbyen, sier Simon. Men han er

ikke spesielt optimistisk.

Aldri optimistisk

– Folk blir slitt ned av korrupsjon og brutalitet fra politiets side. Politiet kan ikke lenger gjøre jobben sin fordi innbyggerne ikke vil snakke med dem, sier George Pelecanos.

David Simon slår fast at han aldri er optimistisk:

– Et av problemene ligger hos oss velgerne. De stemmer på politikere som sier at de vil rydde opp på gatehjørnene, gå hardt til verks mot narkotikaen og fylle fengslene. Vi må

slutte å falle for den retorikken. Men det vil ta tid.

Spørsmålet er om en tv-serie kan hjelpe. Verken David Simon eller George Pelecanos tror det.

– Jeg har holdt på med dette i mer enn 20 år, sier Simon.

– Jeg vet ikke om det har hatt noe å si. Kanskje har vi overbevist noen. Men loven er den samme. Myndighetene er villige til å utkjempe krigen her i Baltimore og forvandle fattigstrøk til krigssteder. Det er en høy grad av ulikhet innebygget i et narkotika-

Gi til 4 og få

Klassekampens flotte kopp

Gi til 4

– få Klassekampens quizbok

Gi til 6 og få

Klassekampens flaske

Gi til 4

– Få Klassekampens kulturell-politiske kortstokk

Gå lysere tider i møte med Klassekampen.

KLASSEKAMPEN
Venstresidas dagsavis

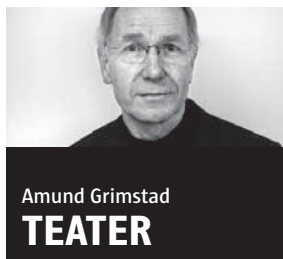

SJARMØR: Den botnfalske Nino (Emil Rodrigo Jørgensen) greier å forføre b e venninnene, først Lila (Hanne Mathisen Haga) og seinare Elena (Julia Bache-Wiig).

FOTO: KNUT  SERUD

Når så mykje skal med, blir det fort episodisk og fragmentarisk.

Best for dei innvigde

Amund Grimstad
TEATER

«Min briljante venninne»

Hålogaland Teater, Scene Vest
Av: Elena Ferrante.
Dramatisert av: April de Angelis.
Regi: Trine Wiggens.
Scenografi: Ingrid Tønder.
Kostyme: Anette Werenskiold.
Video design: Jonatan Sundstr m.
Komponist: Espen Mauno.
Lyddesign: Jim-Oddvar Hansen.
Lyddesign: Lauri Lundahl.
Med: Julia Bache-Wiig, Hanne Mathisen Haga, Guri Johnsen, Iver Innset, Emil Rodrigo Jørgensen, mfl.

MELDING

Det er openbert ikkje alle romanar som eignar seg for å bli dramatiserte.

Elena Ferrantes fire voluminøse band om dei to venninnene Elena Greco og Lila Cerullo har begeistra ei heil verd av lesarar. Elena og Lila

veks opp i etterkrigstidas Italia i ein arbeidabydel i Napoli prega av klassekamp, kvinneundertrykking, sosiale skilnader og den lokale mafiaen. Vi følger dei to jentene fr  skulestart i 1952 fram til Lila forsvinn i 2010. Det er ein uvanleg breitt anlagd sosial roman med eit stort og fargerikt persongalleri og der ingrediensane er kjærleik, intrigar, makt-kamp, gryande feminisme, klassereiser og ikkje minst eit vennskap som blir sett på store prøver.

Den britiske dramatikaren April de Angelis har dramatisert bøkene for teater, og Oslo Nye Teater hadde noregspremiere hausten 2019. Nå har Hålogaland Teater slått på stortromma, nytta nesten heile ensemblesitt og laga ein seks timars framsyning i fire aktar inkludert servering av torettars italiensk middag og vin i pausane. I Trine Wiggens regi går dei seks timane raskt, men det er ikkje dermed sagt at oppsetjinga yter romanen fullstendig rettvis.

For å skape illusjon av både Napoli, heimar og arbeidsplassar, har Ingrid Tønder

laga ein stilisert scenografi der ho nyttar heile det opne scenerommet, og der det berre er nokre m belgrupper som kan skape ulike settningar. I tillegg er det ei mengd mobile draperi. Dei blir også nytta til gode videoprojeksjonar der vi både kj m n rre på skodespelarane, og der det frå bakscena er mogeleg å skape inntrykk av meir spesielle situasjonar. Samspelet mellom den opne scenografien og videobruken fungerer i hovudsak godt sjølv om det nok manglar litt på milj skildringa. Noko av dette blir kompensert med Anette Werenskiolds tidsrik-tige kostyme.

Trine Wiggens regi fortel historia delvis i retrospekt og samstundes lineært gjennom seksti år. Eit særs godt grep er å la Guri Johnsen vere den gamle Elena, som både fortel og kommenterer det som skjer. Johnsen er ein framifrå skodespelar, og i hennar rolege, attendeskodande betraktningar f r vi eit lite gløtt av det episke som har

gjort desse bøkene så populære. Fine brot og scenskift blir det også med nydeleg italiensk song.

Dei to venninnene Elena og Lila blir spela av Julia

Bache-Wiig og Hanne Mathisen Haga. Dei gir solide tolkingar i store, tekstrike roller og med

eit spenn i alder fr  skulestart til godt vaksne. Men det manglar nok litt for å forstå innhaldet i vennskapet til dei to. Med unnatak av ei sterk

risk, og berre i få høve f r aktørane høve til å dvele og utdjupe slik at vi kj m under huda på dei og historia. Det er heile sju familiar som skal presenterast. Persongalleriet blir for stort, og n r 16 aktørar skal spele nærare femti roller utan kostymeskiift, blir det vanskeleg å henge med, jamvel for oss som har lese bøkene.

Dette blir kompensert med ein del overspel som meir karikerer enn portretterer personane det gj ld. Unnataket her er Iver Innset som gir oss ei overtydande og truver-

«Berre i få høve f r aktørane høve til å dvele og utdjupe»

fabrikkscene i tredje akt blir forholdet mellom dei meir skildra enn spela.

Bøkene er på fleire tusen sider, og det er ei så mangefasettert og samanvove historie at det er vanskeleg å kutte utan å miste vesentlege ingrediensar. Det er framsyningas store problem.

Når så mykje skal med, blir det episodisk og fragmenta-

dig tolking av den kyniske, maf se og sleiske Michele Solara.

Hålogaland Teater satsar stort, og for dei innvigde som har lese bøkene og kanskje sett HBO-serien, kan dette vere eit hyggeleg gjensyn. Som teater står det nok ikkje heilt på egne bein.

Amund Grimstad
amund@amund.info

For fullstendig kinoprogram, billettsalg, filmomtaler og åpningstider, se www.NFkino.no/oslo
Merk! Ingen reservasjon av billetter. Bytting av billetter gjøres på kinoen senest 20 minutter før filmen starter.

KINOPROGRAMMET FREDAG 29.4 TIL TORSDAG 5.5

COLOSSEUM 1-2-3-4
Fridtjof Nansens vei 6

Alle hater Johan
92 min (12 år)
fre man tirs 1620 lør søn
1515 ons tors 1620 1830

Barske Bøller
101 min (6 år)
fre man tirs 1220 1450
1810 lør 1220 1500 søn
1220 1500 1750 ons tors
1820

Belfast
98 min (12 år)
125 min (12 år)
tirs 1200*

Cyrano
124 min (12 år)
fre 1200* tors 1230*

Doctor Strange in the...
126 min (12 år)
ons 1230 1620 1800 1930
2120 tors 1300 1620 1800
1930 2120

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1800 2110 lør søn
1330 1640 2000 man
1200* 1720 2030 tirs
1230* 1710 2020
ons tors 1200* 1740

Fabeldyr: Humlesnurrs...
142 min (12 år)
fre tirs 1720 lør 1740
søn man 1730

Hopper - Jakten på...
91 min (6 år)
fre søn 1210

Kompani Lauritzen...
65 min (Alle)
lør 1800

Sonic The Hedgehog 2
122 min (9 år)
fre man tirs 1520
lør 1200 1450 søn 1200
1445 ons tors 1450

The Lost City
112 min (12 år)
fre 1540 2030 lør 1510
2110 søn 1450 2040
man ons tors 1540 2050
tirs 1510 2100

The Northman
137 min (15 år)
fre man 1230* 2040
lør 2050 søn 1745 2030
tirs 2040

The Unbearable...
107 min (12 år)
fre tirs 2050 lør man ons
tors 2100 søn 2110

GIMLE
Bygdøy Allé 39

Crash
101 min (18 år)
tors 2030

Cyrano
124 min (12 år)
tirs tors 1330

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1330 1730 lør 1300
1700 søn 1300 2000
man 1730 tirs 2000
ons 1330 tors 1715

Drive my Car
179 min (12 år)
ons 1930

Snøleoparden
92 min (ikke vurdert)
man 2030

The Northman
137 min (15 år)
fre 2030 lør 2000

Veien videre
93 min (Alle)
søn tirs 1730 ons 1700
KLINGENBERG 1-2-3-4
Olav V's gate 4

Cyrano
124 min (12 år)
fre lør søn man tirs 1745

Alle hater Johan
92 min (12 år)
fre man tirs 1620 lør søn
1515 ons tors 1620 1830

C'mon C'mon
110 min (Alle)
fre 1840 lør 1830
søn man ons 1715

Belfast
98 min (12 år)
fre man tirs 1830 lør søn
1530 1815 ons tors 1620
1840

Doctor Strange in the...
126 min (12 år)
ons 1645 1945

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre-tirs tors 1800 2045

Drive my Car
179 min (12 år)
søn tors 1945

Inni ludzie
105 min (18 år)
fre 2110 lør 2100

Margrete den første
120 min (12 år)
lør søn 1530

Parallele mødre
123 min (12 år)
fre man tirs ons tors 2100
lør søn 2045

Snøleoparden
92 min (ikke vurdert)
fre 1620 lør 1600 søn
1500 tirs tors 1730

Villmenn
103 min (15 år)
fre-tirs 2030 ons tors 2045

SAGA 1-2-3-4-5-6
Stortingsgata 28

Acharya
160 min (18 år)
lør 1415

Alt for Norge
115 min (Alle)
fre-man 1800 2045
tirs 1745 2030 ons 1800
tors 1730

Apestjernen
77 min (Alle)
lør 1100 søn 1245

Barske Bøller
101 min (6 år)
fre 1100 1200 1345 1500
1730 lør 1130 1230 1515
1730 søn 1230 1500 1800
man 1230 1415 1500
1800 tirs 1200 1500 1545
1800 ons 1100 1415 1515
tors 1145 1500 1800

Doctor Strange in the...
126 min (12 år)
ons 1215 1430 1615 1745
1915 2050 tors 1045 1345
1645 1745 1945 2050

Sonic The Hedgehog 2
122 min (9 år)
fre lør 1100 1400 søn
1330 man tirs 1115 1415
ons 1115 1730 tors 1415

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1230 man 1200* tirs
1200* ons 1330* tors
1215*

Drive my Car
179 min (12 år)
fre 1400 man tors 1345

Fabeldyr: Humlesnurrs...
142 min (12 år)
fre lør 1415 1745 2015
søn man tirs 1445 1730
2030 ons 2045 tors 2015

Full dekning
100 min (9 år)
fre 1615 søn 1515 tirs
1815 ons 1745 tors 1800

DUM MASTAM
150 min (ikke vurdert)
man 2015 tirs 2045 ons
tors 2030

Lange flate baller III
108 min (6 år)
lør 1430 søn ons 1500
man tirs 1100 1730 tors
1530

Jana Gana Mana
130 min (18 år)
lør søn 2045

Kaathuvaakula Rendu...
160 min (18 år)
fre lør 2000 søn 1645

The Northman
137 min (15 år)
fre lør 2100 søn-tirs 2045

Licorice Pizza
133 min (9 år)
fre-tirs tors 2030 søn
1745 man tirs 2015

Morbius
104 min (15 år)
fre 2200 søn 2100 tors
1515

Runway 34
145 min (ikke vurdert)
fre 1845 lør 1715 søn
1745 man 1700

Syng 2
113 min (6 år)
fre 1115 lør 1115 søn
1230 1515 man tirs 1215
ons 145 tors 1100

The Lost City
112 min (12 år)
fre lør 1700 søn 2000 man
tirs 1500 1715 2000 ons
tors 1715 2000

Uncharted
115 min (12 år)
fre 1100 1740 lør 1300
1830 søn tors 1230 man
1130 tirs 1245 ons 1200

RINGEN 1-2-3-4-5-6
Sannergata 6D

Veien videre
93 min (Alle)
fre 1830 lør ons 1800 søn-
tirs 1815 tors 1200* 1800

Alle hater Johan
92 min (12 år)
fre 1830 lør søn 1800
man tirs 1815

Alt for Norge
115 min (Alle)
fre 1800 lør søn man tirs
1745 ons tors 1750

Barske Bøller
101 min (6 år)
fre 1215* 1515* 1530*
lør 1130* 1200* 1430*
1445* 1500* 2100* man
1200* 1230* 1500* 1515*
1800 ons tors 1215 1500

Doctor Strange in the...
126 min (12 år)
ons tors 1145* 1200*
1445* 1500* 1745* 1800*
2045 2100* 2115*

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1730 2030 lør 1300
1450 1740 2030 søn 1320
1400 1715 2015 man
1540 2040 tirs 1540 1745
2030 ons 1545 1745 2030
tors 1745 2030

En helt
128 min (9 år)
fre 2000 lør man 1200 1950
søn 1630 1945 man 1740
2030 tirs tors 1810 2030

The Unbearable...
107 min (12 år)
fre 1545 1820 2050
lør 1600 1830 2100
søn 1605 1835 2100
man 1830 2100 tirs ons
tors 1515 1830 2100

Veien videre
93 min (Alle)
fre 1800 2100 lør 1220
1440 1825 2100 søn 1330
1850 2110 man 1520 1830
2100 tirs 1550 1810 2110
ons tors 1550 1810 2100

NATT TIL 1. MAI
FILMMARATON LØR 30. APRIL KL.16.00
PÅ SAGA, SYMRA OG RINGEN KINO

NBI Se nfkino.no for fullstendig kinoprogram.

**SUPRIME*40* *SENIORKINO* *BABYKINO*

The Northman
137 min (15 år)
fre søn 2100 man tirs
2045

The Unbearable...
107 min (12 år)
fre 0000 1815 2130 lør
2045 søn 1815 2115 man
2115 tirs 1200* 2115 ons
1505 2100 tors 1500 2100

Sonic The Hedgehog 2
122 min (9 år)
fre man tirs 1200 1500
lør 1145 søn 1130 1430
ons 1205 tors 1200

Syng 2
109 min (6 år)
fre 1200 1530 lør 1145
1430 søn 1145 1445 man
tirs 1215 1515 ons 1200

SYMRA 1-2
Lambertseter senter

Barske Bøller
101 min (6 år)
fre 1500 1730 lør 1230
1500 søn 1300 1500 man
1715 tirs 1515 1720 ons
1750 tors 1700

Doctor Strange in the...
126 min (12 år)
ons 0900 1200 1425 1720
2015 tors 1720 2015

Downton Abbey
123 min (6 år)
fre 1500 1715 2000
ons 1500 2030

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1400 2015 lør søn
man 1730 2030 tirs 1130*
1200* 1420 2015 ons
1130* tors 1500 1400

Kaathuvaakula Rendu...
160 min (18 år)
fre søn-tirs 1950 tors 1945

Sonic The Hedgehog 2
122 min (9 år)
fre 1700 lør 1300

The Unbearable...
107 min (12 år)
søn 1720 tirs 1745
tors1450

Veien videre
93 min (Alle)
tors 1130*

VIKA 1-2-3-4
Ruseløkkveien 14

Alt for Norge
115 min (Alle)
fre 1520 lør tirs ons tors
1530 søn 1610 man 1545

Downton Abbey: En ny...
125 min (Alle)
fre 1730 2030 lør 1300
1450 1740 2030 søn 1320
1400 1715 2015 man
1540 2040 tirs 1540 1745
2030 ons 1545 1745 2030
tors 1745 2030

En helt
128 min (9 år)
fre 2000 lør man 1200 1950
søn 1630 1945 man 1740
2030 tirs tors 1810 2030

The Unbearable...
107 min (12 år)
fre 1545 1820 2050
lør 1600 1830 2100
søn 1605 1835 2100
man 1830 2100 tirs ons
tors 1515 1830 2100

Veien videre
93 min (Alle)
fre 1800 2100 lør 1220
1440 1825 2100 søn 1330
1850 2110 man 1520 1830
2100 tirs 1550 1810 2110
ons tors 1550 1810 2100

NATT TIL 1. MAI
FILMMARATON LØR 30. APRIL KL.16.00
PÅ SAGA, SYMRA OG RINGEN KINO

NBI Se nfkino.no for fullstendig kinoprogram.

**SUPRIME*40* *SENIORKINO* *BABYKINO*

KLASSEKAMPEN –venstresidas dagsavis

Sentralbord: Tlf: 21 09 30 00
Annonsering: Tlf. 21 09 32 70
Abonnement: Tlf. 21 09 30 01

ANSVARLIG REDAKTØR: Mari Skurdal, 21 09 30 32, maris@klassekampen.no
NYHETSSJEF: Simen Tallaksen, 21 09 30 55, siment@klassekampen.no
NYHETSSJEF: Lars Unar Larsen Vegstein, 21 09 30 72, larsv@klassekampen.no
UTENRIKSREDAKTØR: Mari Eifring, 21 09 30 33, marie@klassekampen.no
KULTURREDAKTØR: Bendik Wold, 21 09 31 09, bendikw@klassekampen.no
KRONIKK- OG DEBATTREDAKTØR: Tollef Mjauge, 21 09 30 42, tollefm@klassekampen.no
FEATURREDAKTØR: Velang Hobbeltstad Salid, 21 09 30 41, velangs@klassekampen.no
POLITISK REDAKTØR: Bjørn Braanen, 21 09 30 10, bjorgulvb@klassekampen.no
BOKREDAKTØR: Karin Haugen, 21 09 31 01, karinh@klassekampen.no
MUSIKKREDAKTØR: Eirik Blegeberg, 21 09 30 81, erikb@klassekampen.no
UTVIKLINGSREDAKTØR: Katrine Ree Holmøy, 21 09 30 88, katrineh@klassekampen.no
VAKTSJEF: Axel Geard Nygaard, 21 09 31 35, axeln@klassekampen.no
VAKTSJEF (konst.): Øyvind Gallefoss, 21 09 30 49, oyvindg@klassekampen.no

ADMINISTRERENDE DIREKTØR: Christian Samuelsen, 21 09 32 43 / 930 36 396, christians@klassekampen.no
SALGS- OG OPPLAGSSJEF: Kenneth Bjørkhaug, 21 09 32 22, kennethb@klassekampen.no
ADMINISTRASJONSSJEF: Nora Fjeldalen, 21 09 32 48, nora@klassekampen.no
MARKEDSSJEF: Mikkel Øgrim Haugen, 21 09 31 47, mikkelh@klassekampen.no
LOJALITETS- OG OPPFØLGINGSANSVARLIG: Hanna Maria Hauan, 21 09 31 92, hannah@klassekampen.no
SALGSSJEF ANNONSE: Siri Wengard Berger, 21 09 31 47, sirib@klassekampen.no
SALGSSJEF ABONNEMENT: Kristian Lindqvist, 21 09 31 77, kristianl@klassekampen.no
IT-ANSVARLIG: Lars Klæboe, 21 09 32 11, larsk@klassekampen.no
REGNSKAPSANSVARLIG: Charlotte Beate Solheim, 21 09 32 61, charlottes@klassekampen.no

MEDARBEIDERE:

NYHET: Åse Brandvold, journ., 21 09 30 52 • Pål Hellesnes, journ., 21 09 30 53 • Jonas Henmo, journ., 21 09 30 79 • Anna Krokene, journ., 21 09 30 91 TRONDHEIMSKONTORET: Frida Holsten Gullestad, journ., 21 09 30 63 • Jo Skårderud, journ., 21 09 30 77 TROMSØKONTORET: Ole Magnus Rapp, journ., 21 09 30 62 BERGENSKONTORET: Anne Kari Hinna, journ., 21 09 30 61 • Martin Årseth, journ., 980 66 199 POLITIKK: Bjørn S. Kristiansen, 21 09 31 46 • Maria Dyrhol Sandvik, journ., 21 09 32 44 • Aleksander Åsnes, journ., 21 09 30 71 UTENRIKS: Eirik Grasaas-Stavenes, journ., 21 09 31 12 • Sissel Henriksen, journ., 21 09 31 11 • Ole Øyvind Sand Holth, journ., 21 09 30 78 • Peter M. Johansen, journ., 21 09 31 13 • Roya Shahibzadeh, journ., 21 09 31 39 • Yohan Shanmugaratnam, journ., 21 09 31 14 • Pernille Solheim, journ., 21 09 30 93 • Yngvild Gotaas Torvik, journ., 21 09 30 76 KAIROKONTORET: Amal Wahab, journ., 21 09 31 15 FEATURE: Ingrid Fadnes, journ., 21 09 30 31 • Karoline Henanger, journ., 21 09 31 28 Astrid Hygen Meyer, journ., 21 09 30 85 • Emma Tollersrud, journ., 21 09 30 98 • Olav Østrem, journ., 21 09 30 82 GRAVEGRUPPA: Knut Gjersteth Olsen, leder, 21 09 30 54 • Aina Ebube Helgheim, journ., 21 09 31 26 • Håvard Yttredal, journ., 21 09 30 56 KULTUR: Jonas Brakke, journ., 21 09 30 75 • Sara Hegna Hammer, journ., 21 09 31 08 • Mylena Kifle, journ., 21 09 30 83 • Guri Kulås, journ., 21 09 30 86 • Selma Stormyren Larsen, 21 09 30 37 • Dag Eivind Undheim Larsen, journ., 21 09 30 84 • Mari Brenna Vollen, journ., 21 09 30 95 BOKMAGASINET: Eivind Myklebust, red.sek., 21093123 • Elise Winterthun, red.sek., 21 09 30 99 • Tom Egil Hverven, hovedannelder MUSIKKMAGASINET: Martin Bjørnensen, hovedann., 21 09 30 89 • Frida Fliflet, red.sek./journ., 21 09 30 74 KRONIKK OG DEBATT: Carline Tromp, red.sek., 21 09 30 45 • Maia Nordstene Nielsen, red.sek. DESK: Johannes Øvergaard, systemansvarlig, 21 09 31 44 • Ida Bakken, grafiker • Magne Møllmen Enoksen, deskjourn., 21 09 30 35 • Ida Kristine Hansen, grafiker, 21 09 30 58 • Ruben Ræder, deskjourn., 21 09 30 75 • Sara Henningsland, deskjourn., 21 09 31 24 • Solveig Fjenschow Thoresen, deskjourn. 21 09 31 37 • Froydis Wold, grafiker, 21 09 31 41 FOTO: Anniken C. Mohr, fotosej, 21 09 31 52 • Tom Henning Bratlie, fotograf, 21 09 30 39 • Christopher Olsson, fotograf, 21 09 31 64 SENTRALBORD: Anette Nystuen Jakobsen, 21 09 32 29 • Christian Orløff, 21 09 31 56 KUNDESERVICE: Marius von Osten Braathen, teamleder, 21 09 32 27 • Eirun Arntzen, 21 09 32 23 • Mari Langaard Færgestad, 21093155 • Yvonne Lund, 21 09 32 20 • Knut-Egil Knutsen, 21 09 31 91 DISTRIBUSJON: Sofie Brunvoll, distribusjonsansvarlig, 21 09 31 94 ANNONSE: Are Liljedahl Skeide, annonsekons., 454 00 718 • Marit Sola, annonsekons., 21 09 32 75 STANDSALG: Matthias Hannisdal, salgssjef, 948 98 132 MARKED: Håvard Kanikkeberg Grimsmo, analyse, 21 09 32 45 • Elin Mykland, markedsjons., 21 09 31 29 • Anna Martine Nilsen, grafisk designer, 21 09 32 54 • Linn Olsson, markedsjons., 21 09 30 64 • Julie Nordby Egeland, sosiale medier-ansvarlig, 21 09 32 46 LØNN: Tove Broen, 21 09 32 62 IT: Bjørn Berdahl, 21 09 32 10 • Kjell-Arne Lillevik Dahlen, 21 09 32 12 • Ina Cecilie Vikene, 21 09 32 13

Permisjon: Vaksjef Henrik Haanes, Silje Bekeng-Flømmen, Hedda Lingaas Fossum, Line Madsen Simenstad, Lotta Elstad.

Klassekampen arbeider etter Vær varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens faglige utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund, som behandler klager mot pressen i pressettske spørsmål. Adresse: PFU, Rådhusgaten 17, postboks 76 Sentrum, 0101 Oslo.

Klassekampen og avisas redaktør følger retningslinjene i Redaktørplakaten, det blant annet står: «En redaktør skal alltid ha frie mediers ideelle mål for øye. Redaktøren skal ivareta yttringsfriheten og etter beste evne arbeide for det som etter hans/hennes

NRK 1

20.00: Festen etter fasten

06.30 Nyhetsmorgen 09.00 NRK nyheter 12.00 NRK nyheter 17.00 NRK nyheter 17.30 Oddasat – nyheter på samisk 17.45 Tegnspråknytt 17.50 Supernytt (r)

18.00 Dagsnytt 18

19.00 Dagsrevyen

19.45 Distriktsnyheter

20.00 Festen etter fasten

Norsk underholdningsprogram fra 2022. Bli med på årets id-feiring! Direkte fra NRK inviterer Rima Iraki til fest med spennende gjester, deilig mat og god musikk! Programleder: Rima Iraki.

21.30 Dagsrevyen 21

Siste nytt fra NRKs nyhetsredaksjon med sport og vær.

21.45 Eden – den ville planeten

(5) Br. dokumentar fra 2021. Stupbratte fjell, iskald ørken, forblåste stepper, dype skoger og daler – helt sør i Amerika ligger det magiske riket Patagonia.

22.30 NM rally: Rally Sørland

Norgesmesterskapet i rally fra 2022.

23.00 Distriktsnyheter

23.05 Kveldsnytt

23.20 Advokaten

(3) Da-/sv. thriller-serie fra 2020. Svend-Erik Wisén advarer Frank. Det er tydelig at Waldman vil gjøre alt for å finne ut hva som skjedde med Terese.

24.00 Hva feiler det deg? (r)

(7) Norsk medisinsk kunnskapsspek fra 2018. «Hva feiler det deg» er en medisinsk kunnskapsspek for å lag konkurrerer om å stille diagnoser på ekte pasienter.

00.40 Husdrømmer (r) 01.40 Skattejegerne (r)

02.05 USA i fargar (r) 02.50 Husdraumar på Sicilia (r) 03.20 Team Ingebrigtsen (r) 04.10 Arveoppgjøret (r)

2

22.40: Korps United

06.00 Solsidan (r) 06.30 Nyhetene 06.55 God morgen Norge Programleder: Vår Staude, Peter Moi Bubresko, Desta Marie Beeder, Cathrine Fossum. 10.00 God morgen Norge Programleder: Vår Staude, Peter Moi Bubresko, Desta Marie Beeder, Cathrine Fossum. 12.00 Hele Sverige baker (r) 13.00 Mandelmanns Gård 14.00 Gull eller gråstein (r) 15.00 Boligakt i Danmark (r) 16.00 Gull eller gråstein (r) 17.00 Sommerhytta (r)

18.00 Dyrepasserne (r)

(2:15) Norsk dokusåpeserie fra 2019.

18.30 18.30-Nyhetene

18.45 Været

18.50 Sportsnyhetene

De siste nyhetene innen sport.

19.00 Huskestue (r)

(7:12) Norsk humorprogram fra 2019.

20.00 Sommerhytta

(9:40) Norsk realityserie fra 2021. Parene får en ny tøff uke med et omfattende ukesoppgjør som krever god planlegging. Konkurransen om gullhammerne tilsisser seg, ambisjonene er høye, og det gjelder å skille seg ut. Programleder: Guri Solberg.

21.00 21-Nyhetene

21.20 Været

21.25 Sportsnyhetene

De siste nyhetene innen sport.

21.40 Åsted Norge

(11:12) Norsk dokumentarserie fra 2022. Programleder: Jens Christian Nørve.

22.40 Korps United (r)

(2:8) Norsk humorprogram fra 2021.

23.40 The Rookie (r)

(15:20) Am. spenningsserie fra 2019.

00.35 Hawaii Five-0 (r) 02.30 Bull (r) 03.25 Pacific Blue (r) 04.25 Bonanza (r) 05.30 Solsidan (r)

NRK 2

21.30: Cannabis ...

06.00 NRK nyheter 07.10 Ei arabisk reise (r) 08.00 De neste (r) 09.05 Med hjartet på rette staden (r) 09.50 To liv Regi: Miguel Conde, Giselle Llanio. 10.45 Sprek med Sofia Programleder: Sofia Åhman. 11.05 Hygge i hagen (r) 12.00 På cruise med Jane McDonald (r) 12.45 Husdrømmer (r) 13.45 Hva feiler det deg? (r) 14.20 Vi elsker hunder (r) 15.15 Team Ingebrigtsen (r) 16.10 Muntre Melodi Grand Prix-skandalen: Munter sang med mørk bakgrunn (r) 16.15 To liv (r) 17.10 Med hjartet på rette staden (r)

17.55 Klassequizen (r)

(3) Norsk underholdningsprogram fra 2021.

19.00 Husdrømmer (r)

(3:8) Sv. livstillerie fra 2017.

20.00 Drømmelottet

(2) Br. livstillerie.

20.45 Per Inge Torkelsen – et liv som løgnas (r)

Norsk dokumentar fra 2021.

21.30 Cannabis – mirakelmedisin eller farleg dop?

(r) Br. dokumentar fra 2019.

22.20 Spioner blant dyra (r)

(4:4) Br. naturserie fra 2019.

23.15 Arveoppgjøret (r)

(3) Norsk dokumentarserie fra 2021.

00.05 Du er stadig hos meg (r)

Da. dokumentar fra 2018.

00.50 Adresse Torino (r) 02.00 NRK nyheter 02.03 Oddasat (r)

02.20 Distriktsnyheter (r)

N

21.30: Drag Me Out Norge

06.05 Sofias engler (r) 07.00 Eiendomsbrødrene: Et hjem for livet (r) 08.00 MasterChef Australia (r) 09.30 Det kunne vært verre (r) 10.00 Neste sommer (r) 10.30 Huskjøp: Fortjeneste eller fiasko (r) 11.30 Sinnaasnekk'n (r) 12.30 Aldri voksen (r) 13.00 Neste sommer (r) 13.30 Kongen befaler (r) 14.30 Det kunne vært verre (r) 15.00 Neste sommer (r) 15.30 Praktisk info med Jon Almaas (r) 16.30 Brille (r) 17.30 Two and a Half Men (r)

18.30 The Big Bang Theory (r)

(9:40) Norsk underholdning fra 2021.

20.30 Den store matfesten – Toscana

(22:30) Norsk realityserie fra 2022. Temaet er kaffe, is og kake.

21.30 Drag Me Out Norge

(2:6) Norsk realityserie fra 2022.

22.30 Grenseløst forelsket (r)

(5:7) Norsk dokumentarserie fra 2022.

23.20 Brille (r)

(12:12) Norsk underholdningsprogram fra 2017.

00.20 Special Victims Unit (r)

(18:20) Am. krimserie fra 2019.

01.20 CSI: Miami (r) 02.10 Skattejegerne (r) 03.05 Åndenes makt (r) 04.05 Gift ved første blick USA (r) 05.10 Rik på rabatt (r)

3

20.30: 24 timer med ...

06.00 Unga Mammo 06.30 Superoppussene (r) 08.30 Dr. Phil (r) 09.30 Dr. Phil 10.30 NCIS 11.30 NCIS: New Orleans 12.30 Gordon Ramsay rydder opp (r) 13.30 Junior MasterChef USA 14.30 Real Housewives of Potomac 15.30 Real Housewives of Beverly Hills 16.30 Forsidefru 17.30 Gordon Ramsay rydder opp 18.30 Boligaktien

19.30 Hell's Kitchen USA

(1:16) Am. realityserie fra 2018. Åtte kokker som har deltatt og tapt i de tidligere sesongene av Hell's Kitchen vender tilbake for å ta revansje.

20.30 24 timer med Gordon Ramsay

(2:10) Am. realityserie fra 2020. Gordon er i Manassquan, New Jersey for å prøve å redde Blend on Main, som ikke er så populær som den pleide å være.

21.30 NCIS: Los Angeles

(13:22) Am. krimserie fra 2021. Når DOJ-agenten Lance Hamiltons partner blir drept, tar Sam på seg sin tidligere undercover-persona kalt «Switch» for å finne den skyldige.

22.30 La Brea

(3:11) Am. sci-fi-serie.

23.30 Omgitt av fiender (r)

00.25 Svenske mord (r) 01.25 NCIS (r) 02.25 NCIS: New Orleans (r) 03.25 Real Housewives of Potomac (r) 04.25 Natt-sending

NRK 3

nrk super

2

19.30 Klassequizen (r)

Norsk underholdningsprogram fra 2021.

20.35 Grammy Awards 2022 (r)

Am. musikkprisutdeling fra 2022.

23.05 Vakuum (r)

Fi. dramaserie fra 2019.

23.25 American Song Contest (r)

(6) Am. musikkonkurranse fra 2022. Ti av kveldens artister har kvalifisert seg – den ellevte har fått en ekstra sjanse. Alle setter inn et siste gir i kampen om finaleplass.

00.50 Michandlet (r)

01.45 Vi elsker hunder (r)

02.40 Mammajokket (r)

06.30 Diverse sendinger

15.40 Kodetropp O (r)

15.50 Paddington på eventyr (r)

16.05 Paw Patrol (r)

16.25 Dinogården (r)

16.40 Dokki (r)

16.50 Diddi (r)

16.55 Diddi (r)

17.00 Binnabinnás – Rim og Rytme (r)

17.05 Binnabinnás – Rim og Rytme (r)

17.15 Binnabinnás – Rim og Rytme (r)

17.30 Bing! (r)

17.35 Lappeteppet (r)

17.50 B.O.T. og beistene (r)

17.55 Peppa Gris (r)

18.00 Regnbue-Rubi (r)

18.10 Ricky Zoom (r)

18.25 Elsa (r)

18.30 Molang (r)

18.35 Fortsett i Oz (r)

19.00 Oggv og kakelakkene (r)

19.05 Den magiske kroppen (r)

19.20 Gjør det sjøl (r)

06.00 Morgensending

09.15 Police Interceptors (r)

10.15 Heroes & Survivors (r)

11.15 Ødemarkens menn (r)

13.10 Nightmare Tenants, Slum Landlords (r)

14.10 Heroes & Survivors (r)

15.10 Alarm 112 – På liv og død (r)

17.10 Ødemarkens menn (r)

19.00 Blålys (r)

20.00 Dog Patrol (r)

20.30 Border Patrol (r)

21.00 FBI (r)

21.55 Løthepus Camping (r)

22.55 Blålys (r)

23.55 Border Patrol (r)

00.25 Dog Patrol (r)

00.55 FBI (r)

01.50 Nightmare Tenants, Slum Landlords (r)

02.50 Nattsending

2

Livsstil

06.00 Morgensending

09.30 The Great British Bake Off (r)

10.50 Garden Rescue (r)

11.50 Escape to the Chateau Div (r)

12.45 Selling Houses Australia (r)

13.50 Bolighjelpen – Australia (r)

15.55 Home and Away (r)

16.55 Extreme Cake Makers (r)

17.55 Selling Houses Australia (r)

19.00 Garden Rescue (r)

20.00 Tid for hage (r)

21.00 Sommerhytta (r)

22.00 The Great British Bake Off (r)

23.15 Escape to the Chateau Div (r)

00.15 Extreme Cake Makers (r)

01.25 Følgende kjærlighet (r)

02.15 Rita (r)

04.00 Nattsending

FEM

06.10 Morgensending

08.55 Say Yes to the Dress (r)

09.55 90 Days to Wed (r)

11.40 90 Days to Wed (r)

12.40 90 Day Flancé: The Other Way (r)

13.45 Say Yes to the Dress (r)

14.20 Say Yes to the Dress (r)

14.50 MasterChef Australia (r)

15.55 Sofias engler (r)

17.00 Lottomillionærenes husjakt (r)

17.35 Lottomillionærenes husjakt (r)

18.10 Lottomillionærenes husjakt (r)

18.35 Montebello camping (r)

19.25 Første date (r)

20.25 Sinnaasnekk'n (r)

21.30 Ungkarskvinnen (r)

23.30 Insider FEM (r)

00.30 Første date (r)

01.35 Nattsending

MAX

06.00 Morgensending

09.45 Verdens myter og mysterier (r)

10.45 Skattejegerne (r)

11.45 Beringstredets gull (r)

12.50 Veiens helter (r)

13.50 Two and a Half Men (r)

14.50 Pantelærerne i Las Vegas (r)

15.45 Grensevakten (r)

17.00 Nattpatruljen (r)

18.35 Veiens helter (r)

19.25 Grensevakten (r)

20.25 The Big Bang Theory (r)

21.25 Thomas Giersten: Helt perfekt (r)

22.00 Bill & Ted's Excellent Adventure (r)

23.00 Gjestebudene fra 1989. Regi: Stephen Herek.

24.00 The Big Bang Theory (r)

01.05 Two and a Half Men (r)

02.05 Nattsending

4

06.00 Morgensending

09.00 NCIS: Los Angeles (r)

10.00 LA's Finest (r)

11.00 Fresh Prince i Bel-Air (r)

12.00 SEAL Team (r)

13.00 Storage Wars: Texas (r)

14.00 NCIS (r)

15.00 Fresh Prince i Bel-Air (r)

16.00 Simpsons (r)

17.00 Seinfeld (r)

18.00 Magnum P.I. (r)

19.00 SEAL Team (r)

20.00 NCIS: Los Angeles (r)

21.00 Kingsman: The Golden Circle (r)

Am./br. actionkomedie fra 2017. Regi: Matthew Vaughn.

23.50 Ghostbusters (r)

Am. komedie fra 1984. Regi: Ivan Reitman.

02.00 Magnum P.I. (r)

03.00 For Life (r)

04.00 Nattsending

svt1

svt2

06.00 Morgensending

15.10 Lykan kommer

Sv. komedi från 1942.

16.40 St Aldans sjukhus

17.30 Sverige idag

18.00 Rapport

18.19 Kulturmytterna

18.28 Sportnytt

18.33 Lokala nyheter

18.45 Fråga doktoren

19.30 Rapport

19.55 Lokala nyheter

20.00 Gift vid första øgonkastet

20.50 Gift vid första øgonkastet – Kærlæsk-rådet

21.00 Lea

21.45 Hemmakultur

21.50 Lokala nyheter

22.00 Fotbollstudion

22.30 Rapport

22.45 Lust, caution

Kin./taiwanesisk-am. långfilm från 2007. Regi: Ang Lee, Ang Lee.

04.45 Nattsending

08.00 Morgensending

16.00 Rapport

16.15 Gudstjenst (r)

17.00 Mamma och jag (r)

17.20 Nyhetstecken

17.30 Oddasat

17.45 Utsett

17.55 Nyheter på lätt svenska

18.00 Möte med (Romani chib)

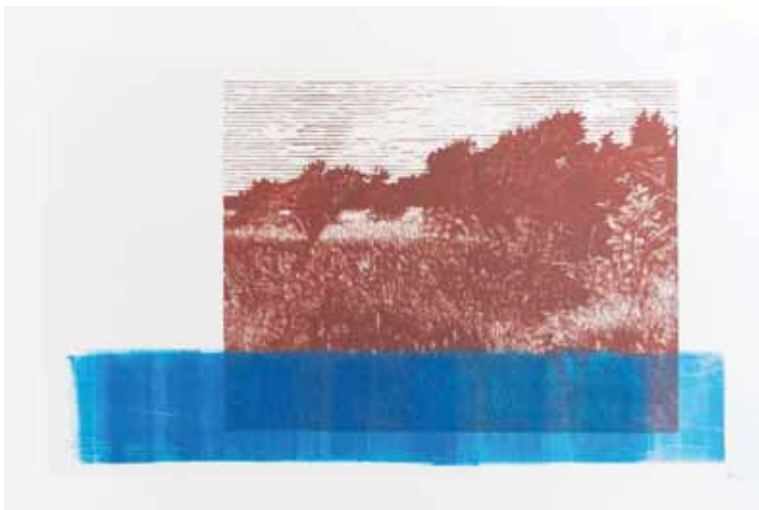
18.20 Här är mitt museum (r)

AKKURAT NÅ

Ordre

Det er ikke så ofte i mitt liv at jeg blindt følger ordre. Men i forrige uke hadde jeg ikke noe valg. Det var tid for årets dugnad i borettslaget. Ethvert borettslag med respekt for seg selv har en streng borettslagsleder, og mitt viser seg å ikke være noe unntak. Vi tropper opp klokka 18.01, ett minutt etter dugnadsstart. Det har allerede dukket opp mange naboer. Borettslagslederen, som vi aldri har møtt før, anerkjenner oss med et blikk før hun brøler mot oss: «Teip og tusj ligger der» (peker med hele kroppen), «ALLE må skrive navnet sitt på en lapp og feste den på framsida av jakka». Vi haster av gårde mot tusjene, skriver ned navnene våre så fort vi kan, fester teipen og former helt naturlig en rekke. Jeg innser at vi står i et slags geledd og at alle er rette i ryggen. «En, to, tre, fire, fem» teller borettslederen og peker på meg og fire forskremte naboer. «Dere er skrubbegjengen».

Oppgave: Skrubbe lokkene på borettslagets søppelsjakter. I alle oppgangene. Vi får med oss en dvask First Price-svamp og en halv klut hver. «Bøtte fikser dere sjæl». Så er det oppvisning. Vi samles rundt et skinnende reint søppelsjaktlokk og får demonstrert nøyaktig hvordan man fjerner teiprester og skitt. Så setter vi i gang. Det er overraskende slitsomt å skrubbe søppelsjaktlokk som har vært teipet igjen i årevis. Særlig med First Price-svamp. Jeg og min samboer samarbeider om et lokk når borettslagslederen kommer på inspeksjon. «Fint om dere også tørker over gulvet på vei ned». Vi ser på hverandre. Ordre nekter har aldri føltes mer nærliggende, men vi er tross alt ansvarlige borettslagsmedlemmer. Når alt kommer til alt, er jeg jo takknemlig. Borettslaget mitt kan utvilsomt skilte med Oslos reineste søppelsjaktlokk. *Elephant & Castle*

Wiegand På Oppland Kunstsenter kan du nå se utstillingen «Påstand og Dementi» av Herbert Eugen Wiegand. Her ved tresnittet «Brun og blå». Utstillingen står fram til 15. mai.

perspektiv@klassekampen.no

FOTO: ØYSTEIN THORVALDSEN

perspektiv

Tips til en salat

Det hevdes at hvis man spiste salviebladene med salt så hjalp de mot hold eller sting. Salvie har vært dyrket siden middelalderen og ble brukt mot halsinfeksjoner og hoste, på grunn av garvestoffene. Den kom sannsynligvis til Nord-Europa med Karl den Store og klostrerne. Det ble også brukt mot gikt, og det er eksempler på at den er brukt mot hudinfeksjoner. Salvie har fått navnet etter salvare, frelse, og legeskolen i Salerno mente at ingen trengte dø så lenge salvieplanten vokste i hagen. Diktet fra «Lægekunstens Blomst», Salernos legedikt skyver all tvil til side:

*Salvien må vi finne
Som råd for alt, vår redning og vår
trøsterinne.
Den gjør ens hode sterkt og klart
Som motgift har den mangt et liv
bevart.*

Salvien er beskrevet på summeriske steintavler, og aztekernes sjamaner brukte salvien som et rusende middel. I boka av Randi Genz om Hildegard av Bingen anbefales et mangfold av bruksområder: «Og den som lider under stanken fra noe skittent, han skal stikke salvie i nesen, og det vil hjelpe ham. Hvis noen har overflod av

Arngeir Berg
I DAG

slim, eller har en stinkende ånde, kok da salvie i vin, og sil det gjennom et klede, og la ham drikke det ofte, og de dårlige væskene eller slimet i ham vil minke.»

Det er et utall av sykdommer salvien kan lindre og minske effekten av. Manglende matlyst, fordøyelsesproblemer, mage- og tarmkatarr og betennelse i hals og munnhule, er noen av de plager salvien kan være med på å lege ifølge Hildegard.

Nielsen og Sivertsen i boka «Giftplanter» skriver at den ble betraktet som et mirakelmiddel: «Den er nevnt i alle oldtidens legeskrifter, og dens ry har holdt seg opp i det 20. århundre. Den var ikke bare en legeplante, men den hadde også skjulte magiske krefter. (...) Den ble også brukt av troll og hekser i deres trolldomskunster.»

Det er også viktig for mange å få med seg om salvien at rota var et

probat middel til å gi håret en svart farge og at uttrekket klarnet røsten. Det er noe å huske på for alle som er som skriveren og begynner å bli grå og knirkete i stemmen.

Salvien er svært utbredt i kjærlighetsmagien. Hvis en kvinne vil oppnå kjærligheten til en mann, er det et godt råd om hun tar et salvieblad og trer et hårstrå fra den hun vil ha, sammen med et hårstrå fra sitt eget hode gjennom salviebladet. Deretter legges det hele under dørstokken hans, da vil drømmen hennes kanskje oppfylles.

De gamle romerne anvendte salvien som en fruktbarhetsurt: Mannen og kvinnen skulle holde seg ifra hverandre i fire dager. Og hele tiden skulle de drikke salviete uten å spise mer enn akkurat det nødvendigste. Når de kom tilbake til hverandre, var det som de gjenopplevde hvetebrødsdagene på nytt, og det ble raskt synlige resultater.

Det at salvien styrker livsgnisten, hører man i strofen av Bellman: «Kom ræcken mig et glas af kryddervin och salvia, kan hände de mit blod från dödens köld befria.»

Arngeir Berg,
lektor og fagbokforfatter
arngeir.berg@outlook.com

Statsministeren

Veit du hvordan en vaskebjørn i nød ser ut? Ikke vi heller, men polske brannkonstabler trodde før helga i hvert fall at en vaskebjørn på toppen av en lyktestolpe kan se ut til å trenge hjelp, skriver United Press International. Vaskebjørnen var nok uenig, for den klatret rett opp igjen. Dermed ble den tvangsreddet på nytt og flyttet til skogen.

BILAG I KLASSEKAMPEN 2. MAI 2022

MUSIKK MAGASINET

Åtte år etter at Röyksopp tok farvel med albumformatet på «The Inevitable End», er de tilbake med «Profound Mysteries».

Dypt mystisk

FOTO: STIAN ANDERSEN

J DILLA | WILLIE NELSON | ROLF WALLIN | ALBERT AYLER | ERLEND ROPSTAD | PUSHA T

MUSIKKMAGASINET

Musikkredaktør: Eirik Blegberg.

Hovedanmelder: Martin Bjørnensen. Redaksjonssekretær/journalist: Frida Fliflet
Skrivere: Magnus Andersson, Egil Baumann, Mariann Bjørnelv, Terje Engen, Julie Forchhammer, Ida Madsen Hestman, Anne Hytta, Chris Monsen, Charlotte Myrbråten, Aslaug Olette Klausen, Arvid Skancke-Knutsen, Tom Skjeklesæther.

musikk@klassekampen.no, tlf.: 21 09 30 82. Boks 9257 Grønland, 0134 Oslo.

Månedens beste

Johan Dalene

«Sibelius, Nielsen: Violin Concertos»

Royal Stockholm Philharmonic Orchestra | BIS

Dalene har ikke bare et vell av klanger i instrumentet sitt – de er også utskåret med så mye karakter, og han veksler så raskt mellom de forskjellige fargene, at fiolinen fremstår som et lite orkester i seg selv. Når Dalene fargelegger Carl Nielsens fiolinkonsert viser han ikke bare sin egen fortrefelighet, men også hvorfor konserten med fordel kunne stått på det internasjonale standardrepertoaret.

Anmeldt av Magnus Andersson

Sondre Lerche

«Avatars of Love»

PLZ

Det dreier seg om genuin inspirasjon, som når dikteren lar en sommerfugl sette seg på en blomst, og får blomsten til å ønske at den kunne fly, den også. Det handler om fantasiens skaperkraft, om å løfte i utgangspunktet livløs materie. Som ord og toner. Og gjøre dem til nær perfekt popmusikk, fjorten ganger på rad.

Anmeldt av Arvid Skancke-Knutsen

Myra Melford's Fire and Water Quintet

«For the Love of Fire and Water»

Rogueart

Melford har ofte samarbeidet med musikere fra øverste hylle. Denne gang intet unntak. Her har hun samlet et veritabelt stjernelag, som foruten henne selv består av Mary Halvorson, Ingrid Laubrock, Tomeka Reid og Susie Ibarra. De er alle mesterlige improvisatorer, hvis unike gester setter tydelige farger på denne musikken.

Anmeldt av Chris Monsen

Spiritualized

«Everything Was Beautiful»

Bella Union/PIAS

Jason Pierce spiller rundt tretti ulike instrumenter her, og har med et ukjent høyt antall gjestemusikere. Resultatet er en musikalsk maktdemonstrasjon. I det hele tatt uttrykker Pierce en fornyet åpenhet for hva musikken og livet måtte ha å by på av nyanserikdom. Og om det er med ordene «Everything Was Beautiful» han vil oppsummere egen karriere, finnes det verre livsløgn enn som så.

Anmeldt av Aslaug Olette Klausen

Billy Woods

«Aethiopes»

Backwoodz Studios

Utenfrablikket er utvilsomt et sentralt tema her, samtidig som Woods' perspektiv utforsker uklare grenser i diaspora-opplevelsen. «Aethiopes» er samplebasert «undergrunnsrap» som tvers gjennom låter som noe eget, som noe som ikke har blitt gjort på plate før – en bragd man ikke skulle tro var mulig i 2022.

Anmeldt av Martin Bjørnensen

Blue moon, you saw me standing alone

Bomp-baba-bomp-ba-bomp-ba-bomp-bomp / Vedanga-dang-dang-vadinga-dong-ding. Doo wop-historien er full av genialt nonsens, og The Marcells var like gode på genialt nonsens som hvem som helst. Grappa, oppkalt etter krølltang-hårstilen *marcel wave*, ble grunnlagt i Pittsburgh i 1959 og ble en del av rockehistorien to år senere. I 1961 gjorde de nemlig en cover av Richard Rodgers og Lorenz Harts

DENNE UKA FOR 61 år siden

«Blue Moon» fra 1934, men tok den ut av det Hollywood-tilpassede standardballade-formatet og gjorde sangen til rein, sprudlende moro, med bass og for ungdommen. Resultatet var at The Marcells' «Blue Moon» gikk til nummer én både i USA og England, som pop og R&B, fra og med denne mai-uka i 1961. Og ja, det ble The Marcells eneste nummer én-hit, men ikke deres eneste gode låt. For doo

Storselger settes pris på.

wop-historien er nemlig også full av undervurderte vokallgrupper, med kataloger som stikker dypere enn man kanskje skulle tro. **EB**

COVERET

Hjemme hos: Harry

Harry Styles

«Harry's House»

Sony Music

Nettet eksploderte, så klart, da Harryen *endelig* annonserte nytt album og *endelig* slapp coveret. «Where Is Harry's House?», «What We Know About Harry's House», «Harry Styles's Album Cover Outfit Is Chic» og «Harry Styles's New Album Cover Ushers in a Delicate Style Era» er bare noen ytterst få, ydmykt utvalgte titler på nettsaker som poppet opp fortere enn noen kunne si «kjendiscrush».

Albumets førstesingel, «As It Was», ligger og ruger på førsteplass på Spotifys topplister, og britten stjål om mulig enda flere hjerter etter en bokstavelig talt glitrende Coachellagig. I det hele tatt: Alle elsker Harry.

Men la oss se litt nærmere på det småsurrealistiske coveret. En oppned-stue, deilig og lyst innredet. Harry selv står tankefull i hjørnet, velkledd i

bluse og slengbukser fra London-designeren Molly Goddard. (Innrøykte rockere med langt hår og skinnbukser: bye, bye). Men hva tenker han

på!? Klær? Møbler? Gitar? Ekskjærest? Den kommende turneen? Kanskje får vi vite mer når platen slippes: 20. mai. **FF**

PÅ VEI OPP

Hvem?

Du har kanskje hørt kentuckyrapperen Jack Harlow på Lil Nas X sin «Industry Baby» – den nærmer seg tross alt 1,3 milliarder avspillinger på Spotify. Forbes mener 24-åringen er «poised for hip-hop nobility». Intet mindre.

Hva?

Harlow er en ambisiøs type, og har fått solid skryt av både Drake og Kanye – faktisk dukket han opp på sistnevntes «Donda 2». Hans eget debutalbum «That's What They All Say» (sic) fra 2020 nådde andreplass på Billboardlisten.

Hvor?

Andrealbumet «Come Home the Kids Miss You» kommer 6. mai. Harlow spiller øg på Kadetten i Sandvika i juni. Enn så lenge er singelen «First Class» nummer to på Spotifys globale toppliste (kun slått av covergutt Harry Styles). **FF**

MERK AT...

... Spotify gikk 59 millioner i minus i årets tre første måneder, ifølge NTB. Spotify-aksjene har dalt med over femti prosent siden nyttår. Ikke at selskapet lider noen nød av den grunn: Bare nå, i første kvartal av 2022, har omsetningen vært på 26,4 milliarder kroner. På tide å prise låter høyere enn 5 øre, sa du?

... det er mer fra Spotify-land: nettstedet Music Business Worldwide har tatt en titt på Spotifys «Loud and Clear»-sider, som skal gjøre det lettere for artister å følge sine egne avspillinger. Og hva fant de ut? At nærmere 80 prosent av alle artister på Spotify har færre enn 50 månedlige lyttere. Til sammen har Spotify rundt 8 millioner artister som summa summarum har opp mot 80 millioner låter. Tallet er ganske oppsiktsvekkende.

... tyske Klaus Schulze, «technoens gudfar», er død, 74 år gammel. Den grense-sprengende elektroniske komponisten gikk mot sekstitallets rockestrøm, og ble et tidlig medlem av avantgarde/elektronika-grappa Tangerine Dream. Schulze har hatt en massiv innflytelse på elektronisk musikk.

Vi noterer oss også at Andrew Woolfolk – saksofonist i Earth, Wind & Fire – har gått bort. Han ble 71 år. **FF**

POPQUIZ KLOKKA 19.00 MUSIKKMAGASINET + RINGE

FØRSTE ONSDAG I MÅNEDEN, LEILIGHETEN PÅ ROCKEFELLER

Mall og mening

MIDT I MUSIKKEN

Iver Armand
Tandsether
Gitarist i Mall Girl

På fredag kom omsider art-popperne i Mall Girl med debutplata «Superstar». Vi tok en slags prat.

INTERVJU

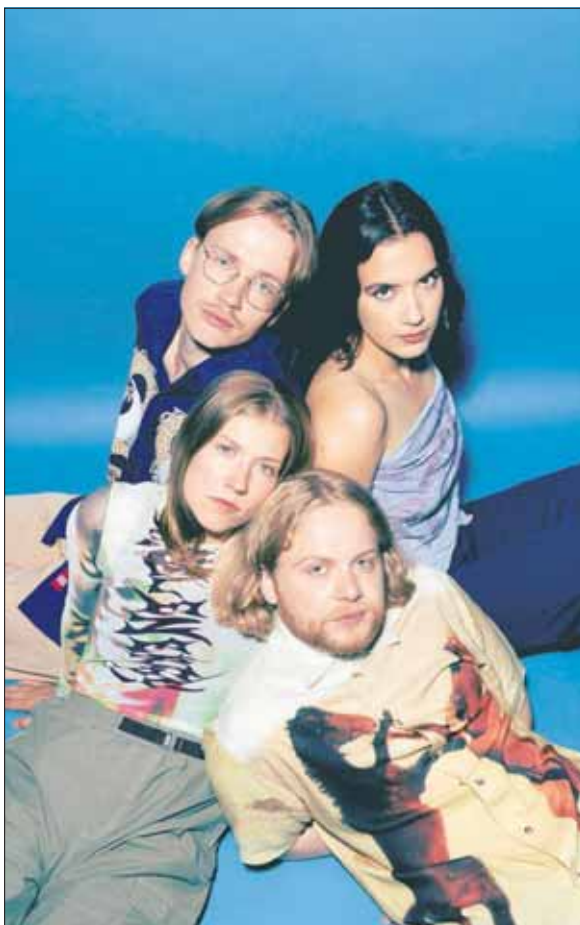
Av Frida Fliflet

Nå er «Superstar» ute. Det er fire år siden førstesingelen «Slay Queen», og dere har for lengst spilt på både Øya og Roskilde. Det har tatt litt tid?

– Ja, delvis på grunn av covid – som jeg ikke vil snakke om, det er så jævlig kjedelig – men det hadde vel tatt tid uansett. Men til slutt var vi sånn «nå må vi bare få blæsta den ut». Dette ble innspilt i julen 2020, men det suger å gi ut ting når man ikke kan dra rundt og spille. Så vi har bare chilllet. Men det er nå det skjer! Hva for et intervju er dette her egentlig? Jeg vet ingenting.

Dette er en fast spalte som heter Midt i musikken... Men okei, dere beskriver dere sjølv som «mattepop». Hva vil det si?

– Ja, hva vil det si? Nei ... vi er

MALL GIRLS: Har vært hypet i et par år, og er endelig plateaktuelle på Jansen Records. Men tanken bak musikken? Eh, er det så nøye.

FOTO: JONATHAN VIVAAS KIISE

inspirerte av ting som er litt loka. Det går fort på gitar, det går i femtakt, ikke firetakt ... men vi er ikke bare rare. Litt rart og skeivt – men også streit. Det fins jo en sjanger som heter matterock, som vi

har prøvd å stjele et par greier fra... og så er det vel bare litt popmusikk også, sikkert, «fordi det er sang og melodi!» Nei da. Ser dette morsomt ut på tekst? Håper det.

Hvordan vil du sjølv beskrive albumet?

– Det må vel bli mattepop, det! Haha. Nei, det er ... Har du dårlig tid? Jeg skal bare høre med noen andre om de har noe lettis å si... Vil du ha punchline eller en hel setning?

Alt trenger ikke være dritsmart. Det kan også bare være fett.

Eh, ja takk, begge deler?

– Ehh ... «gøy, sprudlende, variert ...» Og jeg har fått lov å spille noen helt iddiot greier på gitar ... Jeg vil jo bare lage de mest gjøkete tingene jeg kan spille på gitar.

... Okei. Har dere noen musikalske inspirasjonskilder, da?

– Nå er det jo fire år med forskjellige ting stappa inn i en plate. Men for min egen del er det et band som heter Covet som har en jævlige rå gitardame... og litt sånn Black Midi har jeg tenkt mye på. Og mye sånn midwestemo-musikk. Som faktisk er en sjanger.

Dere har også gått litt vekk fra den rosa estetikken dere hadde i starten?

– Ja, den første låten kom ut i 2018, og det er jo litt artig å kunne forandre seg på fire år. Nå har vi litt mer sånn... *casual* stil. Det er jo gøy å prøve å se litt ålreit ut. Men vi er ikke så oppspjåka som vi engang var. Nå er vi bare kule! Nei da, ikke skriv det. Men man blir jo ferdig med ting. Som for

eksempel rosa ting.

Platen heter «Superstar». Hva ligger i tittelen?

– Her er det mange historier. Men for min del var det bare at Bethany (vokalist Bethany Forseth-Reichberg, red.anm.) sa «Skal den hete 'Superstar'?» og jeg bare – ja! For meg er det bare et fett ord, et hooky ord. Mens de andre har tenkt mer «alle kan være en superstar» også videre ... men jeg tenker at alt trenger ikke være dritsmart. Det kan også bare være fett.

Bandnavnet, da – hvem eller hva er Mall Girl?

– Etter at vi kalte oss det, fant jeg ut at det er et Face-bookspill ... som jeg aldri har spilt. Vet bare at det er ting. Veldig bra research av meg! Nei da. Men det var bare sånn, «Hva med å hete Mall Girl?» Også bare ja. Dritsmud. Det låter riktig til musikken på et eller annet abstrakt, artsy vis.

Er det en låt på platen som du synes fanger essensen av musikken deres?

– Jeg synes den er fint oppsummert av låten «Bachtap». Der er det masse rare greier og masse chille greier om hverandre. En god blanding.

Ikke sant. Hva er planene framover, da?

– Jeg har null oversikt, men... Vi skal spille Øya og noen greier i sommer. Og så skal vi bare gønne på og lage ny plate. Det er det jeg liker aller best. Eller det er jo fett å spille også. Skal ikke hate på det!

frida@klassekampen.no

Les anmeldelsen av Mall Girls «Superstar» på side 13.

Velkommen, alle kulturarrangører!

GJESTESPILL

Av Mariann Bjørnelv

Festivalsjef for Moldejazz og fast spaltist i Musikkmagasinet

Nest siste helg i april var spekket med en rekke større begivenheter for alle oss som har vårt virke i musikkbransjen. På en og samme helg var vi gjennom både Spellemann, landsmøtet til Norske konsertarrangører og sistnevntes storslåtte 40-årsfeiring. For å ta det siste først: Når du samler over tre hundre konsertarrangører med venner, som knapt har sett hverandre på to år her ute i den virkelige ver-

den, blir det mye kjærlighet i rommet. Aldri har vel Det gamle biblioteket i Oslo vært fylt av så mange klemmer på en gang.

Savnet etter de fysiske møteplassene har vært stort, like mye for oss som kollegaer som for vårt publikum. Det ble klemming, dansing, historier om utbrenthet, bratte bakker og fremtidshåp, skrøner, musikk, taler og generelt sjukt bra stemning. Lørdag ble til søndag og vel så det før vi kom oss i seng, med store smil rundt munnen og såre stemmer av altfor mye snakking.

Nå er det ikke noe unormalt ved at landets konsertarrangører koser seg i hverandres selskap. Det er vi gode på. Det som derimot var uvanlig med denne helgen var det som foregikk på fredagen.

Og da snakker jeg ikke om musikkbransjens tydelige

ALLE SKAL MED: For eksempel dansere.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN/NTB

bakgrunnskakling i beste sendetid på NRK, i en smått skandaløst dårlig versjon av Spellemann. Jeg snakker om det historiske landsmøtet til Norske konsertarrangører (NKA).

For mens store deler av musikkbransjen svinset svansen

(men knapt fikk hylle seg selv) på Sentralen, fikk jeg som avtroppende styreleder være med på en radikal endring av NKA. Fredag 23. april ble Norske konsertarrangører til Norske kulturarrangører. NKA åpner med dette dørene på vid vegg for å inkludere det brede laget av kulturarrangører, og er ikke lenger begrenset av at arrangøren må ha konserter og musikk som sitt hovedvirke.

Kanskje er dette spennende kun for organisasjonsneder som meg. Men det helt klare målet med en slik endring er å skape en sterk arrangørbransje, som er godt rustet for fremtiden. Som taler med en samlet stemme og setter dagsorden.

For er det én ting vi har lært de to siste årene, er det dette: Den som skriker med flest stemmer bak seg får mest oppmerksomhet. NKA har

stått beinhardt på krava under pandemien, sammen med aktører som blant annet Creo og Virke, og derav har vi også vunnet frem. Skal man komme noen vei med å formidle behovene vi har, må vi samle oss. Mange bekker små og alt det der.

Så er det egentlig ikke noe revolusjonært med denne endringen. Det er få konsertarrangører som bare arrangerer konserter. De fleste av oss holder også på med teater, film, stand-up, debatter med mer. Skillet har opplevdes kunstig i flere år, og nå var tiden inne for å ta neste skritt.

Det som startet som Norsk rockeforbund ble til sjangerfrie Norske konsertarrangører, som nå er blitt til Norske kulturarrangører – for et samlet arrangørfelt på tvers av kunstretninger. Så, hei, Kulturarrangør-Norge! Velkommen skal dere være!

musikk@klassekampen.no

It's album time: Røyksopp er tilbake i godt, gammelt slag på «

LYD OG BILDE

Åtte år gamle «The Inevitable End» ble ikke helt slutten for Røyksopp som albumartister likevel, uavhengig av hvordan duoen selv definerer nye og visuelle «Profound Mysteries».

ALBUMESSAY

Av Aslaug Olette Klausen

Grepet av øyeblikkets tidsånd, gir det mening at artister går høyt ut og sier at de ikke skal lage det samme igjen, i hvert fall ikke slik de gjorde det før. For deretter, som i tilfellet Røyksopp, å gjøre nettopp det. Da duoen i 2014 slapp albumet «The Inevitable End», postulerte Svein Berge og Torbjørn Brundtland at de aldri mer skulle gi ut noe i albumformat. Men her er vi, under tiåret senere, og Røyksopp slipper «Profound Mysteries».

Riktignok påstår Berge og Brundtland selv at «Profound Mysteries» er noe annet. At det er et audiovisuelt produkt, i krysningspunktet pop og popkunst. Men i bunn og grunn, når musikk utgis som et knippe låter samlet på cd, kasset og i strømmetjenester, er det for et album å regne. Om musikken aldri så mye har følge av kortfilmer, til forveksling i musikkvideoformat, på deres egen nettside og alle andre nettløsninger der slikt er tilgjengelig.

Om noe, så kjennes det til og med

Røyksopp
«Profound Mysteries»
Dog Triumph/Warner Music

★★★★☆

som om de kommer litt sent til den visuelle albumfesten, all den tid Karpe leverte noe langt mer eksperimentelt og eksperimentelt tidligere i vinter, som dessuten var mer på internettets premisser. Sammenlikningen er heller ikke så søkt som det kan høres ut, ettersom Røyksopp, i sin tid, var landets største popduo. Nå er det Karpe.

Spol tilbake drøyt 20 år. Røyksopp slapp «Melody A.M.» (2001). Salgstallene var svimlende, og skiva vant Spellemann i elektronikklassen. «Eple» landet hos Apple, som gjorde

den til kjenningsmelodi for sitt daværende operativsystem, Panther. Og den som tenker at det visuelle fokuset er en nyvinning for duoen, må friske opp hukommelsen: Videoene høstet velfortjent både heder og oppmerksomhet. Det ble MTV-pris for videoen til «Remind Me» (regi: franske H5), mens «Eple» fikk Spellemannpris i kategorien beste musikkvideo, og det samme gjorde «Remind Me» året etter.

I alt kan duoen tegne seg for hele seks Spellemannpriser i ulike kategorier så langt. I tillegg kommer andre priser, inkludert svensk Grammy og nominasjon i den amerikanske utgaven. Mens raritetsutgivelsen «Lost Tapes» (2019), som senere ble samlet i forkortet fysisk utgave, kan tegne seg som fjorårets dyreste produkt på musikkdatabasen Discogs (nettbasert database og markeds plass for musikk, red.anm.).

Like viktig som musikkvideoene var imidlertid hvordan Røyksopp traff perfekt på remix-boomen – som fulgte det man med store ord kan kalle demokratiseringen av teknologiske produksjonsverktøy. Sammen med et knippe av Nordens fremste vokalist, som Robyn, Anneli Drecker, Karin Dreijer (Fever Ray) og Susanne Sundfør, gjorde Røyksopp en rekke samarbeidssuksesser.

Berge og Brundtland både definerte og kapitaliserte på popmoten. Påvirkningen på produsentene som har kommet etter dem er formidabel. Ikke til forkleinelse for de som på nittitallet bygget opp, banet vei og la grunnlaget for det som nå faller under sekkebegrepene nordic disco noir og scandipop, men Røyksopp var frontfigurene.

Ovennevnte tatt i betraktning, er det kanskje ikke uventet at når duoen (igjen) fant seg visuell samarbeidspartner, så var det et nordisk firma; produksjonsselskapet Bacon. Ni regissører fikk – i hvert fall uttalt – frie tøyler til å tolke de ti låtene som

utgjør «Profound Mysteries», med hver sin kortfilm/video.

Like forventet er det at Røyksopp samarbeider med ulike vokalist, hvor den eneste som er gjenbrukt fra tidligere er Susanne Sundfør. Vel å merke er Sundfør her for første gang med Røyksopp i albumformat. Til gjengjeld får hun to spor til rådighet. Og det er bare å konstatere at Sundførs stemme kler duoens signatursound – slik hennes gjestevokal også gjorde i 2012, på de to enkeltstående singlene «Running to the Sea» og «Ice Machine» (Depeche Mode-cover), samt «Never Ever» i 2016.

Den første vokalist lytteren møter på «Profound Mysteries» er imidlertid Alison Goldfrapp, på tredje låta «Impossible». Før den tid etablerte instrumentalene («Nothing But» Ashes ...) og «The Ladder» at Røyksopp er tilbake i godt, gammelt ambisiøst slag – som også er den største slagkraften dette albumet har.

Goldfrapp debuterte for øvrig rundt samme tid som Røyksopp. Og det kan synes som om alle involverte har lent seg mot sin begynnelse. I vokalistens tilfelle «Felt Mountain»

«Profound Mysteries», uten at det føles helt nytt og friskt nok.

THOSE NORWEGIANS: For mer Røyksopp, besøk hjemmesiden deres og «Press R».

FOTO: STIAN ANDERSEN

(2000) – for sopranen til Goldfrapp er like iskald og kul på «Impossible» som på nevnte plates andresingel, «Utopia». En kjølig tilnærming som så blir etterliknet, men ikke like effektivt fulgt opp på påfølgende og mer forglemmelige «How the Flowers Grow», med britiske Pixx på vokal. Det er nesten så man kan mistenke at

middelmådigheten er planlagt, for å gi Sundførs «If You Want Me» litt ekstra drahjelp – og momentum. Og det virker. I den grad at man (nesten) overser at sangen til forveksling høres ut som klisjeen av en lekker Røyksopp-featuring-vokalist-singel. Arrangementet er storslått, timingen perfektjonert.

Det instrumentale mellomspillet som følger i «There, Beyond the Trees» fungerer som en pustepause før Astrid S får gjøre heseblesende «Breathe» – morsomt nok hennes andre utgivelse med den tittelen. En låt som i singelversjon, utenfor konseptalbumets rammer, virker

lettvektig. Men i sammenhengen får den en skikkelig forfriskende funksjon. Det hun ikke har av Sundførs register i stemmen, tar Astrid S igjen ved å trekke lydbildet i retning av et annet av de store elektropopbandene fra årtusenskiftet, Ladytron, i tillegg til et svakt ekko av Robyn.

Lyset dimmes ganske kraftig i meditative, ambiente «The Mourning

Samtlige låter lener seg på ideen om at de skal støtte – og støttes opp av – noe utenfor selve lyden.

Sun», der Sundfør igjen står for sakral sang. Overgangen til den snaue, gammelmodig sci-fi-inspirerte avslutningen «Press R» er sømløs.

«**Profound Mysteries**» gir mer enn noe annet et dypdykk inn i ønsket om å være noe større enn seg selv. Samtlige låter lener seg på ideen om at de skal støtte – og støttes opp av – noe utenfor selve lyden. De cinematisk, for ikke å si atmosfæriske, arrangementene er mettet med lydmalende motiver. Tekstene er på sin side magre. Ordene er så underlagt det tonale uttrykket at det å beskrive betydningen som *åpen for tolkning*, er den mest meningsfulle gjengivelsen.

Men så har det da også tidvis vært slik at det er lyd, og ofte kombinasjonen av stemninger i lyd og bilde, som har vært Røyksopps varemerke. Og det varemerket treffer de klokkerent på. For om Røyksopp anno 2022 ikke gjøre annet enn å følge formelen for hva duoen alltid har vært, så opererer de i det minste i Formel 1-klassen. Men bare pen kjøring i et imponerende kjøretøy gir dessverre sjelden pallplass. Og denne «plata» mangler litt, uansett hvor begeistret man måtte være for at Røyksopp igjen er tilbake i manesjen.

musikk@klassekampen.no

NASJONAL JAZZSCENE SØKER NY DIREKTØR

Søknadsfrist 1. juni 2022 og tiltredelse 1. mars 2023

Les mer om stillingen og søk på nasjonaljazzscene.no

NASJONAL
JAZZSCENE

NEW MORNING

NYTT ALBUM UTE NÅ

KETIL BJØRNSTAD

SOLO PIANO – SYTTI ÅR
(OG SYV NYSKREVNE DIKT)

04.05 OSLO, ROCKEFELLER / 14.05 MAIJAZZ, SPOR 5 / 18.05 LEVANGER, LEVANGER KIRKE
19.05 SANDNESSJØEN, KULTURBADET / 08.06 HOV, HOV KIRKE
10.06 SENJA, KRÅKESLOTTFESTIVALEN / 25.06 STRANDEBARM, STRANDEBARM KYRKJE
09.07 DRØBAK, DRØBAK KIRKE / 16.07 TROMØYA, STUDIO SPORNES
30.07 BARONIET ROSENDAL, RIDDERSALEN / 03.09 SIREVÅG, OGNA SCENE
04.09 LILLEHAMMER, MAIHAUGSALEN / 11.09 NESODDEN, NESODDTANGEN KULTURCAFÉ
06.10 MOLDE, STORYVILLE / 07.10 SKIEN, MENSTAD BYDELSHUS
30.10 FREDRIKSTAD, BIBLIOTEKETS AULA / 10.11 SANDVIKA, KALKMØLLA

Urfremføring i Stavanger: Rolf Wallins konsert for sheng og orkester.

Spektakulært

KONSERT

Rolf Wallin & Igor Stravinskij

Stavanger Symfoniorkester, Wu Wei (sheng), SISU slagverksen-semble, Pascal Rophé (dirigent)
Stavanger konserthus, 28. april

Stavanger Symfoniorkester har lenge tatt grep som kan tjene som forbilde for resten av orkesternorge. Våren 2022 er Rolf Wallin invitert som *composer-in-residence* gjennom fire konserter. På lørdag var det konsert på Tou, med elektronikk, ballonger og scenografi av Carle Lange, og på torsdag avsluttes portrettet med Wallins like virtuose som fengende orkestermesterverk *Act*. Men grunnen til at jeg tok turen til Stavanger, var en urfremføring – vel vitende om at Wallin skriver for orkester som få andre, og han kan bygge opp musikkens dramatikk, ofte på en gammel klassisk måte, selv om hans tiltalende tonespråk definitivt er av moderne dato.

Stonewave (1990) ligger til grunn for *Mountainwave* (2021) som åpnet konserten. Det er et verk skrevet for slagverkstrio basert på fraktaler, altså komplekse, detaljrike og skjønnne visuelle mønstre beskrevet i matematiske formler. Det er lett å tro at musikken blir klinisk og fjern med et slikt grunnlag, men vi har altså å gjøre med mønstre som i utgangspunktet er vakre, og dessuten ligger jo den muskalske skapningen i Wallins oversettelse fra matematikk til musikk.

I fjor utvidet Wallin *Stonewave* slik at de tre ypperlige musikerne i SISU slagverksen-semble ble solister sammen med orkester. Verket fikk navnet *Mountainwave*. Med orkester kan det for så vidt spilles både med tonehøyder og rikere klang enn når det spilles kun av slagverk, og solister og orkester kan gå i klangdialog med hverandre. Men det nye og omfattende klangarbeidet gir også *Mountainwave* en ny identitet, sammenlignet med *Stonewave*. Nå får ikke matematikkens skjønnhet like stor plass, og jeg opplever heller ikke at dette er så intrikat skrevet for orkester som Wallin er kapabel til. Verket er likevel et vindu mot hans fengslende verden.

Wallin var satt opp mot to orkesterverk av Igor Stravinskij: *Symfoni i tre satser* (1917) samt *Nattergalens sang* (1942-45). Selv om SSO, under franske Pascal Rophés ledelse, spilte med tydelig utskårne temaer og klanglig fantasi,

DEN SATT: Rolf Wallin er 64 år, fra Oslo, mens Wu Wei, med shengen, er 52 år og utdannet i Shanghai.

FOTO: MARIE VON KROGH

skal de ikke få skrytet de fortjener, fordi her er det huskomponisten som står i sentrum.

Konsert for sheng og orkester (2022) ble urfremført, og har du ikke hørt om «sheng» er du i godt selskap. Dette er et kinesisk tradisjonsinstrument, et munnorgel med bambusrør (antallet kan variere, men det er 37 i solisten Wu Weis instrument) der «sheng-blåseren» forandrer tonehøyde med hull og klaffer. Klangen har noe nasalt ved seg, men minner også om de skjønneste lydene fra et bandoneon blandet med noe treblåseraktig.

Ikke minst kan Wei synge på instrument sitt, på en så levende måte at enhver klassisk blåsermusiker har noe å lære fra ham. Wallin har valgt å la mye av stykket foregå med disse himmelske klangene, gjerne i subtil fargedialog med orkestret. Innad i orkestret finner han stadig nye instrumentkombinasjoner for å lage uttrykk. Fargene bølger mellom ulike instrumentgrupper, slik at orkestret kan høres i et flerdimensjonalt

perspektiv rent lydlig i rommet. Musikk blir sjelden så vakker som dette.

Wallin forteller at fremdriften og utviklingen i Konserten er laget intuitivt, som et hvilket som helst klassisk verk. Samtidig er det ikke tilfeldig hvilke toner han bruker, fordi her benytter Wallin seg av et prinsipp han selv har skapt for å generere tonematerialet, nemlig såkalte «krystall-akkorder» (altfor enkelt: tre intervallprogresjoner blir brukt tre ganger ovenpå hverandre). Den dramatistiske formen baserer seg på inspirasjon fra de fem kinesiske elementene: vann, jord, tre, metall og ild. Etter en introduksjon tar han for seg disse, én etter én, i en fengende episk fortelling.

Jeg lurte på om det ikke er noe med krystall-akkordene som gjør at Wallin ofte kan kjennes igjen nettopp som Wallin. Opp i rekkene, når intervallene blir stablet på hver-

andre, får han et tett tonemateriale som likevel ikke er altfor dissonerende (Wallin kaller det mer tilgjengelige i sin musikk for «konsonerende atonalitet»). Han begrenser sitt materiale til noe gjenkjennelig, men krevende, og har dermed en grunn, et materiale, som kan utvikles både i fargerik orkestrering og dramatisk utlegning. Klangene spenner fra små krusninger til at hele orkestret fremstår som et rasende slagverksen-semble.

I den siste satsen, «Ild», forventes Wei å improvisere etter komponistens instruksjoner. Han spiller flerstemmig og fremmaner klangene det er vanskelig å forestille seg at det kommer fra en munn og ti fingre som dekker forskjellige hull og trykker på klaffer. Ikke minst tar intensiteten fullstendig av. Med hjelp av raske tungeteknikker, og den kontinuerlige lyden som kommer av at en sheng kan spilles på inn- og utpust, dri-

ves energien til høyder som tar pusten fra deg som lytter. Wallin følger selvfølgelig opp med suggererende rytmearbeid i orkestret. Det er likevel den helhetlige inspirasjonen, at Wallin også mediterer over klanger tilsvarende shenginstrumentets aller skjønneste lyriske melodiforforming, som gjør Konsert for sheng og orkester så variert og vellykket.

Verkets kvalitet, men også verdens mangel på sheng-blåsere tatt i betraktning, gjør at jeg håper på en innspilling av dette materialet, gjerne med SSO. Konserten var det mest overbevisende de spilte i løpet av kvelden. Det er sjeldent å høre nyansert, virtuos og gjennomarbeidet orkesterspill allerede ved en urfremføring. SSOs samarbeid med Wallin skal visstnok fortsette med en innspilling og nok en urfremføring. Det er også verd å merke at Emmanuel Pahud, kanskje verdens fremste fløytest, er *artist-in-residence* hos SSO. De er heldige i Stavanger som har et så nytenkende orkester i byen.

Magnus Andersson
musik@klassekampen.no

Musikk blir sjelden så vakker som dette.

Lyden av Detroit: J Dilla-biografi er eksemplarisk på å beskriv

Tidens signatur

e det byspestifikke, men knoter seg bort i tidsforskyvelsene.

Dan Charnas' bok om rap-produsent-legende J Dilla vil avlive seiglivede myter om hva som gjorde soundet hans så unikt. Dessverre tas også snarveier for å konstruere nye myter.

MUSIKKBOK

Av Martin Bjørnensen

To sentrale spørsmål besvares mer enn kapabelt i biografien «Dilla Time», som går gjennom livs- og karriereløpet til produsent (og rapper) James «J Dilla» Yancey (1974-2006), men også den besynderlige, kultaktige posthume statusen mannen og beatsene hans har fått. Det sistnevnte er dessuten vesentlig for disse to kjernespørsmålene:

Hvorfor er musikken til J Dilla viktig? Og hvis den er så viktig, hvorfor var ikke mannen og musikken større (kommersielt sett!) mens han enda levde og var aktiv?

Forfatter Dan Charnas var selv perifert involvert i karrieren til J Dilla, da han i sitt tidlige karriereløp som produsent og plateselskapsmann i rapbransjen dro til Detroit og kjellerstudioet til J Dilla sammen med rapperen Chino XL. Dette var rundt årtusenskiftet, i forbindelse med innspillingen av sistnevntes J Dilla-produserte låt «Don't Say a Word» – for øvrig en så forglemmelig låt at den så vidt er nevnt i en bisetning i boka omfattende gjennomgang av produksjonene til J Dilla.

Den høyst variable suksessen til Dan Charnas som aktiv spiller i «selve rapbransjen», dannet grunnlag for hans grundige 2011-bok «The Big Payback»: En gjennomgang av *the business of hip hop* fra et klart definert bransje-perspektiv. Boka ble også startpunkt for et nytt karriereløp som forfatter og foredragsholder. Som igjen førte Charnas inn i undervisningsvirksomhet rundt rapmusikk og bransjestrukturene rundt den. En sammensatt bakgrunn som til sammen gir en god balanse mellom nærhet og distanse til materialet i denne biografien. For Dilla var en produsent og musiker som ofte hadde et stormfullt forhold til forretningsrealitetene rundt musikken sin, på flere vis enn de nær 750 000 dollar han etterlot seg i skattegjeld da han gikk bort i 2006.

Og «Dilla Time» byr på gjentatte anekdoter om episoder der massive anledninger til mainstreamsuksess glipper ut av hendene til J Dilla, på vis som ikke kan kalles annet enn høyst selvforskyldt. Som når Dilla ved to separate anledninger unngår både å ta telefonen og å svare på telefonsvarmeldinger fra daværende 'N Sync-medlem Justin Timberlake, som ville møtes for å diskutere et mulig samarbeid.

Denne «snubbingen» er tidfestet eksakt rundt oppløsningen av boybandet 'N Sync, altså rett i oppkjørselen til det som skulle bli Timberlakes multimillionselgende R&B-solodebut «Justified». For de som dagdrømmer om alternative universer, er en J Dilla-produsert Justin en utopisk drøm om en alternativ popsamtid. En annen dør til helt andre uhorste soniske muligheter åpnes og lukkes der boka beskriver J Dillas nære relasjoner til sentrale personer i kretsen rundt «bybror» Eminem, som manager Paul Rosenberg og D12-rapper (og sentral Detroitrap-figur) Proof.

Men også disse relasjonene susses bort i sausen av en uforutsigbar forretningspraksis, som ser ut til å følge J Dilla gjennom livet. Inkludert millionbeløpene som skjødesløst settes på spill da Dilla på tidlig totusentall tøy strikken godt forbi så langt han klarer – da han en periode var signert til storselskapet MCA som artist, under i utgangspunktet svært sjenerøse betingelser (grunnet hans nære forbindelser til MCA-artistene Common og The Roots – som ved siden av «neo soul»-stjernene Erykah Badu og D'Angelo var de nærmeste musikalske relasjonene J Dilla hadde til «mainstreamen» i sin levetid).

Skal man være krass er det påfallende hvor mange ganger boka gjentar hvordan J Dilla ikke stolte på noen i rapbransjen, i all fall ikke når det kom til penger. Selv ikke mentoren Q-Tip fra A Tribe Called Quest, som ifølge Charnas godt kildebelagte fremstilling virkelig ble satt på prøve i sin nær idealistiske, uformelle Manager-rolle i første fase av J Dillas karriere. Samtidig har ikke «Dilla Time» en eneste konkret historie der noen faktisk misbruker Dillas tillit. Derimot finnes en lang kavalkade der han selv setter vennskap og andre relasjoner på spill, gjerne for en sjekk eller andre materielle fristelser, eller ved rent lunefulle innfall. Som når han hopper av fra sin egen rapgruppe Slum Village på kort varsel, eksakt i det øyeblikk barndomskamerat-trioen endelig var sikret infrastruktur til å turnere og promotere musikken sin på nasjonalt plan (så landet da også Slum Village karrierens eneste Billboard-hit «Tainted» mot alle odds, rett etter J Dillas sorti).

Hva er det som formet en slik dysfunksjonell mentalitet? Charnas skriver det ikke rett ut, men det kan nok leses mellom linjene i de tidlige kapitlene, om oppveksten og familierøttene i en by i full oppløsning: åttitallets Detroit.

Her er «Dilla Time» på sitt aller beste, i måten det musikalske livsverket til J Dilla plasseres i en konkret og svært byspestifikk kontekst. Som når det gjelder familierøttene, med sine overbygninger til byens musikalske historie – for både mora og faren hadde musikalske ambisjoner som svant bort under sekstitallets Motown-gullrush, og den etterfølgende kulturelle og økonomiske kollapsen

«Dilla Time»

Dan Charnas
MCD/Farrar, Straus and Giroux

som rammet byen fra syttitallet.

En annen byspestifikk faktor boka forteller levende om, er den ellers ganske sky og tilbaketruke J Dillas forkjærlighet for byens strippeklubber. Både de transaksjonelle relasjonene han etablerte der, men også de særegne musikalske omgivelsene, i klubber som rundt samme tid var arnested for techno/hiphop-hybridjangeren «ghetto tech», med sitt særegne vis å forholde seg til to rytmiske tempo på en og samme tid.

Og apropos rytmiske terreng: Charnas viser litterært format i et oppfinnsomt kapittel som trekker historiske paralleller mellom den kaotiske byplanleggingen i Detroit's bykjerne – *the town where parts of the East Side were west of the West Side, and parts of the West Side were east of the East Side* – og J Dillas svært særegne måte, særlig i sin trommeprogrammering, å snirke seg inn, ut og langt forbi sine samplere og trommemaskinens maskinelle rytmiske skjemaer. Det er jo dette som står igjen som hans sentrale musikalske arv, og som er grunnen til at Charnas systematisk kan påvise en posthum musikalsk påvirkning langt utenfor selve rapsjangeren.

«Dilla Time» er forbilligelig konkret, dessuten pedagogisk og forståelig, også for uinnvidde «lekfolk». Ved hjelp av rytmeplansjer (utviklet sammen med musikkolog Jeff Peretz) skjærer Charnas møysommelig inn til kjernen av eksakt *hva* J Dilla gjorde, hva det var som satt så særegne (tids)signatur på hans samplebaserte produksjoner.

Mye som er skrevet om dette tidligere, er kryptiske gjentakelser av vage fraser, om hvordan J Dilla frigjorde seg fra maskinell rytmikk ved å slå av såkalt kvantisering – det vil si funksjonen der maskinen «korrigerer» den menneskelige inputen (og rytmikken) etter regulerede (tids)skjemaer og faste rytmiske mønstre. Dan Charnas klarer effektivt å påvise at dette er en myte, at dette kun var én av mange metoder J Dilla benyttet seg av, ofte på en og samme tid. Så langt forbilligelig godt. Men dessverre faller Charnas for fristelsen for å konstruere nye myter, med vakt belagte, men i overkant bastante utsagn om at J Dilla oppfant en helt ny måte å forholde seg til tid i

rytmikk på. Dette er særlig påfallende i opptil flere partier der slike påstander kommer rett etter korrekte, men kortfattede nikkl til forløpere og foregangsmenn innen rap-produksjon som RZA, Pete Rock og DJ Premier.

Om Dan Charnas hadde brukt musikologiske teorier og metoder til å undersøke tesene sine kritisk, ikke bare for å selektivt underbygge dem, er det i all fall åpenbart for denne raplytteren at en slik måte å forholde seg til flere rytmiske tidssignaturer på samme tid – i form av mikrotidsforskyvelser, maskinell kvantisert «swing» og menneskelig, ukvantisert «swing» – konkret beviselig fantes i rapmusikk før J Dilla røpte sin første sampler i hjemmestudioet til Detroit-funkmusikeren Amp Fiddler.

Disse unøyaktighetene, som i motsetning til de perfektionerte «unøyaktige» trommene til J Dilla må antas å være uintenderte, blir ytterligere knyttet til, på grensen til det problematiske, av noen grove forenklinger i boka fremstilling av «europesk» og «afrikansk» rytmikk. Særlig underlig blir dette i kapitlet der Dan Charnas forsøker å hente belegg i forskningen til den norske professoren Anne Danielsen. Det blir for meg en total logisk brist der Charnas skriver om skjematisk strenge idealer om absolutt presisjon i europeisk rytmisk tradisjon – bare et par avsnitt etter å ha referert til Anne Danielsen-prosjektet «Timing and Sound in Musical Microrhythm (TIME)» (UiO 2016-1019).

Dette var et prosjekt som søkte å sammenlikne mikrorytmikk (altså rytmikk som oppstår i det mikroskopske «unøyaktige») slik fenomenet fremstår i henholdsvis fire sjangere av (afro)amerikansk populærmusikk – og i skandinavisk felemusikktradisjon. Med andre ord finnes her et kroneksempel på «fristilt» rytmikk i roteuropeisk tradisjon, i selve prosjektbeskrivelsen (en beskrivelse som atpåtall er gjengitt kortfattet men korrekt av Charnas i boka).

Av plasshensyn kan (og bør) vi ikke gå dypere inn på identitetspolitiske implikasjoner av sånne forenklinger, annet enn å kjapt påpeke at fokuset på overforenkledte forestillinger om det «afrikanske» og det «europeske» i analyser av amerikansk populærmusikk, også skygger for enhver innsikt i hva den opprinnelige, «uramerikanske» rytmeforståelsen har bidratt med i utviklingen av den distinkte (afro)amerikanske musikken og dens rytmikk. Men det er en annen historie.

«Dilla Time» forteller langt på vei historien om James Yancey og hans musikk mer levende og innlevende enn noe som er skrevet om J Dilla tidligere. Den forenkledte fremstillingen av ... rytmikkens kultur- og idéhistorie, må nok fremfor alt tilskrives det fortsatt dominerende overhengende vestlige (!) kulturelle narrative om enestående individer, «det singulære geniet».

Slik mytemaking kan også dels forklare en trist ironi ved ettermålet. For J Dilla var mannen som mer enn noen annen, før eller etter, maket å programmere elektroniske beats med organisk, personlig signatur. Men hvordan minnes verden ham? Med tusenvis av beatmakere – etter hvert også trommeslagere og andre musikere – på jakt etter den rytmiske kjernen av Dillas beats, i håp om en perfekt kopi av swing og tidssignatur.

martinb@klassekampen.no

BAUMANN-VARIASJONER

Egil Baumann er musikkviter og skriver om klassisk musikk i Musikkmagasinet hver fjerde uke.

KAMMERKORET AURUM: Viser hva et kor kan gjøre.

FOTO: KASPER ELIASSEN

Korale fellesskap

ALBUM

Kammerkoret Aurum
«Alt hva mødrene har kjempet»
2L

Da jeg i sin tid studerte musikk, hadde vi noe som het firstemmig sats. Vi skrev for kor med de vanlige fire stemme-gruppene: sopran, alt, tenor og bass. Harmonikken bygget på koralharmoniseringene til J.S. Bach, og det var viktig å følge disse reglene når det gjaldt hvordan de fire ulike stemmene skulle bevege seg. Ikke så rart, da Bach jo hadde en viss peiling på kombinere stemmeføring med akkorder.

Jeg husker så godt hvor fantastisk det var å høre et kor syngende en sats jeg hadde skrevet. Når koret tok en enkel durakkord, skjedde det noe med denne akkorden. Jo da, jeg kunne spille den på keyboardet mitt i ulike instrumentasjo-

ner, men det var likevel noe med at her sang levende mennesker med hver sine stemmer i samklang.

Og det slo meg: Fytterakkern hva det går an å gjøre med et kor, i hvert fall med et oppegående kor. Det kan puste, skrike, stønne, synge lavmælt i moll, vrenge dissonansene ut og inn i verken der eller moll. På mange måter er jo et kor et stemmenes teater, eller for å gå enda lenger: følelsenes teater. Det pustende, lengtende, kjempende og sårbare mennesket i flerstemmig sang. Det er et syngende fellesskap.

Disse minnene fra studietida datt ned i hodet mitt da jeg satt og lyttet til Kammerkoret Aurum, under ledelse av dirigent Eva Holm Fosnaes. For dette er et oppegående kor, ja, mer enn det. Så har de da også vunnet diverse norske og utenlandske priser etter at de ble dannet i 2006. Det er lett å forstå etter å ha hørt denne innspillingen. For her møter vi et kor som virkelig viser hva et kor kan gjøre.

Det slo meg: Fytterakkern hva det går an å gjøre med et kor.

Jeg tenker også at fellesskap er et stort poeng her, siden platen ble lansert like før åttende mars i år. For dette er en utgivelse som «skildrer sterke kvinner», som det står i tekstheftet. Derfor også platas tittel, der det diktes om på nasjonalsangen. La meg nyskrive Bjørnson fra vers syv: «Alt,

hva mødrene har kjempet, fedrene har grått». Er det der vi er nå? I hvert fall er det både syngende kvinner og menn i Kammerkoret Aurum. Hvor mange av dem som gråter, vet jeg ikke. Men de danner et fellesskap i verker som er spennende, som tar i bruk moderne synge- og talemåter – der de likevel ikke går til de ekstreme vokale utskjeier. Aurum har en kultivert og dantet korklang.

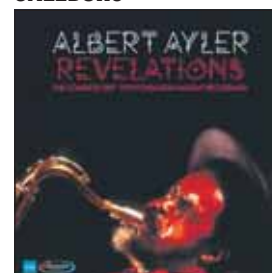
Hovedverket er kanskje «Alt hva mødrene har kjempet» av Marianne Meløy og Tone Åse. Dette er hva jeg vil kalle kortteater: Snakkende kor, tonale passasjer, referanser til nasjonalsangen – og tonsettinger av banale setninger sagt til forskjellige kvinner som har villet delta i samfunnsdebatten oppigjennom. Fint, tydelig og rett på kvinnesak.

Men også andre verker viser fram korets kvaliteter. Som «Etter regnfallet» av Marianne Reidarsdatter Eriksen og Hilde Myklebust, med plystring og hviskende stemmer. Reint sunget og uimotståelig. Eller «Ofta må jeg så mye» av Eiril Nås Høistad og Birgit Djupedal, et verk som setter tekstens hverdagslige mas om oppvask opp mot en subtil og til tider sakral korklang – men der kanskje humoren i teksten unnslipper komponisten. Stykket viser uansett en korklang i soprane som er så hinsides nyanseert at det bare er å lytte enda en gang.

musikk@klassekampen.no

Et frijazz-ikon vokser videre

JAZZBOKS

Albert Ayler
«Revelations: The Complete ORTF 1970 Fondation Maeght Recordings»
Elemental Music

Det har lenge rådet en oppfatning om at Albert Ayler, den legendariske tenorsaksofonisten og frijazz-innovatøren, famlet musikkalsk de siste årene av sitt altfor korte liv. En periode der elementer av R&B, funk og andre uttrykk, ikke minst utstrakte vokalinnslag, fikk plass i hans glødende, søkende, viltre og vakre musikk.

En ny boks (fem lp-er, fire cd-er) samler opptakene fra to konserter Ayler gjorde ved Fondation Maeght, Saint-Paul-De-Vence i Frankrike, i juli 1970 – et halvt år før han gikk bort som 34-åring – og etterlater et inntrykk av en kunstner fullstendig hjemme i sitt uttrykk.

Ja, den er formelig en åpenbaring – musikken er tidligere utgitt i redigert form på to album under tittelen «Nuits De La Fondation Maeght», men her har opptakene gjennomgått en kraftig oppussing. Lyden er glimrende, med en klarhet i mixen som fanger de medvirkende musikernes vitale bidrag.

På disse konsertene opptrådte Ayler med et nedstrippet ensemble, med sin partner Mary Parks på sopransaksofon og vokal, Steve Tintweiss på kontrabass og Allen Blairman på trommer. Pianisten Call Cobbs, hvis historie med Ayler strekker seg tilbake til 1964,

spiller på konsert nummer to. Tintweiss og Blairman, begge relativt nye samarbeidspartnere for Ayler på dette tidspunktet, har nok ikke satt like store avtrykk i historien som noen av de som var på å gjøre Aylers musikk så skjellsettende og banebrytende ved første halvdel av 60-tallet. Men deres bidrag her gir andre farger og nyanser til Aylers musikk.

Blairman kan vispe i gang heftige virvelvinder, men spiller også med stor følsomhet. Tintweiss er en meget habil arco-spiller, og bevegelig i fingerspillet, samtidig som han ikke er fremmed for å dra kraftfullt i bassens strenger som om det var selve tauverket i musikken han tøyde i. Sammen drar de, midtveis i «Desert Blood», Ayler ut i fornøylig, løst swing-driv. Mary Parks' bidrag må heller ikke glemmes. Hennes stil på sopransaksofon er kanskje ukonvensjonell, vill og virvelende, men slående og flott på sitt vis, og hennes vokalbidrag på låter som «Island Harvest» er fengslende.

Og så Ayler selv, da, som høres ut til å ha vært i særdeles god form. Kun støttet av bass, trommer, en treblåser – og på siste halvdel, et piano – får musikken en kledelig romslighet. Det låter mindre overlesset, men ikke mindre kraftfullt, når bandet først blåser opp en storm. Noe de gjør titt og ofte, i en form for jublende, glødende intens søken som er sentral i Aylers musikk. Men melodierne er aldri langt unna, om enn ofte fri fra harmoniske og rytmiske tøyler. I Aylers vold, her både på tenorsaksofon, sopransaksofon og sekkepipe, får de fly frilynt, men de løfter seg også ut i forløsende, frådende utrop. Samtidig er det øyeblikk av slående varhet og forsiktighet, av en karakter som enkelte kanskje ikke forventer fra Ayler. Og når han drar i gang temaet på «Ghosts», hans mens kjente låt, står jubelen i taket.

Chris Monsen
musikk@klassekampen.no

AYLER I HVITT: Med Mary Parks i bakgrunnen.

FOTO: PHILIPPE GRAS

89-års gave: Fra Willie med hjelp fra noen av hans venner.

Nydelig Nelson

EN EGEN SJANGER: Den nasale engelen fra Texas, som fylte 89 år fredag og som har laget et av sine aller beste album – igjen, får vi nesten si.

FOTO: PAMELA SPRINGSTEEN

ALBUM

Willie Nelson
«A Beautiful Time»
Legacy/Sony Music

En umulig tanke, en verden uten Willie Nelson. Nå på fredag var det 89 år siden Willie Hugh Nelson ble født i bitte lille Abbott, Texas (befolkning cirka 369), beliggende ved Interstate 35 mellom Austin og Dallas. Selvfølgelig feiret Willie dagen med å gi ut et nytt album, den syttiandre studio-plata i rekka, den ethundre-og-fortisjette totalt.

«A Beautiful Time» høres i mine ører ut som en essensiell Willie-plate, nøyaktig seksti år etter debutten «Then I Wrote». Årsakene er helt åpenbare: Willies stemme er fortsatt intakt, sangutvalget er utmerket og produsent Buddy Canon perfektionerer lydbildet han tilførte Willies pla-

ter for første gang med albumet «Heroes» i 2012. Cannon har med «A Beautiful Time» produsert hele femten album for Willie i løpet av disse ti årene, ved siden av å ha co-skrevet et stort antall sanger med ham. Det er klart at samarbeidet dem imellom har sørget for at Willies albumkatalog har fått et solid løft etter en del år med ujevnheter.

Cannon, som nå er 74, har produsert plater for Kenny Chesney, Reba McEntire, George Jones og Merle Haggard, ved siden av å ha skrevet et stort antall countryhits. En av dem er «Give It Away» for texaner Georgan Strait sammen med Bill Anderson og Jamey Johnson – «Song of the Year» hos Country Music Association i 2006.

På coverbildet til «A Beautiful Time» rusler Willie ned en av gatene i sin egen by, «Luck», utenfor Austin, med gitaren «Trigger» i høyrehånd. Texas-solnedgangen er sprakende oransjerød og kaster Willies skygge mot oss. På baksida har fotograf Pamela Springsteen (lillesøster til Bruce) fanget Willie svevende i lufta mens flettene svinger og gitaren holder ham i vater. Det er symboltunge – og helt i tråd med noe jeg mistenker sterkt bidrar til at Willie fortsatt er Willie i 2022. Hans humoristiske sans, hans velutviklede selvironi, evnen til å ta

sakene med stoisk ro. Eksempel: På tidlig 1990-tall sa han til BEAT at skattegjeld på sytten millioner dollar ikke høres så ille ut når du sier det fort nok!

Det står ikke til å nekte at Willie også i det siste har opplevd triste ting. Tidlig i 2020 døde vennen og trommeslageren Paul English, 87 år gammel. English er identisk med Paul i sangen «Me and Paul» fra 1971, en sertifisert countryklassiker og et tidløst eksempel på Willies humor: *Almost busted in Laredo / But for reasons that I'd rather not disclose / But if you're staying in a motel room there and leave / Just don't leave nothing in your clothes.*

(Nå har Willie sitt eget marihuana-merke, «Willie's Reserve»). Og merk i samme slengen: I mars døde også Bonnie Nelson, Willies store-søster og pianist i hans Family Band, 91 år gammel.

Det er i dette perspektivet vi unngåelig må høre nye sanger som «I Don't Go to Funerals» og «Live Every Day», skrevet av Willie og Buddy Canon. Og åpnere «I'll Love You Til the Day I Die», skrevet i tandem av countrystjer-

nene Rodney Crowell og Chris Stapleton. «I Don't Go to Funerals» inneholder setningen *I don't go to funerals and I won't be at mine*, og vi kan knapt få et bedre eksempel på Willies livsanskuelse. Han ser fram til å treffe igjen alle vennene sine, Waylon og Johnny og sweetheart Patsy Cline, i det hinsides. Han banker på at de har holdt av plass til ham.

Men selv om Willie ikke skygger unna sin egen død på denne plata, så er det plenty å høre av patentert Willie-tao-poesi (Willie hadde en bestselger med boka «The Tao of Willie») og unikt skjeve blikk. Jeg tipper at nydelige «My Heart Was a Dancer», også en ny Nelson/Cannon-sang, kommer til å finne sin plass på framtidige Willie-samlinger: *I used to sit at my table, just me and whiskey all alone, watching my heart dance, each night I tried to take her home.*

Tittelkuttet, «A Beautiful Time», en ny «On the Road Again», er skrevet av Shawn Camp, en sanger og låtskriver som pleide å henge i texaner Guy Clarks skrive-sirkel-stue. Sangen er skreddersydd for Willie; *Drinking black coffee*

in a little motel lobby, waiting on the band to come down / I been traveling across Texas in old station wagon, dragging an old trailer behind / I do the driving, they do the drinking, that's how I keep us alive ... If I ever get old, I still love the road.

Selv om Willie har skrevet seg godt inn og opp i «Sangens tårn», utviser han samme ydmykhet i sakens anledning som Leonard Cohen gjorde da han skrev og opprinnelig framførte sin beste sang, «Tower of Song».

Det kommer med et eget historisk sus når Willie synger: *I said to Hank Williams, how lonely does it get? / Hank Williams hasn't answered yet / But I hear him coughing all night long / Oh, a hundred floors above me in the Tower of Song.*

En kvalifisert gjetning: Jeg tror John Lennon ville satt stor pris på å høre Willies versjon av «With a Little Help from My Friends». Spesielt delen der han synger *Mm, I get high with a little help from my friends.*

Men det stopper ikke med disse sangene, alle fjorten er verdt å høre. Som Willie synger i «Live Every Day»; *Live every day like it was your last one, one day you're gonna be right.*

Tom Skjeklesæther
musik@klassekampen.no

Ellen Andrea Wang – Closeness

Lørdag 07. mai - kl 20.00 - kr 290/240

En varm trio som løfter egne sanger og et par klassikere til nye høyder!

Håker Flaten & Nilssen-Love's Guts and Skins Octet

Onsdag 11. mai - kl 20.00 - kr 260/210

En hyllest til jazzutdanningen i Trondheim fra et usedvanlig sterkt band!

Trondheim Jazz Orchestra & Anna Webber

Fredag 13. mai - kl 20.00 - kr 260/210

En av New Yorks mest spennende avant-garde jazzmusikere møter Trondheims motsvar.

Karin Krog's kveld!

Søndag 15. mai - kl 20.00 - kr 340/290

Ellen Andrea Wang, Sissel Vera Pettersen, Solveig Slettaahjell, Hilde Louise Asbjørnsen, Kirsti Huke, Silje Nergaard, John Surman, Karin Krog og ny bok!

Arild Andersen Group

Torsdag 19. mai - kl 20.00 - kr 340/290

To fantastiske solister og en rytmeseksjon som oser av sofistikert spitzeklasse!

Hermeto Pascoal & Grupo

Fredag 20. mai - kl 20.00 - kr 320/270

En fest av bossa, samba og jazz med en fargerik musiker i midten!

Du hører også **Uhørt!** tuvahalseband + Melting Pot • Barrage • Mats Eilertsen Trio
Barnas jazzscene • Bill Frisell Trio • John Scofield Trio • Tineke Postma – Freya Group
Motvind i Oslo • Olga Konkova Trio • Per Mathisen Trio • New Orleans Workshop 50 år!
Gard Nilssen's Supersonic Orchestra • Rymden • Helen Sung Trio • Nils Petter Molvær
Hilde Louise Orchestra • John McLaughlin & The 4th Dimension • Building Instrument
Trondheim Jazz Orchestra & GURLS • Gretchen Parlato • Stian Carstensen og fler!

Patos og trønder-patois: Særegen rapstemme skrudd opp til ti i miksen.

Gromt fra grim fyr

MIXTAPE

Grim Pil

«Hypnoterapi»

Grim Pil

★★★★★☆☆

Sånn i en norsk raphistorisk kontekst, er det i disse dager verdt å huske på at det tok nesten et tiår før Unge Ferrari var komfortabel med å være Stig fra Hamar, også «på plate», og snakke om at gutter aldri snakker sammen. Som på den aktuelle låta «Gutter snakker aldri sammen» med Arif. Sistnevnte var for øvrig den andre sentrale skikkelsen, sammen med artisten i dag kjent som Stig Brenner, når norskspråklig rap tidlig forrige tiår famlende fant en form i et internasjonalt raplandskap – der grensene mellom melodisk rap og det vi pleide tenke på som «vanlig synging» i umerkelig rask hurtighet ble visket ut.

Dette er noe av grunnlaget for at man i dag har en bølge av stadig mer særegne norske rapstemmer i det som den

PILA PEKER OPP: Grim Pil fra Trondheim skiller seg ut i raplandskapet.

FOTO: IDA MUREN

gang var et grenseland, men som i dag bare er blitt den naturlige formen til sjangeren.

For eksempel Grim Pil fra Trondheim, som ikke minner særlig om verken Stig Bren-

En usedvanlig målretta og produktiv rapstemme.

ner eller Arif – og nettopp det er en gledelig konsekvens av utviklingen særlig disse to satte fart på den gang. Grim Pil har de siste par årene, litt fra sidelinja, markert seg som en usedvanlig målretta og produktiv rapstemme. Ikke minst gjennom en trilogi ep-er fra 2020 til 2021, titulert som «I», «II» og «III». Alle disse ble laget i samarbeid med produsent-talentet Heffy Beluga fra samme by, og trilogien har nok også bidratt til at sistnevnte nå samarbeider med profilerte norske rap-

navn som (bl.a.) Jaa9 & OnklP.

Det er med andre ord kanskje ikke fryktelig mange som har hørt disse ep-ene, men de «riktige folka» har lytta nøye. Og så dukket Grim Pil sjøl opp som vokalgjest på vinterens Tommy Tee-album, i vital sparring med norske superveteraner som Vaular og Madcon-Yosef.

«Hypnoterapi» har undertittelen «En Grim Pil-mixtape», og er altså ikke den «offisielle albumdebuten» – den er venta til høsten, etter en annonsert

del 2 av mixtapeprosjektet i mellomtiden, til sommeren. Produktiv fyr. Og han er på et imponerende stødig nivå, med stadig sterkere egenidentitet i uttrykket. Som er ekstra tydelig på «Hypnoterapi», der kun fem av elleve spor er produsert av Heffy Beluga, men hvor helheten og grunn-tonen er minst like definert som på ep-trilogien. Eller enda mer, særlig fordi vokalen ligger langt tydeligere fremme i selve miksen denne gangen, med nyfunnet sonisk selvsikkerhet.

Breibeint, men mer følsomt enn breialt, med tematiske røde tråder med røtter i det personlige og nære.

Det er ikke alltid like lett å fange opp eksakt alt som blir sagt her, i miksen mellom globalisert slang, lokal dialekt og en diksjon som danser ringer rundt det intendent mumlete. Men definerte melodilinjier og øreormete hooks er i klart fokus. Og fremfor alt låter det ekstremt vibbete, særlig i de gjentatte girskiftene mellom balladepatos og rytmisk flørt med karibiske og afrikanske former som dancehall og afrobeats (sjekk særlig låta «Bubbly» i så måte) – apropos internasjonale og lokale raputtrykk.

Den miksen der er også en sentral del av det som gir uttrykket til Grim Pil uvanlig klar karakter, midt oppi all estetisert utydelighet.

Martin Bjørnensen
martinb@klassekampen.no

Debut vil for mye samtidig

ALBUM

Mall Girl

«Superstar»

Jansen Records

★★★★★☆☆

Mall Girl, et eksperimentelt popjazzband med base i Oslo, fikk mye medvind etter singelen «Slay Queen» i 2018, som

blant annet ble kåret til Årets Urørt. Etter å ha vist at de er et energisk og opplagt liveband har debutplaten «Superstar» vært etterlengtet.

De fire medlemmene Veslemøy Narvesen (trommer), Iver Armand Tandseth (gitar), Bethany Forseth-Reichberg (vokal) og Eskild Myrvoll (bass) har bakgrunn fra jazzete, punkete og poppete band som Kongle Trio, Kanan, Daufødt, Tigerstate, Selmer og Orange XL. I Mall Girl kastes denne bakgrunnen i en boblende heksegryte, der temposkifter og stor variasjon mellom det lyse og det mørke er essensielle ingredienser.

Den gitarbaserte popjazzen høres utdannet ut, med «riktige» referanser og impuls. Forseth-Reichbergs vokal varierer fra det vakre, harde og

iørefallende, til det mer intetsigende og anonyme. Tekstene beveger seg også mellom det virkelig bra til det mer likegyldige, for eksempel «Bubbly Cool Drink» og «Poolside Person» havner i siste kategori. Ofte høres det ut som om Mall Girl er mer opptatt av hvordan ordene høres ut, ikke nødvendigvis at det skal ligge en mening bak.

«Lilies Dew» veksler mellom et lettbeint refreng og solfylt vers, og kaotisk og intenst mellomspill. Den kreative oppbyggingen vitner om et lekent og overskuddspreget band, som har fått merkelappen *math pop*, mattepop, nettopp på grunn av disse snurrike rytmiske strukturene – med akkorder som tilsynelatende skaper brudd og harde hjørner. Ofte står lettere jazz-

inspirerte trommer i kontrast til en gitar med sterk personlighet.

Også «Feel Like Crying» er nokså schizofren i stemningen, med en nærmest harry funky basslinje i bunn før sangen endrer karakter, symptomatisk for de uforutsigbare veiene flere av sangene tar. En av platens beste er «Think About It», hvor leken med taktskifter og stemningen virkelig fungerer.

For denne musikken kan også bli noe vinglete – og for

utmattende, siden mange av låtene vil for mye samtidig. Og det uforutsigbare høres til slutt forutsigbart ut.

«Superstar» er detaljert og fargesprakende, men det er lett å bli sittende med følelsen av at platen kunne blitt bedre om den var strengere redigert. Blant de fjorten låtene er det mye bra, men også en del som oppleves som likegyldig. Spesielt når vokalistene legger seg veldig lyst, i et søtere toneleie, mister de noe av særpreget – som på «Bachtap» med sitt pipete oppsyn.

Dette er debutplaten til en ung gjeng, men det mangler likevel en følelse av risiko og en eller annen nødvendighet. Den er mest gøyall når den bråker og sparker fra seg.

Charlotte Myrbråten
musikk@klassekampen.no

Det uforutsigbare høres til slutt forutsigbart ut.

Fire år, fire album: Erlend Ropstad gir oss lyden av å være menneske.

Ny sprengkraft

ALBUM

Erlend Ropstad
«Gleden & sorgen»

Indie Recordings

★★★★★☆☆

Erlend Ropstad er fremme ved sitt niende soloalbum. Han har vært på en oppadstiggende kunstnerisk kurve de siste årene, med hele fire album på like mange år. Han har også vokst som sceneartist, og spiller noe som nærmer seg en personlig og poetisk stadionrock på norsk.

«Gleden & sorgen» handler om dualitet, om det skiftende skyggespillet i ethvert liv. Og platen markerer en ny revitalisering av den 47 år gamle artisten, som den siste tiden har knyttet et mer profesjonelt apparat rundt seg. Han vil fortsatt fortelle finstemte historier, men også nå ut til personen lengst bak på festivalen.

Og nettopp det har «Gleden & sorgen» sprengkraft i seg til å

ROPSTAD: Holder koken som få andre.

FOTO: MARTHE AMANDA VANNEBO

gjøre. Den byr på setninger og situasjonsbeskrivelser som treffer ekstremt presist – og som matches av musikken som bærer dem frem. Dette er låter som ofte treffer hjertet, hjernen og kroppen med like stor kraft. De er spilt tilnærmet live inn i Nabolaget stu-

dio i Oslo, kun med noen mindre pålegg og rettinger i etterkant.

På de raskere låtene har medprodusent Roar Nilsen til dels rattet et skarpt, nesten litt sprent lydbylde, som kler sangene svært godt. Flere av disse har alt vært ute

som digitale singler og appetittvekkere, slik som «Oslo har stått opp», «Heilt uten synd» og tittelkuttet. Men vi har også disse større, luftige og fortellende balladene, som «Hun lå helt stille», «Om du var min bror» og «Vincents brev», som er med på å

Ropstad skulle fått Spellemannprisen for lengst – og «Gleden & sorgen» er en ny, sterk søknad.

åpne albumet i flere retninger.

Ropstad står selv for gitarer, piano og keyboards, og har funnet seg svært bra gjeng i Roar Nilsen, Per Jørgensen Tobro, Gunnar Sæter og Julie Tungevang Falkevik. Albumet er både lett og heavy, melodisk og massivt. Og med livskloke tekstlinjer som få andre norske artister kommer i nærheten av: *Det er en krokete sti / Som om den er forma / Av rennende vann / Når du kommer til havet / Vil berget ha linjer / Som innsida av di hand.*

Fire ganger har Ropstad vært nominert til Spellemannprisen. Den skulle han ha fått for lengst – og «Sorgen & gleden» er en ny, sterk søknad. Men først og fremst er den norskspråklig rock på sitt beste – bølgende, brennende og til dels brutalt biografisk. Kort sagt: lyden av å være menneske, der vi dag etter dag heller sand på timeglasset. Og lytter til sanger som forteller noe om oss selv.

Arvid Skancke-Knutsen
musikk@klassekampen.no

Fortreffelig følsom elektronika

ALBUM

Niilas
«Stone Skipping»

Niilas

★★★★★☆☆

Der andre som oppnår både Spellemannpris og unison kritikerros for debuten, kunne bli fristet til å gjøre mer tilgjengelige utgaver av det

samme, har Peder Niilas Tårnesvik valgt å gjøre oppfølgeren mer personlig. Selv beskriver han denne utforskningen av identitet, røtter og barndom som eksperimentell samisk elektronika.

Produsenten har vandret på barndomsferienes stier, helt konkret på Vestlandet og i Sápmi, men også i overført betydning. Det konkrete manifesterer seg i feltopptak sentralt, med en kjølig følelse av snø som danser seg inn på mørke nattklubber. Nå er klubben forlatt og inn i uttrykket har det kommet lys. Slik hukommelsen gjerne far-

Metoden er en forlengelse og en fordykning fra forrige skiva, og *mellomalbumet* med remikser som kom i fjor. Den gang sto også kombinasjonene av elektronikk og feltopptak sentralt, med en kjølig følelse av snø som danser seg inn på mørke nattklubber. Nå er klubben forlatt og inn i uttrykket har det kommet lys. Slik hukommelsen gjerne far-

legger barndommens somre med eviggyllent solskinn.

Samtidig, og det er dette som gjør «Stone Skipping» til noe mer interessant enn bare naivistisk og fortreffelig følsom elektronika: Det er hele veien en pågående dialog mellom den utforskende musikeren og det som utforskes. Ikke helt ulikt den engelske elektronikaartisten Burials samtaler med byrom – men her er det altså snakk om natur og minner.

Samtlige ti spor er åpne, søkende. Bevegelsene er ikke nødvendigvis med samme styrke, men i variasjonene oppstår det, som ringer i vane, også ny bevegelse. Slik Niilas selv, ved å sample Nils Aslak Valkeapää/Áillohaš i låta «Driving to Gárasavvon», knytter familiereiser til nordområdenes Svinesund, til hans egen reise inn i en tydeli-

gere identitet, også kunstnerisk, og den samiske kulturarven. Denne typen sampling fungerer like godt i et annet av høydepunktene: «Going to the Shore (Ned i Fjæra)».

Gjeste vokalen til Karoline Wallace på sistespor «Pieces» må så kunne kalles et av

årets mest naturlige samarbeid. Jazzvokalist slapp i fjor albumet «Stiklinger», om familiehagen. Og ja visst gjør det vondt når knopper brister. Her slår Niilas ut i full blomst.

Aslaug Olette Klausen
musikk@klassekampen.no

FOTO: CHRISTOPHER OLSSON

KASTER SMUTT:
Niilas er ute med «Stone Skipping».

Briljant tørrprat: Pusha Ts stemme leder an og løftes av Pharrell og Ye.

Pusher hardere

ALBUM

Pusha T

«It's Almost Dry»

Def Jam/GOOD/Universal Music

★★★★★

Med en særegen, nådeløs, robust og rett og slett fjetrende retorikk, er Virginia-rapper Pusha T en av de mest trollbindende ordsmedene der ute. Terrence Thornton får det til å høres lett ut: Han kunne solgt salat til en plante, og så skrevet en kul linje om det. Og han er en mester på å sette sine nemesiser på

plass. Sist i en disselåt mot McDonald's, i en reklamenukt for fast food-konkurrenten Arby's, grunnet irritasjon over royalties-krøll med førstnevnte. Kanskje det frekkest reklamestuntet siden Lil Nas X laget Satan-Nike-sko.

Når Pusha T skriver sitt første album på fire år, er det med produsentlegender i ryggen: Pharrell Williams, hvis hypnotiserende produksjoner på blant annet låta «Grindin'» var med på å sparke i gang Pusha Ts karriere i brørdueoen Clipse. Og ikke minst Ye/Kanye West, som er tilbake fra forrige runde og

det som må være Pusha Ts sterkeste soloalbum: «Daytona» fra 2018.

Ye demonstrerer sin unike evne til å finne gull-samples med sterk emosjonell appell som virkelig forsterker bud-

skapet. Enten det er Colonel Bagshots «Six Day War» i «Just So You Remember», der King Push selv rapper gjennom sammenbitte tenner: *I live in a world that never leaves witnesses / Just so you remember who you dealin' with.* Eller det er Donny Hathaways coverversjon av John Len-

nons «Jealous Guy», der *I was dreamin' of the past*-partie setter en sørgmodig tone som står i fin kontrast til Pusha Ts harde vers.

Også Labrinth, luringen bak soundtracket til «Euphoria», gir et tydelig og kledelig avtrykk på det sakrale siste-sporet «I Pray for You».

Pusha Ts vers og onelinere leveres med stamina og tilstedeværelse – og med humor: *The money counter ding is so exciting / Summertime, Winterfell, I'm the Night King / The Colgate kilo, the hood needs whitening.* Med andre ord: King Push holder coken. Og ikke bare ved å rappe om nettopp det, hans store, tilbakvendende tema – men ved å gjenta seg selv og samtidig låte friskt.

Han er en mester i den øvelsen. Her står nemlig Pusha og stamper på samme sted, men finner en ny vei, nye bilder og nye anekdoter i prosessen. For som vi vet: Hvilket som helst tema kan være interessant eller kjedelig, relevant eller ikke, det kommer helt an på hvordan det presenteres.

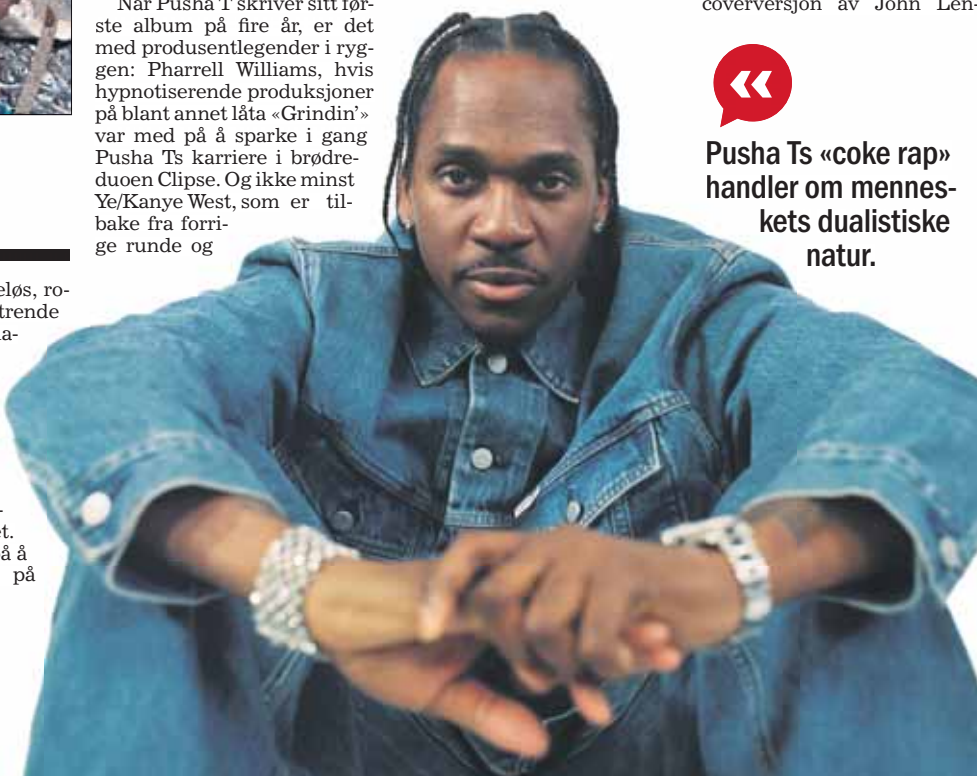
I kjent stil er det en bevisst gjennomført og helhetlig estetikk i det upolerte uttrykket – gjennom produksjoner med tyggemotstand og lite glasure, med tydelig struktur og grov tekstur. Som hvordan de bruker en forvrengt vokal/sample fra Beyoncé's «1+1», sammen med Ye og Kid Cudi's stemmer, i den ellers intense «Rock N Roll».

Eller som teppet av angst og paranoia som danner grunnningen i Pharrell-produserte «Let the Smokers Shine the Coupes». Eller i nyansene av melankoli og mørke som siles gjennom de innimellom vindskeive melodiene som preger produksjoner som «Hear Me Clearly» og «Call My Bluff».

Pusha Ts «coke rap» handler både om eksistensielle spørsmål og menneskets dualistiske natur, om vår selvforakt, vår egoisme og vår grådighet. Og ja, den er vel en speiling av det samfunnet Pusha T selv kjenner, men med en allmenngyldig tidløshet ved seg.

Som han poengterer i finallesporet, «I Pray for You»: *All I talk is money if you listen to my dialect / Bitch, I shot «Grindin'» in my momma's momma's projects / I'm just being honest with you, how is that for context? / You can live forever when the shit you write is timeless / We gon' live forever 'cause the shit we write is timeless.*

Ida Madsen Hestman
musikk@klassekampen.no

PUSHA T: Slo først gjennom sammen med broren Malice i gruppa Clipse.

FOTO: UNIVERSAL MUSIC

KONSERTER

Sigrid i Oslo Spektrum, 6. mai

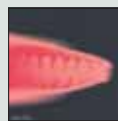
Samme dag som Sigrid slipper sitt andre album gjør hun en aldri så liten gig i Oslos storstue.

Mahlers tredje symfoni med Oslo-Filharmonien og Klaus Mäkelä, 6. mai

Bare å få med seg Mäkelä mens man kan; her i Konserthuset med en hel masse stemmer.

Tallest Man on Earth på Norgesturné, 4. til 8. mai
Svenske Kristian Matsson er en av indiefolkens aller største, og det er ikke fordi han er spesielt høy. Besøker Oslo x2, Bergen og Trondheim denne uka.

OGSÅ UTE NÅ

Bloc Party: «Alpha Games»
På forhånd sagt å være «Bloc Party tilbake i toppform»,

men i så fall kan man lure på hva den toppformen var i utgangspunktet. 00-talls danserockere får ikke fart på kroppene med denne, selv når sexen er magisk.

Alabaster dePlume: «Gold»
Den siste trendy jazzist kommer fra

Manchester med sax, poesi og en spirituell jazz som har sine røtter i sekstitallet og som sies å ha en helende kraft. Avslappende med mindre man lar seg irritere.

Rasmus Kjørstad: «Spelstund»
Solodebut fra en av brødrene Kjørstad, blant

annet kjent fra Morgonrode og Reolø og en som her spiller fele, oktavele og langleik. På en plate som er både fremmed og nær, tørr og skarp, mystisk og hypnotisk.

ENKELTSPOR

Oumou Sangaré: «Wassulu Don»
Åpningskuttet på nytt album fra Malis

største stemme. Rocker. Svinger. Groover godt.

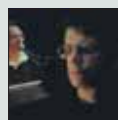
Miranda Lambert: «Waxahatchie»

Om om være på vei til en liten by i Texas. En sang full av lengsel som opprinnelig var på fjorårets «The Marfa Tapes», men som er dobbelt så bra på nye «Palomino».

Bob Dylan: «Health Is Wealth»

Blåsere bidrar når rap-rocka London-duo preker sannhet, om å spise sunt og å leve bærekraftig, om å dytte i seg kikerter og tylle i seg nok vann. For drikker du egentlig nok vann?

TIPSET

Musikkfilm: Ed Lachmans 1990-konsertfilm «Songs for Drella», Lou Reed og John

Cales hyllest til Andy Warhol, er tilgjengelig for strømming via MUBI og er et slags must. En glemt perle.

REUTGIVELSEN

The B-52's: «Whammy!»

Samtidig som Athens' The B-52's annonserer sin avskjedsturné, kommer denne reutgivelsen av en lite omtalt 1983-skive. Fra et utpreget singelband som aldri ble bedre enn på sitt aller første album, i 1979, men som like fullt gjør noe ganske fett og veldig gøy her, med trommemaskiner og med mer synthpop i den distinkt dansbare nyveien. Det som dog ikke var gøy i det hele tatt, var at dette ble gitarist Ricky Wilsons siste med gruppa før han døde av aids i 1985.

EB

VOGTS GATE 64

COSMOPOLITE.NO

Cosmopolite

SCENE OSLO

BILLETTER PÅ

TICKETMASTER.NO

feat. Dennis Chambers
& Gary Grainager

5.MAI

Mike Stern/Bill Evans
Band

6.MAI

Warsaw Village Band

7.MAI

Céu

UTSOLGT!

13.MAI

Mulatu Astatke

15.MAI

El Niño y la Verdad

22.MAI

Ghost-Note

22.JUN

Johnny Hooker

25.AUG

Orchestra Baobab

3.OKT

Lettuce

28/29.
OKT

Lee Ritenaur

FÅ BILLETER!

12.NOV

Marcus Miller

20.NOV

Buika